

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Bc. Veronika Pospíšilíková

Využití pracovních listů v hodinách výtvarné výchovy
děti mimořádně nadaných

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval/a samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal/a, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Dále tímto čestně prohlašuji, že text mnou odevzdané závěrečné práce v písemné podobě i na CD nosiči je totožný s textem závěrečné práce vloženým na IS/STAG. V Olomouci dne

.....

podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji své rodině za trpělivost a podporu, kterou mi věnovala nejen při tvorbě této práce, ale i během celého vysokoškolského studia. Velké poděkování patří Mgr. Monice Dokoupilové, za vstřícnost a odborné vedení. Rovněž děkuji svým kolegyním Mgr. Evě Vrbové a Mgr. Lence Baše za poskytnutí odborných konzultací k teoretické části diplomové práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE.....	8
1.1 Schopnosti.....	8
1.2 Inteligence.....	8
1.3 Tvořivost.....	9
1.4 Nadání.....	9
1.5 Talent	9
1.6 Nadání versus talent.....	10
1.7 Nadané dítě	11
2 PSYCHICKÝ VÝVOJ NADANÉHO DÍTĚTE	14
2.1 Specifika ve vývoji	14
2.2 Vývojové disproporce.....	16
3 OSOBNOST ŽÁKA S MIMOŘÁDNÝM NADÁNÍM.....	21
3.1 Charakteristika nadaného žáka.....	21
3.2 Specifika ve výtvarném projevu.....	23
4 VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ MIMOŘÁDNĚ NADANÝCH.....	27
4.1 Legislativa vztahující se ke vzdělávání nadaných	27
4.2 Formy vzdělávání nadaných žáků	27
5 TVORBA PRACOVNÍCH LISTŮ.....	29
5.1 Učebnice versus pracovní list.....	29
5.2 Výhody a nevýhody pracovních listů	30
6 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ.....	32
6.1 Historie projektového vyučování	32
6.2 Projektová výuka	32

6.3 Fáze projektové výuky.....	33
PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
7 Zrod myšlenky aneb Jak to všechno začalo	34
8 Lama Alma	37
8.1 Proč lama Alma?	37
9 Projekt Cesta do historie s lamou Almou.....	39
9.1 Charakteristika třídy	39
9.2 Soubor pracovních listů	40
9.3 Úvodní kapitola o čase.....	41
9.4 Pravěk	56
9.5 Starověk	95
ZÁVĚR.....	158
POUŽITÉ ZDROJE	159
SEZNAM PŘÍLOH.....	162
Tabulky	162
Obrázky.....	162
Průvodní dopisy lamy Almy	164

ÚVOD

Cílem diplomové práce je poukázat na využití pracovních listů v hodinách výtvarné výchovy žáků mimořádně nadaných. Vzhledem k charakteristickým vlastnostem nadaných žáků, mezi kterými dominuje zvědavost, touha po získávání nových poznatků a vědomostí, schopnost syntézy a spojování informací do souvislostí, považuji za přínosné obohatit výtvarnou výchovu o teoretickou pasáž, která je z části obsahem učiva vlastivědy.

Výtvarné činnosti a soubor pracovních listů byl zařazen do projektu „Cestování s lamou Almou do pravěku a starověku“. Jelikož tyto listy jsou jeho nedílnou součástí, praktickým výstupem je projekt s využitím pracovních listů. V rámci mezipředmětových vztahů jsou listy do hodin výtvarné výchovy rozšířeny o další, využitelné v předmětech Člověk a jeho svět a Projektové vyučování.

Teoretický doprovod je rozdělen do dvou částí. První, teoretická, se věnuje problematice mimořádného nadání. Nejprve se zaměřím na osobnost žáků mimořádně nadaných a charakteristiku jednotlivých složek jejich osobnosti. Popíši zde znaky a specifika těchto dětí v oblasti výtvarného projevu. Dále se budu věnovat možnostem vzdělávání nadaných a přístupům, které jsou realizovány v České republice. Neopomenu specifika, která edukace přináší. Jedním z nich je právě využití a tvorba pracovních listů. Zaměřím se v ní především na zásady a metody pro vytváření listů. Poslední úsek teoretické části práce pojednává o projektovém vyučování, jeho kořenech a charakteristice.

V praktické části se pak věnuji samotnému procesu využití souboru pracovních listů v projektu „Cesta do historie s lamou Almou“. Pracovní listy nejsou zařazeny pouze do předmětu Výtvarné výchovy, ale v rámci mezipředmětových vztahů je soubor rozšířen také do předmětů Člověk a jeho svět a Projektové vyučování. Listy jsou opatřeny anotací pro užití v praxi a následnou reflexí.

Soubor pracovních listů slučuje vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět a Umění a kultura. Je tedy určen k rozšíření, obohacení a prohloubení vědomostí

a dovedností ve výše zmíněných předmětech. Teoretické poznatky jsou pak doplněny náměty pro tvořivou činnost.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

Nadání, talent, genialita, schopnosti, dovednosti, vlohy, kreativita, potenciál. Všechny tyto termíny velice úzce souvisí s osobností mimořádně nadaného dítěte. Vysvětlení všech těchto pojmů a vyjádření jejich vzájemných vztahů a spojitostí, náhledů jednotlivých autorů na ně by mohlo, co do rozsahu, obsáhnout diplomovou práci. Cílem tohoto textu však není detailní propracovaný výklad psychologické terminologie, proto se v této kapitole omezím pouze na obecný rozbor základních pojmů. Pokusím se definovat nejdůležitější termíny, které je třeba pochopit pro hlubší vhled do problematiky nadaných dětí a jejich edukace se zaměřením na rozvoj jejich nadání, podporu kreativity a využití jejich potenciálu.

1.1 Schopnosti

Pro pochopení a správné definování pojmů talent a inteligence považuji za přínosné nejdříve vymezit termín schopnosti. Stručný psychologický slovník vykládá schopnosti jako individuálně-rozumové vlastnosti osobnosti, které jsou podmínkou pro úspěšné vykonávání určité produktivní činnosti. Během jejich osvojování se projevují v tom, jak rychle a důsledně, snadno a trvale si člověk při stejných ostatních podmínkách osvojuje způsoby organizace a vykonávání této činnosti. (Gagné, 1987, s. 25). Úroveň a stupeň schopností vyjadřují pojmy talent a genialita.

1.2 Intelligence

Intelligence je základním stavebním kamenem pro vysvětlení a řešení otázky nadání (Laznibatová, 2003, s. 19). Laznibatová dále uvádí výčet pojmů, které můžeme souhrnně označit jako inteligence. Patří mezi ně mentální úroveň, mentální věk, rozumová úroveň, rozumové schopnosti, intelektové schopnosti, intelektová úroveň, intelektová kapacita, vlohy, danosti, dispozice či potenciál. Obecně můžeme inteligenci definovat jako schopnost přizpůsobit se novým životním podmínkám v nejšířším smyslu slova (Laznibatová, 2003, s. 19). Naproti tomu se zajímavou

myšlenkou přichází Howard Gardner, který se neztotožňuje s teorií o jednotné definici inteligence. Pojednává o mnohých druzích inteligencí. Tvrdí, že neexistuje a ani nemůže existovat jediný nevyvratitelný a všeobecně přijímaný seznam lidských inteligencí (Gardner, 1999, s. 89). Mezi základní předpoklady každé inteligence Gardner považuje soubor schopností řešit problémy a potenciál pro nalézání a vytváření problémů, jakožto základu pro získávání nových vědomostí. Uznává však odlišnou míru důležitosti napříč kulturami.

1.3 Tvořivost

Náhledy na chápání tvořivosti se různí. Již od dob, kdy se psychologové zabývají zkoumáním tvořivosti, se objevují dva proudy s odlišnými postoji. První skupina odborníků zastává tvrzení, že výzkumy tvořivosti vznikly jako kritika podstaty chápání inteligence. Kreativita je tak postavena do opozice vzhledem k inteligenci. Zastánci druhého názoru se shodují v tom, že inteligence i tvořivost představují intelektovou činnost. Tvořivé myšlení pak představuje vyšší, doplňující úroveň intelektové činnosti člověka (Lazníbatová, 2003, s. 20).

1.4 Nadání

Dle Eysencka a Barretta může být nadání vyjádřeno třemi způsoby. V první řadě synonymně s vysokým inteligenčním kvocientem pomocí testů inteligence. Další způsob definování vztahuje nadání ke kreativitě. Třetím způsobem je vymezení nadání jako vysokého stupně rozvoje speciálních schopností (Eysenck, Barrett, 1993, s. 68). Nadání také může být chápáno jako potenciál na straně osobnosti k určité činnosti podmiňující mimořádný výkon. Pod pojmem potenciál si pak můžeme představit schopnosti, motivaci, vlastnosti či rysy (Hříbková, 2009, s. 24).

1.5 Talent

Forťíková definuje talent jako vysokou úroveň rozvoje schopností, především speciálních (Forťíková, 2007, s. 12). Talent můžeme chápat také jako vynikající

výkon v jedné oblasti. Gagné (2004) označuje talentem aktualizovaný projev vrozených vloh na základě vlivu prostředí.

1.6 Nadání versus talent

V literatuře se názory na pojmy nadání a talent různí. Někteří autoři je pokládají za synonyma, jiní je vnímají jako dva odlišné termíny. Mezi odborníky převládají představy o těchto pojmech jako o synonymech. Hříbková se ve svých tvrzeních odkazuje na školské zákony a vymezení, kde jsou užívána také synonymně (Hříbková, 2009, s. 41). Tyto teze potvrzují ve svých pracích také Dočkal (V. Dočkal, 1987, s. 30), F. J. Mönks, E. J. Mason (1993, s. 89), A. J. Tannenbaum (2000, s. 23), F. J. Mönks, I. H. Ypenburg (2002, s. 29). Naopak na difference poukazují F. Gagné (1991, s. 81) a J. Laznibatová (2001, s. 62).

Dle Musila spojuje nadání a talent jejich definování jako předpokladů na straně osobnosti, které podmiňují mimořádně úspěšné činnosti, výkon a produktivitu v určité oblasti (Musil, 1982, s. 45). Na druhou stranu poukazuje na jejich kvalitativní i kvantitativní rozdíly. S ohledem na kvantitativní diferenciaci můžeme talent chápat jako vysoký stupeň nadání. Po stránce kvalitativní je nadání považováno za vrozené, všeobecné předpoklady či všeobecnou inteligenci ve vztahu k přírodním vědám, kdežto talentem bývají nazývány úzce vymezené schopnosti jako výsledek interakce s prostředím, mající vztah spíše k humanitním oborům (Musil 1982, s. 65). Hříbková spojuje pojem nadání s intelektem, talent považuje za termín vyjadřující fenomén i jeho nositele, který je spíše propojen s oblastí uměleckou a sportovní (Hříbková, 2009, s. 52). Cílem výše napsaného bylo vystihnout různé názory na pojmy talent a nadání a vymezení zásadních rozdílů mezi nimi.

Jurášková shrnuje dosavadní poznatky a teze odborníků v přehledné tabulce, která předkládá rozličné chápání pojmů nadání a talent. (Jurášková, 2006, s. 11)

Tab. 1 *Rozličné chápání pojmů* (Jurášková, 2006, s. 11)

ROZLIČNÉ CHÁPÁNÍ POJMŮ	
NADÁNÍ	TALENT
Ekvivalenty	
Velmi vysoký talent	Oblast mezi nadáním a průměrem
Předpokladová (potenciální složka)	Výkonová (perforační) složka
Všeobecné intelektové předpoklady	Předpoklady pro jednu nebo více oblastí

1.7 Nadané dítě

Urban definuje mimořádně nadané dítě jako jedince se všeobecným kognitivním náskokem a velmi vysokým intelektovým potenciálem. (Urban, 1992, s. 89). Podle Feldmana se jedná o jedince, který prochází některými stádii vývoje neuvěřitelnou rychlostí (Feldman, 1980, s. 40). Laznibatová považuje za intelektově nadané dítě takové, které disponuje vysokou úrovní rozumových schopností. Vývoj nadaného dítěte připomíná zrychlený film, ve kterém se odehrává to stejné, co při vývoji a vzdělávání průměrných dětí, ale neuvěřitelným tempem a neuvěřitelné podobě (J. Laznibatová, 2004, s. 59).

Někteří odborníci pak pokládají za věrohodný ukazatel nadání překročení hranice inteligenčního kvocientu nad 130 bodů. Laznibatová (2004) dále dodává, že intelektový potenciál dítěte je možné stanovit již okolo druhého roku života dítěte, mnohdy i dříve. Usuzovat můžeme na základě projevů vysoké úrovně paměti, poznávacích procesů, rychlosti vnímání a schopnosti učit se. Urban (1988) dále hovoří o důležitosti včasné identifikace nadaných dětí již v předškolním věku. Potřebu rozpoznání před nástupem do školy pak zdůvodňuje dalekosáhlým dopadem na další vývoj těchto dětí. Freeman (2013) však oponuje tezi o možném nerozpoznání nadaného dítěte v dětství. Upozorňuje na ty, jejichž nadání

nezapadá do typických vzorců. Tato nadání se mohou týkat oblastí mimo rámec školního vzdělávání, neuznaných společností či dosud neobjevených (Freeman, 2005, s. 112).

Mnoho odborníků upozorňuje na rozdíly mezi nadanými a bystrými dětmi. Při nedostatečných znalostech o mimořádném nadání a jeho charakteristických projevech může dojít k chybné identifikaci bystrého jedince jako mimořádně nadaného. Havigerová (2011) předkládá přehlednou tabulku s nejnápadnějšími rozdíly mezi bystrým a nadaným dítětem.

Tab. 2 *Bystré dítě versus mimořádně nadané dítě* (Havigerová, Krováčková, 2011, s. 11–12)

Bystré dítě	Mimořádně nadané dítě
Zná odpovědi	Klade otázky
Zajímá se	Je mimořádně zvědavé
Má dobré nápady	Má neobvyklé nápady
Odpovídá na otázky	Zajímá se o detaily, rozpracovává, dokončuje
Je vůdcem skupiny	Je samostatné, pracuje samo
Se zájmem naslouchá	Projevuje silné emoce, přitom naslouchá
Lehce se učí	Všechno již ví
Je oblíbené u vrstevníků	Má raději společnost starších dětí a dospělých
Chápe významy	Samostatně vyvozuje závěry
Vymýšlí úlohy a úspěšně je řeší	Iniciuje projekty
Přijímá úkoly a úspěšně je vykonává	Úkoly přijímá kriticky, dělá jen to, co ho baví

Přesně kopíruje algoritmy úloh	Vytváří nová řešení
Dobře se cítí ve škole, školce	Dobře se cítí při učení
Přijímá informace, vstřebává je	Využívá informace, hledá nové aplikace
Dobře si pamatuje	Kvalitně usuzuje
Je vytrvalý při sledování	Velmi pozorně sleduje
Je spokojený se svým učením a výsledky	Je velmi sebekritický

Při posuzování však mějme na paměti, že je dobré mít nad kategorizací a tabulkami nadhled. Při práci s nadanými by člověk velice rychle přišel na to, že výjimky potvrzují pravidla. Ačkoli určité procento dětí třídy by kritéria z tabulky splňovala. Osobně znám i nadané děti, které jsou se svým učením spokojené. Stejně tak se ve třídě najdou bystré děti, které jsou sebekritické. Kdybychom tímto způsobem rozebrali jednotlivé body v tabulce, dospěli bychom k závěru, že prakticky každé tvrzení v ní by mohlo být na osobnosti nadaného a bystrého žáka vyvráceno. To však neznamená, že tabulka se nezakládá na pravdě. Poukazuje to jen na fakt, že toto „škatulkování“ je třeba brát s rezervou.

2 PSYCHICKÝ VÝVOJ NADANÉHO DÍTĚTE

Jedním z nosných pilířů, na kterých tato práce stojí, je snaha o vystižení osobnosti mimořádně nadaného dítěte, vyjádření jeho charakteristických znaků a rysů jeho osobnosti. S tím pak úzce souvisí manifestace těchto osobnostních charakteristik ve školním prostředí a potřeby, které by měly být naplněny, aby se takové dítě ve škole mohlo cítit šťastné. Předtím, než se ponoříme do problematiky těchto projevů, je potřeba nastínit také postupný proces vývoje jeho osobnosti. Domnívám se, že fyzický vývoj není pro tuto práci natolik přínosný, proto se zde budu věnovat pouze oblasti psychického vývoje. Nejprve zaměřím svou pozornost na jednotlivé složky, a to kognitivní a emocionálně-sociální. Na závěr budou uvedena specifika ve vývoji, která nezbytně postupný růst nadaného dítěte provází a velmi výrazně ovlivňují jeho osobnost. V tomto ohledu je velmi zajímavým ukazatelem způsob hry a volba hraček, důležitým mezníkem je také nástup do školy. Opomenuty nebudou také disproporce, jakožto jeden z charakteristických rysů, který vývoj talentovaných doprovází.

2.1 Specifika ve vývoji

Ve vývoji nadaných se objevují specifické znaky, které pro nás jako rodiče nebo učitele, mohou být jistým vodítkem při rozpoznávání přítomnosti nadání. Jedním z ukazatelů, které nám mohou leccos povědět o dítěti, a to nejen s ohledem na identifikaci nadání, je hra dětí v předškolním a mladším školním věku. Proto jí bude v této podkapitole věnována pozornost. Zvláštnosti se mohou projevit také v souvislosti s povinnou školní docházkou a přístupem k ní. V souvislosti se specifiky ve vývoji mimořádně nadaného dítěte nesmí být opomenuty vývojové disproporce, které mohou, stejně jako hra, posloužit jako vynikající diagnostický materiál pro identifikaci nadání.

Hra

Zajímavou kategorií, kterou můžeme sledovat při vývoji nadaných dětí, tvoří způsob hry a předměty, které k ní využívají. Lazibatová (2003) ve svém výzkumu

vypozorovala, že většina nadaných dětí při hře nepoužívá běžné hračky. Jako nejoblíbenější nástroj pro hru v předškolním věku slouží různé stavebnice a lego. Mimořádně důležitou „hračkou“ je pro ně také kniha. Zpočátku se jedná o knihy v podobě dětských leporel, následují různé dětské encyklopedie a postupně do svých her zařazují i knihy, které jsou určeny starším vrstevníkům. Jakmile si tyto děti osvojí čtenářskou dovednost, k čemuž u nadaných dětí dochází nezářídka před pátým rokem života, postupně se pro ně stávají přitažlivější knihy se souvislým textem. S přibývajícím čtenářskou zkušeností dítě volí knihu s menšími písmeny a delším příběhem. Encyklopedie v jejich repertoáru stále zůstávají, jejich výběr se však už neorientuje na ty publikace, které jsou určeny dětem. Laznibatová (2003) dále poznamenává, že pětileté nadané dítě čte více než desetileté dítě běžné populace a sedmileté nadané dítě má ve svém pomyslném seznamu přečtených knih více titulů než patnáctileté dítě bez mimořádného nadání.

Další zajímavou hračkou jsou předměty denní potřeby. Laznibatová (2003) tuto zálibu vysvětluje snahou těchto dětí, napodobit běžný život dospělých. Obecně vzato je častým jevem inklinace k dospělým na úkor vyhledávání kontaktu se svými vrstevníky. Nadaní mají často pocit, že si s dětmi stejného věku tolik nerozumí, mají odlišné zájmy, nebo jiné povědomí o konkrétní zálibě. Při hrách děti také rády využívají kalendáře, líbí se jim hry s čísly, písmeny, přirovnávání, ale také obecně slovní hry a hádanky, které vedou s dospělými. S ohledem na logické a strategické myšlení vyvstává do popředí další oblíbená hračka, kterou je šach. I přes ušlechtilou zálibu ve čtení ani dětem s vysokým intelektem nechybí zápal pro výpočetní techniku a počítače. Podle studií Laznibatové (2003) dokonce některé z nich staví počítač na první místo v žebříčku důležitosti.

Školní docházka

Diferencovaně se může projevit vztah ke školní docházce. Většina nadaných dětí se před nástupem povinné školní docházky těší na prostředí, ve kterém budou moci poznávat a učit se nové poznatky. Laznibatová (2003) zdůvodňuje tento kladný vztah také snahou ukázat, co všechno umí. Tyto děti si jsou v období před nástupem do školy dobře vědomy, že jejich vědomosti daleko přesahují to, čím disponují jejich vrstevníci. Ujistění o své výjimečnosti se jim dostává ze strany okolí. Není v tom

však nic, co by bylo hodno kritiky. Dospělí dítě chválí za to, že něco udělalo správně, něco se mu povedlo, něco se naučilo či správně odpovědělo na otázku. Důležité však je mít na paměti, že tyto děti nesmíme srovnávat s ostatními vrstevníky. Vývoj každého dítěte je individuální a jednotlivé etapy mají svůj čas. Komparace vývinu nadaného dítěte a vrstevníka z běžné populace by nebyla k užitku ani jedné straně.

Laznibatová (2003) uvádí i příklady, kdy se mimořádně nadané děti do školy netěší. Tyto děti jsou přesvědčené, že to, co jim škola může nabídnout, již ovládly samy svépomocí. Jedná se o početní, čtenářské a grafomotorické dovednosti. Dále se chtějí věnovat svým úzce profilovaným zájmům a poznávání nových informací z knih a prostřednictvím masmédií, což mohou dělat také v prostředí domova, které dobře znají. Tyto tendence se většinou projeví u dětí, které jsou spíše samotářské, raději pracují individuálně než ve skupinách, nevyhledávají společnost ostatních dětí. Jsou to projevy úzce související s osobnostním vývojem v oblasti emocionální a sociální.

2.2 Vývojové disproporce

Mnozí odborníci se shodují v tvrzení o nevyrovnanosti ve vývoji nadaných jedinců. K těmto tezím se přidává také Laznibatová (2003), která se opírá o letité zkušenosti potvrzující nerovnoměrný vývoj u talentovaných na rozdíl od ostatních dětí, jejichž psychický růst je v rovnováze. Lehwald (1985) poukazuje na stadiální vývoj kognitivních schopností u talentovaných dětí. Střídají se u nich období, která jsou bohatší na změny, s fázemi klidovými. Toto střídání můžeme také označit jako vývojové disproporce. Nadané děti už v předškolním věku a při vstupu do školy mají výrazný vývojový náskok oproti ostatním. Tento náskok se projevuje nadprůměrnými výkony v intelektové oblasti (J. Laznibatová, 2003, s. 241).

Nadané děti si v předškolním období velmi rychle osvojí mateřský jazyk, mluví ve složitých větách, správně používají cizí slova, rychle si rozšiřují slovní zásobu (J. Laznibatová, 2003, s. 242). Kromě čtenářských dovedností, jejichž nástup přichází nežádka před nástupem povinné školní docházky, jak již bylo uvedeno, děti v tomto období začínají také psát. Učí se psát velká tiskací písmena, ale i přes tuto nově nabytou dovednost písemný, resp. grafomotorický projev zaostává za verbálním. Tato disproporce je způsobena neukončeným zráním centrální nervové soustavy,

kteřé úzce souvisí s jemnou motorikou, senzomotorickými schopnostmi i koordinací oko – ruka (J. Laznibatová, 2003, s 242). Jak uvádí Příhoda (1974), proces dozřívání probíhá až kolem šestého roku života dítěte, v případě jemné motoriky až mezi jedenáctým a dvanáctým rokem.

Není žádným převratným poznatkem, že děvčata bývají v oblasti grafomotoriky hodnocena jako úspěšnější. Jejich písemný projev bývá považován za úhlednější, přesnější a jistější. Laznibatová (2003) přichází s antropologickými poznatkem, které poukazují na rychlejší a lepší vývoj jemné motoriky a vizuálně motorické koordinace u děvčat, a to v důsledku rychlejší osifikace kostí než se tomu děje u chlapců. Pro přehlednost uvádím tabulku, která ukazuje vývojové disproporce projevující se u nadaných dětí.

Tab. 3 Možné disproporce ve vývoji nadaných dětí (J. Laznibatová, 2000, s. 244)

vysoká úroveň	nižší úroveň
Psychický vývoj	Tělesný vývoj
Intelektová úroveň	Emocionálně-sociální úroveň
Verbální složka intelektu	Neverbální složka intelektu
Zrychlené myšlení, řeč	Pomalé psaní, slabé grafomotorické projevy
Logické myšlení, brilantnost úvah	Mechanické myšlení, získávání poznatků
Logické, problémové učení	Klasické, paměťové učení
Tvořivost, nové, originální prvky řešení problémů	Klasické chápání a používání ověřených vzorů a modelů
Potřeba nových informací, poznatků	Držení se předepsaného, osnovami určeného učiva
Zájem o řešení komplikovaných, neznámých úloh	Upřednostňování mechanických, jednotvárných, lehkých úloh

Jak můžeme vidět v tabulce č. 3, vývoj dětí vykazuje určité disproporce. Terrasier (1982) označuje tyto rozdíly jako vnitřní synchronie, Silvermanová (1993) jako asynchronie vývojové. Laznibatová (2003) je rozděluje do několika oblastí:

1. intelektově – motorická oblast

Jinými slovy můžeme tento rozpor vyjádřit jako nesoulad mezi tělesným a duševním vývojem. V případě talentovaných se setkáváme s nadprůměrným intelektovým vývojem na úkor podprůměrných výkonů v pohybových aktivitách. Jako dobrý příklad poslouží míčová hra, jejímž pravidlům nadaný žák rozumí, dokáže hru vysvětlit do nejmenších detailů, při hře pak nastane problém, jelikož nedokáže přehodit míč přes hřiště. Žák tedy bezpečně ovládá teorii, v praxi však neobstojí.

2. intelektově – senzomotorická oblast

Asynchronie v této oblasti poukazují na rozpor mezi úrovní myšlení, schopností naučit se číst v útlém věku a těžkostmi při osvojování grafomotorických dovedností. Psaní u těchto dětí bývá pomalejší, vzhledem k tomu, že začínají psát v předškolním věku samy, bez odborného vedení, často se u nich objevuje chybný tzv. drápotivý úchop psacího náčiní. Děti mívají problém s koordinací pohybu ruky, při psaní pohyb nevychází z ramenního kloubu, ale ze zápěstí. Tyto obtíže mohou často přetrvávat i po nástupu do povinné školní docházky. V této chvíli nastává období, během něhož se učitel snaží dítěti předat správný úchop psacího náčiní. Často však už bývá pozdě, jelikož během dvou let, kdy dítě postupovalo při grafomotorických úkonech svým individuálně osvojeným způsobem, si svůj návyk nejen zafixovalo, ale i zautomatizovalo do takové míry, že náprava je již takřka nemožná. Otázkou k diskusi pak zůstává, do jaké míry je v dnešní době potřeba bazírovat na krasopisu, když můžeme na počítači psát všichni stejným způsobem a navíc čitelně. Pomineme-li samozřejmě správnou hygienu, jejíž nedodržování může mít neblahé důsledky spojené s přílišnou námahou během psaní.

Laznibatová, která sama působí jako ředitelka na základní škole pro nadané žáky a gymnázia v Bratislavě, ve své publikaci nastiňuje přístup, jenž se svým

pedagogickým týmem uplatňuje v souvislosti s osvojováním psaní. Většina nadaných dětí podle ní vstupuje do školy v momentě, kdy umí napsat všechny nebo valnou většinu tiskacích písmen velké abecedy. V běžné škole se děti učí psací podobu těchto písmen. V bratislavské škole akceptují dosavadní dovednosti dětí a plynule na ně navazují, dovolují dětem toto písmo užívat, protože v tomto vývojovém období není důležitá krása písma a jeho úprava, či gramatika, ale sám obsah (Laznibatová, 2003, s. 240).

3. intelektově – verbální oblast

Ačkoli verbální schopnosti mimořádně nadaných dětí jsou bezesporu na vysoké úrovni, může nastat disharmonie mezi rychlostí myšlení a verbalizačními schopnostmi. To znamená, že dítě nezvládne interpretovat celý tok svých myšlenek pomocí slov. Jde o nevyrovnanost mezi obsahem myšlení, kapacitou a rychlostí myšlenkové produkce nadaných dětí a jejich schopností vyjádřit celý obrovský rozsah myšlenek (Laznibatová, 2003, s. 245). Laznibatová (2003) dále upozorňuje na riziko různých nedorozumění, jelikož není jednoduché rozpoznat, zda se jedná o dítě s nízkou úrovní myšlení, nebo o dítěte nadaného s disharmonií ve vývoji.

4. intelektově – emocionální oblast

Velice častou synchronií objevující se u těchto dětí představuje kombinace vysoké úrovně intelektu a emocionální a sociální nezralost. Někdy nás proto mohou překvapit reakce nadaných dětí, během nichž rozumově vystupují jako dospělý, ale po stránce emocionální se dovedou projevat velice průměrně, mnohdy až podprůměrně. Tento faktor nerovnoměrnosti vyjadřuje rozdíl mezi jejich intelektovým a emocionálním vývojem, který je většinou na jiné úrovni (J. Laznibatová, 2003, s. 245). Často se můžeme setkat s odkladem povinné školní docházky, ke kterému se přistupuje právě v důsledku emocionální a sociální nezralosti.

5. intelektově-sociální oblast

V oblasti sociálních interakcí se nadané děti jeví jako méně sociálně zdatné. Neumí navazovat kontakty a budovat vztahy s vrstevníky, ani po tom příliš neprahnou. Mnohem více jim vyhovuje komunikace se staršími dětmi, často i dospělými. Inklinace ke starším jedincům můžeme jednoduše vysvětlit vzájemnou podobností mentálním věkem.

Závěrem je třeba upozornit, že uvedené vývojové diskrepance mohou značně znepříjemnit nadaným jedincům vývoj. Mohou být příčinou řady problémů spojených s nástupem povinné školní docházky, začleněním do kolektivu, uznáváním autorit aj. Laznibatová (2003) však nevidí asynchronní vývoj těchto dětí jako nezdolatelou překážku a poukazuje na fakt, že při dobrých podmínkách školy se problémy nemusí vůbec projevit.

3 OSOBNOST ŽÁKA S MIMOŘÁDNÝM NADÁNÍM

3.1 Charakteristika nadaného žáka

Předním odborníkem, který se ve svých publikacích zabývá charakteristickými znaky a projevy nadaných, je doktorka Jolana Laznibatová, ředitelka školy pro mimořádně nadané děti a Gymnázia v Bratislavě. Laznibatová popisuje charakteristické znaky nadaných dětí ve třech odlišných kategoriích. První oblast vyjadřuje všeobecné znaky, druhá se orientuje na tvořivost a poslední z nich svou pozornost zaměřuje na znaky učební. Na tomto místě si dovoluji použít kompletní výčet znaků jednotlivých oblastí dle Laznibatové (J. Laznibatová, 2003, s. 247).

Všeobecné znaky

Velká energie, vitalita, široké spektrum zájmů, bohatý slovník, rané čtení, časně schopnosti používat abstraktní pojmy, pochopit význam cizích slov a používat je, zájem o podstatu věcí, vztahů, vynikající paměť a pozornost, celkově nízká unavitelnost v duševních činnostech, zájem o náročná témata jako je filozofie, etika, náboženství, a sklony vést diskuse na tato témata.

Tvořivé znaky

Intelektová hravost, bohatá fantazie a schopnost lehce rozehrát imaginaci, množství originálních nápadů, expresivita v názorech a ve vyjadřování, pružnost a hravost myšlení, originalita při řešení úloh různého typu, úsilí o jedinečnost a neopakovatelnost nápadů v pracích, úžasná představivost, silně vyvinutý smysl pro estetické cítění a vidění věcí, častá impulzivnost, výbušnost, prudké reakce, emocionální citlivost a zranitelnost.

Učební znaky

Nadané děti začínají se vším dříve než ostatní, mají rychlé tempo učení, lehké učení a radost z každé intelektové aktivity, bystrost při pozorování, schopnost rozeznat

všechny detaily, schopnost vhledu do podstaty problému, tendence ke strukturování problémů, dobré analyticko-syntetické, stejně jako logicko-algoritmické myšlení, zároveň kreativní myšlení, schopnost najít více řešení problémů, neúnavnost při vyhledávání informací, správné zevšeobecnování, schopnost kritického a sebekritického myšlení a perfekcionismus.

Jiné rozdělení udává S. Winnebrennerová (2001), která charakterizuje nadaného žáka ve dvou ohledech. Její členění na ohled pozitivní a negativní je zvláště zajímavý, jelikož poukazuje na fakt, že projevy nadání se mohou pojít také s výchovnými a vzdělávacími komplikacemi.

V pozitivním ohledu Winnebrennerová (2001) zmiňuje extrémní vyspělost v kterékoliv oblasti učení a výkonu, asynchronní vývoj, tj. projevy akcelerace v některých oblastech a v jiných vývoj adekvátní, nebo dokonce opožděný. Jako pěkná ukázka asynchronního vývoje se jeví osvojení čtenářských dovedností ve třech letech, avšak neschopnost zavázat si tkaničky u bot v pěti letech. S tímto příkladem už se však dostáváme k diskrepancím mezi rozumovými schopnostmi a manuálními dovednostmi, které budou předmětem podkapitoly č. 3.2. K dalším projevům v pozitivním ohledu patří široká slovní zásoba a vyspělý verbální projev, fenomenální paměť, učení se bez pomoci druhých s neuvěřitelnou rychlostí, zvládání složitějších myšlenkových operací než zvládají vrstevníci, snížená potřeba konkrétní zkušenosti pro pochopení abstrakce, jasné vidění vztahů příčiny a následku, vidění vzorců, vztahů a souvislostí, které jiní nevidí, sofistikovaný smysl pro humor, silná motivace pro činnost, která je zajímavá, práce vlastním svérázným způsobem, raději nezávisle, někdy i o samotě, velké množství (i neobvyklých) zájmů, zvýšený smysl pro spravedlnost a fair play.

Ne všechny projevy v pozitivním ohledu však mohou být akceptovány a chápány v kladném slova smyslu ze strany okolí. Nadání často přichází s „lepšími způsoby“ řešení věcí. Tato východiska pak rádi navrhují svým vrstevníkům, spolužákům, učitelům a dalším dospělým, což nemusí být příjemné žádné z uvedených skupin osob. Na vrstevníky pravděpodobně nezapůsobí ani fakt, že jejich mimořádně nadaný spolužák má potřebu podělit se se svým okolím o vše, co ví. To, že toho v žádném případě není málo, je patrné ve výčtech výše zmíněných. Rodiče a učitele

možná v určitých situacích nepotěší nadměrná zvědavost jejich ratolesti či žáka. Tyto děti totiž bývají zvědavé na všechno, co se kolem nich odehrává. S tím také souvisí kladení nekonečných otázek.

Než se přesuneme k výčtu projevů v negativním ohledu, ráda bych poznamenala, že tento průsečík mezi pozitivními a negativními projevy, který by se dal nazvat také skupinou pozitivních projevů s možným negativním dopadem, nemusí být ze strany okolí hodnocen vždy pouze záporně. Existují případy, kdy budou vrstevníci jistě vděční za to, že jejich kamarád „zachrání situaci“ a zodpoví těžký dotaz vyučujícího, obohatí výuku o zajímavé poznatky, o kterých neměl ponětí ani učitel, který studoval pět let na vysoké škole. A není na tom nic neobvyklého, není to nic, za co by se pedagog musel stydět. Nikdo není neomylný, nikdo neví vše, jak praví známé rčení. Učitel není chodící encyklopedie a není na škodu dát to před dětmi najevo. Lepší je ukázat dětem, kam si pro informace dojit, kde a jakým způsobem je hledat, než to, že musí vědět úplně vše, a pokud tomu tak není, něco je špatně. Jak již bylo v této kapitole zmíněno, talentovaní mají často velice specifické koníčky, o které se zajímají do hloubky. A tím „do hloubky“ je myšleno opravdu znalost faktografických údajů, na které by valnou většinou osob se stejným zájmem ani nenapadlo zaměřit svou pozornost.

V negativním ohledu nadaní odmítají práci, která je pro ně rutinní a předvídatelná. Mohou pracovat nedbale, být nervózní při tempu práce třídy a pomalém a nejasném pokroku v činnosti. S tímto jevem bývá spojené také denní snění, které může být přímým důsledkem nedostatečného zaujetí a zápalu pro práci. Odmítají příkazy a nedovedou akceptovat více než jednu autoritu, mají problém podřídit se. Neumí prohrávat, často jsou přesvědčeni o své neomylnosti, chybu pak velice těžko přiznávají. Jsou přecitlivělí na kritiku, často až plačtiví. Umí být panovační vůči učitelům i spolužákům.

3.2 Specifika ve výtvarném projevu

Není jednoduché dohledat kvalitní literární či internetový zdroj, který by se zabýval natolik úzce definovaným tématem, jako jsou specifika ve výtvarném projevu u mimořádně nadaných dětí. Můžeme najít pojednání o specifikách ve vývoji, ve

vzdělávání, s ohledem na vývojové odchylky se problematice výtvarného projevu přibližují asynchronie v oblasti intelektově-motorické. Publikace, která by se do hloubky věnovala ryze výtvarnému projevu v souvislosti s nadáním, dle mého názoru neexistuje.

K nalezení jsou odborné články pojednávající o hudebním talentu či dětech s absolutním sluchem. Domnívám se, že tak jako nadání může doprovázet absolutní sluch u dětí s talentem hudebním, mimořádně nadané dítě může oplývat výtvarným umem. Nutno dodat, že každé dítě, které je mimořádně nadané, nemá talent pro hudbu a výtvarné umění, stejně tak každé dítě s absolutním sluchem a vynikajícími kresebnými dovednostmi není mimořádně nadané. Můžeme tedy říci, že hudební, sportovní či výtvarný talent může mimořádné nadání doprovázet, dítě může být v některém z těchto směrů zcela průměrné, nebo dokonce vykazovat zcela podprůměrné výsledky.

Vzhledem k disproporcím, kterými jsem se podrobněji zabývala v kapitole 2, se však domnívám, že s výtvarným a sportovním nadáním je to trošku složitější. Setkala jsem se s dětmi, které bezesporu byly intelektově nadané a přitom hrály závodně basketbal, velice úspěšně se věnovaly atletice či badmintonu. Stejně tak jsem poznala děti, dívky i chlapce, které vyhrávaly výtvarné soutěže, s nadšením navštěvovaly základní umělecké školy a od první třídy hrdě prohlašovaly, že budou ilustrátoři, animátoři dětských filmových pohádek nebo večerníčků.

Abych to uvedla na konkrétním příkladu, zkusme zadat výtvarnou práci ve dvou paralelních třídách. Bude se jednat o žáky čtvrtého ročníku základní školy. V jedné třídě budou děti běžné populace, ve druhé děti mimořádně nadané. A jak práce dopadne? Dokud tento experiment reálně nevyzkoušíme, s jistotou žádné závěry dělat nemůžeme. Ostatně, i kdybychom jej vyzkoušeli v jedné třídě, není zaručeno, že to bude vypadat stejně i ve všech dalších paralelních třídách. Mé několikaleté zkušenosti s vedením mimořádně nadaných dětí v hodinách výtvarné výchovy a pracovních činností mi o tom však určité informace podaly. Leckdy jsme se s kolegyní učící výtvarnou výchovu ve třídě s běžnými dětmi domluvily, a zadaly práci na stejné téma. Z výsledků pak byly patrné rozdíly na první pohled. Závěry z těchto malých osobních průzkumů zhodnotila následovně:

Tab. 3 Rozdíly mezi výtvarnou prací dětí z běžné třídy a dětí mimořádně nadaných

Běžná třída	Mimořádně nadaní
Větší množství výtvarných talentů	Výskyt talentů v menší míře
Snaha dodržet zadání	Snaha zadání pozměnit pro usnadnění si práci a vyjádření vlastní nápaditosti a originality
Menší nápaditost v provedení	Originalita a nápaditost v provedení
Větší míra potřeby ujištění, že se jim práce daří	Samostatnost
Obratnost při práci	Menší obratnost při práci
Ochota nechat si poradit	Svéhlavost
Schopnost splnit zadání relativně nezaujatě	Nutkání zakomponovat do výtvoru své osobní zájmy
Napodobování vzorové práce, či výtvoru kamaráda	Touha po originalitě
Zúročení výtvarných dovedností	Zúročení intelektových schopností

Jak vyplývá z tabulky, práce z běžné třídy budou pravděpodobně pro nezaujatého pozorovatele líbivější, budou působit více jako ucelený soubor, bude na nich jasné patrné, jak znělo zadání konkrétní práce. Výtvoři ze třídy mimořádně nadaných dětí nebudou postrádat originalitu, je možné, že na první pohled nebude patrné, jak znělo zadání, ale nadaný žák své originální výtvarné zpracování rád ozřejmí.

A tím se pomalu opět dostávám ke specifickým znakům nadaných, které jejich výtvarný projev zcela zásadně ovlivňují. Budu-li vycházet ze základního členění dle Lazníbatové (2003) na znaky všeobecné, tvořivé a učební, můžu si být jistá, že do projevů v tvořivé činnosti v rámci školního vzdělávání se promítají všechny tři skupiny charakteristických rysů dítěte.

Během své letité praxe jsem se setkala s dětmi, které výtvarné činnosti zbožňovaly, dětmi, které chápaly výtvarnou výchovu jako nezbytnou součást výuky, i s dětmi, které zcela bez obalu hrdě prohlašovaly, že tento druh činnosti nemají rády nebo je nebaví. Mezi všemi těmito dětmi byly velké rozdíly v úrovni dovedností. Důležité je však to, že nemůžu přímo spojit vysokou míru talentu ve výtvarné oblasti s velkým západem pro věc. Jinými slovy neznamena, že dítě s vynikajícími výtvarnými dovednostmi se na tvoření těší a je přesvědčeno, že oplývá nadáním. Sejně tomu může být i naopak.

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole (viz kap. 2), u dětí mimořádně nadaných se objevuje disproporce mezi verbální a neverbální složkou jejich osobnosti. Laznibatová (2003) potvrzuje, že děti vynikají bohatší slovní zásobou, ovládají cizí jazyky, ale jejich jemná motorika, senzomotorika i grafomotorický projev je na nižší úrovni v porovnání s verbální složkou intelektu. Výzkum, který by prokazoval menší míru talentu ve výtvarné práci, však neexistuje.

4 VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ MIMOŘÁDNĚ NADANÝCH

4.1 Legislativa vztahující se ke vzdělávání nadaných

K problematice vzdělávání žáků mimořádně nadaných neodmyslitelně patří legislativní rámec. Dovolím si v úvodu této části nastínit stručný vhled do legislativy nadaných.

Základním legislativním dokumentem, týkajícím se vzdělávání nadaných žáků je **zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon)** a jeho novelizace **č. 167/2018 Sb.** platná od 1. 9. 2018. Na školský zákon navazuje vyhláška **72/2005 Sb.** o poskytování poradenských služeb ve školách školských poradenských zařízeních a vyhláška **č. 161/2018 Sb.** o vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných, ve znění účinném od 1. 11. 2018.

Hříbková považuje za významné pro oblast vzdělávání nadaných dva kurikulární dokumenty, a to **Bílou knihu – Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (2001)** a **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky (2002)**. Hříbková definuje význam obou dokumentů. Spojitost Bílé knihy se vzděláváním žáků mimořádně nadaných dokládá zakotveným požadavkem na vytvoření komplexního systému péče o nadanou populaci. V Dlouhodobém záměru pak souvislost dokazuje tím, že je problematika vzdělávací podpory a péče o nadané postavena na stejnou úroveň jako problematika vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Hříbková, 2009, s. 182).

4.2 Formy vzdělávání nadaných žáků

V současnosti se setkáváme s třemi přístupy ve vzdělávání nadaných. První možností je vzdělávání formou individuální nebo skupinové integrace v běžné třídě základní školy. Žákovi, případně žákům je vypracován individuální vzdělávací plán, který je schvalován ředitelem školy po písemném doporučení poradenského zařízení a po domluvě s rodiči žáka. Při volbě této možnosti žák může žák docházet na vybrané předměty do vyšších ročníků. Jedná se o tzv. akceleraci ve vzdělávání. Další

možností je vzdělávání ve speciální třídě pro nadané, která je součástí běžné základní školy. Zde mluvíme o třídách s rozšířenou výukou. Výhodou této formy vzdělávání je především práce se sníženým počtem žáků v rámci homogenní skupiny. Třetí možností jsou samostatně zřízené školy, ve kterých jsou vzdělávány pouze nadaní. Tento typ vzdělávání není v naší republice příliš rozšířen. V mimořádných případech existuje také možnost domácího vzdělávání.

5 TVORBA PRACOVNÍCH LISTŮ

Tématem tvorby pracovních listů pro účely edukace ve školách se zabývá jen velice málo odborníků. Jmenuji například Lenku Baše, koordinátorku pro mimořádně nadané děti v Olomouckém kraji. Pozornost jim věnuje také Lenka Hříbková ve své knize *Základy pedagogiky nadaných*. Další materiály vztahující se k problematice vytváření pracovních listů jsou cíleny do prostředí muzeí a galerií. Je zcela pochopitelné, že prameny pojednávající o materiálech pro muzejní instituce mají mnohem hlubší a propracovanější strukturu literárních pramenů i internetových zdrojů. Vysvětlení této ambivalence je zcela prosté. Pro muzejní pedagogy a lektory je pracovní list základním opěrným pilířem. Ve školách zaujímá v tomto ohledu prvenství bezesporu učebnice a pracovní sešity. Někdy je bohužel toto prvenství tak nekompromisní a zcela zřejmé, až se nabízí otázka k diskuzi, nepřikládá-li český učitel až příliš velkou důležitost právě učebnici a pracovnímu sešitu na úkor dalších aktivit, her, badatelské práce a v neposlední řadě právě zmiňovaným pracovním listům. Komparací těchto dvou druhů didaktického materiálu, jejich výhod a nevýhod, ozřejmení, proč se ve škole upřednostňuje zrovna jeden z nich, bude věnována kapitola 5.1.

5.1 Učebnice versus pracovní list

Je naprosto přirozené, že učebnice i pracovní sešity jsou nezbytnou součástí ve výuce. Slouží jako prvek, který vede učitele v jeho práci, pomáhá mu orientovat se v učivu, s pomocí metodických příruček, které bývají součástí, nalezne také nápovědu, jak správně učivo vyvodit. Není v silách žádného pedagoga připravovat si na každou vyučovací jednotku pouze svůj autorský didaktický materiál. Domnívám se, že i žák se musí naučit, že pracovní materiál obsahuje více než jeden až dva listy papíru.

Na druhou stranu najít v dnešní době učebnici či pracovní sešit, ve kterém by se úlohy neopakovaly, není vůbec jednoduché. Alespoň ne v takové míře, že tuto periodicitu zpozorují i žáci. Toto zjištění se pak negativně projeví na přístupu žáka k tomuto materiálu. Žákova pozornost upadá, ztrácí zájem o poznávání. Není nic

horšího než vyvozovat novou látku či procvičovat probrané učivo na úkolech, ke kterým žák přistupuje s nezájmem, mnohdy i averzí. Nicméně cílem práce v žádném případě není kritika didaktického materiálu, který je v poměrové většině ve školách využíván, ale pouze snahou nastínit přístupy k výběru didaktického materiálu pro výuku.

Tyto pocity nelibosti při práci na obdobných úkolech jsou jedním z charakteristických znaků mimořádně nadaných dětí, jak již bylo uvedeno výše (viz kap. 4). Proto bývá pracovní list nedílnou součástí edukace těchto dětí. Baše dokonce definuje pracovní list jako základní výukový materiál předkládaný nadaným. Současnou literaturu určenou pro vzdělávání žáků na základní škole považuje za nekompetentní pro požadavky nadaných. Zároveň potvrzuje nutnost tvořit vlastní výukový materiál, který by odpovídal úrovni schopností a dovedností nadaných. Neznamená to však, že by tyto děti nepracovaly s učebnicí a pracovním sešitem.

Pracovní listy mohou být využity jako hlavní didaktický materiál, práce na něm obsáhne celou vyučovací jednotku, může však jít také o materiál, který je žákovi předkládán při rychlejším splnění úkolů v učebnici či pracovním sešitě než ostatní děti ve třídě. Můžeme jej definovat jako práci navíc, která zde zastupuje nástroj pro srovnání tempa dětí. Ve vzdělávání nadaných je kladen velký důraz na neustálou zaměstnanost dětí ve výuce. Není nic horšího než zabíjet potenciál dětí tím, že je necháme nečinně sedět a čekat než dokončí práci celá třída. Namísto nicnedělání mohou rychlejší z nich svůj potenciál dále rozvíjet a získávat nové poznatky a schopnosti, osvojovat si nové dovednosti. Práce na tvorbě tohoto výukového materiálu je však velmi náročná nejen časově, ale klade i velký důraz na tvořivost, fantazii, grafické zpracování, obsahovou formu, apod.

5.2 Výhody a nevýhody pracovních listů

Pracovní listy mají mnoho pozitivních vlastností a výhod. Na druhé straně disponují mnohým úskalím, kterým je dobré se vyvarovat. Výhody a nevýhody pracovních listů přehledně uvádí Maněnová:

Pozitiva:

- přehlednost;

- poutavost;
- jasnost;
- různost úloh a cvičení;
- obsahují jak texty, obrázky, grafy, tak tabulky aj.;
- možnost reakce učitele na potřeby žáků;
- lze uplatnit víckrát s menšími obměnami;
- možnost se k listu vracet, provádět různé aktivity;
- archivace v deskách;
- možnost tvorby pracovního sešitu ze souboru pracovních listů;
- možnost zařazení úloh s regionální tematikou;
- propojují mezipředmětové vztahy;
- zrcadlí profesní dovednosti učitele (důkaz didaktického myšlení učitele);
- možnost využití ve všech částech hodiny
- motivační, expoziční, fixační, opakovací. (Maněnová, 2014)

Negativa:

- časová náročnost přípravy;
- finanční náročnost na tisk;
- nadužívání
- může ztratit motivační a aktivizační charakter;
- menší vzájemné působení mezi učitelem a žákem;
- často využívány jen jako samostatná práce;
- výskyt nezábavných a nepodněcujících úkolů;
- špatně sestavené, nejasné a nesrozumitelné. (Maněnová, 2014)

Z výše uvedeného vyplývá, že pracovní listy mají své pozitivní i negativní stránky. V případě, že jsou listy zpracovány kvalitně, jistě zůstanou všechny pozitivní body a negativní zmizí. Stejně tak by tomu bylo i v opačném případě. Pokud by listy nebyly vytvořeny vhodným způsobem a postrádaly některé z kritérií na funkčnost pracovního listu, kladné body by zmizely a zůstala by negativa. V obou kategoriích však zůstávají výhody i nevýhody, které jsou neměnné. Jmenujme archivaci v deskách jako plusové a finanční náročnost jako minusové znaménko pracovních listů.

6 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

Jelikož praktická část této práce je koncipována jako projekt, bude tato kapitola věnována projektovému vyučování. Krátce bude shrnuta jeho historie, následně se zaměříme na samotnou projektovou výuku, její fáze a druhy.

6.1 Historie projektového vyučování

Kořeny projektového vyučování sahají až na přelom 19. a 20. století, kdy se díky této nové metodě zasadili John Dewey a William Heard Kilpatrick o školskou reformu v Americe. Odtud se reforma rychle šířila i do ostatních koutů světa. Dostala se tak i do České republiky, kde si našla své příznivce. Zakrátko se stala stavebním kamenem alternativního školství u nás.

6.2 Projektová výuka

Projektová výuka se stává stále oblíbenější metodou ve vzdělávání žáků nejen mimořádně nadaných. Nabízí učitelům mnoho možností napříč výukou. Jde ruku v ruce s rostoucími požadavky na práci pedagogů. V současné době, kdy se společnost odklání od tendencí učit děti ve školách memorování, je tato metoda ve výuce vítaným oživením běžné frontální výuky.

Vzdělávací obsah projektu může být i výhodně propojen s průřezovými tématy, mezi které patří: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova, která je nutno zařazovat do výuky. Více se o nich lze dovědět v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (MŠMT, 2006–2012).

6.3 Fáze projektové výuky

Před samotnou realizací projektu je podstatné plánování a vytyčení cílů. Níže uvádím fáze projektové výuky dle Maňáka a Švece:

- stanovení cíle,
- vytvoření plánu řešení,
- realizace plánu,
- vyhodnocení (Maňák, Švec, s. 169).

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Zrod myšlenky aneb Jak to všechno začalo

Když jsem před pěti lety dostala pracovní nabídku na pozici asistenta pedagoga ve třídě s rozšířenou výukou skupin předmětů na prvním stupni olomoucké základní školy, neměla jsem tušení, co bude tato profese obnášet. O nadaných dětech jsem měla pramalé povědomí, označovala jsem je jako chytré děti, neznala jsem jejich charakteristiky, projevy a specifika. Živě si pamatuji první dny ve druhé „cé“. Byla jsem jako v Jiříkově vidění. Z dosavadních praxí v běžných třídách základních škol jsem byla zvyklá na něco zcela jiného.

U nás ve druhé „cé“ panoval ve všech hodinách pracovní ruch, děti se neustále hlásily, měly potřebu ustavičně projevovat svůj názor, stále pokládaly zvědavé otázky. Dívky se neprojevovaly jako děvčátka v šatičkách, co žijí ve světě panenek a jednorožců. O přestávkách se na koberci pokoušely sestrojít architektonické stavby, které svět neviděl, stejně jako chlapci.

Odlíšná je také volba koníčků nadaných dětí. Ve třídě mimořádně nadaných dětí je zcela obvyklá návštěva šachového kroužku. Šachu se věnovaly asi dvě třetiny třídy. Hru na nějaký hudební nástroj ovládaly kromě dvou dětí všichni ostatní. U dívek se pak objevovaly netypické záliby v podobě spolku dobrovolných hasičů, kroužku programování, některé z dětí navštěvovaly univerzitu dětského věku a mnoho dalších zájmových aktivit. Obecně vzato mohu konstatovat, že množství volnočasových aktivit u těchto dětí výrazně předčí počet u jejich vrstevníků.

V souvislosti s kvantitou zájmů je třeba mít na paměti, že méně je někdy více. Mnohdy je potřeba připomenout rodičům mimořádně nadaných, že i tyto děti, přestože projevují nadšení ze všech svých ušlechtilých koníčků, potřebují odpočívat a mít alespoň jeden, v lepším případě dva dny, kdy nemají po škole žádné další pravidelně se opakující organizované činnosti. V případě vyššího množství zájmů může nastat úskalí v období přechodu z prvního na druhý stupeň či víceletá gymnázia. Nastává období, kdy už ani mimořádně nadaným dětem nestačí

vstřebávání poznatků z výuky. Domácí příprava se stává déle trvající záležitostí, která se již neomezuje na vypracování domácích úkolů, jak tomu ve valné většině bývá u mimořádně nadaných na prvním stupni. S tím pak dětem ubývá volného času po skončení výuky a děti si musí zvolit, kterému z koníčků se budou věnovat i nadále, a který naopak opustí. Tato volba pro ně bývá frustrující, bohužel však nevyhnutelná.

Vraťme se však zpátky do druhé „cé“, kde mi postupem času přestávalo připadat divné, že děti si v hudební výchově skládají své vlastní písňe nepostrádající rýmy, v tělesné výchově při hře „Rybičky, rybičky, bojíte se rybáře“ během rychlého přesunu přes tělocvičnu spadne pět dětí a o pokusech naučit děti jednoduchý kotoul vpřed se raději nebudu zmiňovat vůbec. Ve výtvarné výchově kreslí při zadání práce „Nakresli Tvé oblíbené zvíře“ olgoje chorchoje – pouštního červa, agamu límcovou či vikuňu.

Naopak začínalo být k mé velké radosti zcela standardní, že jsem mohla vést hodiny výtvarné výchovy. Bylo tomu tak v průběhu celé druhé, třetí, čtvrté i páté třídy, na jejímž konci jsme se s těmito dětmi musely rozloučit. V průběhu třetí třídy jsem si začala pohrávat s myšlenkou na vytvoření edukačního materiálu, který by obohacoval hodiny výtvarné výchovy a prohluboval poznatky v oblasti historie, která je v učebních osnovách prvního stupně základní školy předmětu Člověk a jeho svět. Po konzultaci s vyučující, se kterou jsem pracovala v tandemu (třídní učitel a asistent pedagoga), jsme se společně domluvily na možnosti vyzkoušet funkčnost a smysluplnost tohoto materiálu v praxi v druhé polovině čtvrtého ročníku. To je doba, kdy je ve školním vzdělávacím programu jedním ze vzdělávacích bodů získávání poznatků z oblasti historie pravěku, středověku a částečně také novověku, s jehož probíráním se plynule pokračuje v pátém ročníku.

A tak se začala rýsovat podoba pracovních listů, které měly být zaměřeny na problematiku historie pravěku. Snažila jsem se využít veškeré dostupné materiály, jež jsem měla ve škole s desetiletou zkušeností se vzděláváním nadaných k dispozici. Dobrymi rádci mi byly kolegyně, které se na projektu podílely po dobu jeho trvání, či převážnou většinu tohoto času. Kladla jsem si za cíl využívat všechny vhodné přístupy, metody práce, typy úloh, které mají letitou úspěšnost při vzdělávání

talentovaných u předních odborníků. Dobrým literárním rádcem mi byly Lenka Hříbková, manželé Fořtíkovi, Hana Stehlíková a další. Postupně jsem testovala listy během výuky předmětu Člověk a jeho svět a Projektové vyučování s následným převedením do praxe ve výtvarné výchově a pracovních činnostech. Pokud některý z pracovních listů nefungoval, případně pokud jsem pozorovala nezáměr ze strany dětí, opravila jsem jej do podoby, která již byla přijatelná. Velkým pomocníkem pro mě byly také děti, které našly každou chybu, která mi unikla. Touha po bezchybnosti a potřeba opravovat, co není v pořádku, je také jedním z charakteristických rysů. Tento znak bývá většinou negativně přijímán ze strany učitelů, někdy i spolužáků, především při individuální integraci mimořádně nadaných.

Tak vznikl soubor pracovních listů, který tvoří přílohu praktické práce. Aby mohl být ku prospěchu zájemcům při vzdělávání, je každý list opatřen anotací, ve které vyučující najde název pracovního listu, zaměření, časovou dotaci, pomůcky a podmínky pro organizaci, popis aktivity a její řešení a v závěru také seznam použitých zdrojů a citace. Kromě anotačního listu je výukový materiál doplněn reflexí, ve které je shrnut celý průběh vyučovací hodiny, do jaké míry byla práce pro děti náročná, zda pro ně byla zajímavá či nikoli.

Ačkoli je výše uvedena orientace těchto pracovních listů směrem k žákům s mimořádným nadáním, nejsem přesvědčena, že by cílovou skupinou nemohli být žáci běžné třídy. I mezi dětmi s mimořádným nadáním se najdou žáci s tzv. dysporuchami či poruchami pozornosti. Proto jsou listy uzpůsobeny i těmto dětem.

8 Lama Alma

Osmou kapitolu si dovoluji věnovat lamě Almě. Lama Alpaca je dle mého názoru živočich, který může s ohledem na výběr pro cestování do historie, vzbuzovat mnohé diskuze a otázky. Je to chytré či hloupé zvíře? Může se vůbec něčemu naučit ona sama, když má provázet na cestě za poznáním děti? A jak vlastně může mít obyčejná lama poznatky z období pravěku a starověku? Výběr lamy má pro mě svá opodstatnění. V této kapitole se dozvíme, proč jsem pro svoji práci zvolila právě tohoto živočicha. Následující část bude pojednávat o důvodech mé volby, nápadu na její pojmenování a v neposlední řadě na tomto místě také lama Alma poskytne rozhovor, který nám lépe pomůže se s ní seznámit.

8.1 Proč lama Alma?

Proč provází na cestě historií děti právě lama, která se jmenuje Alma? Odpověď dostávají nejen čtenáři souboru pracovních listů. Důvodů je mnoho a jejich ozřejnění nás více přiblíží k pochopení mimořádně nadaných dětí a poukáže na jejich další charakteristické znaky.

Důvod první – láska k neobyčejným zvířatům

To, že pracovní list provází zvířecí kamarád, není žádný velkolepý převrat. Domnívám se, že pro děti, a to nejen děti nadané, je chlupatý přítel přitažlivější než lidský průvodce. Personifikace zvířete, které vystupuje jako lidská bytost, oplývá vědomostmi a dovednostmi stejnými jako člověk, je pro dítě velice blízké. Se stejnou zkušeností se dítě setkává také v mnoha pohádkách, které mu jsou předkládány. Troufám si říct, že je to pro něj mnohem přirozenější než pro nás dospělé, kteří se už na věci nedokážou dívat s nadsázkou jako děti.

V teoretické části bylo mnohokrát naznačeno, že nadané děti jsou si v oblasti kognice velice podobné s dospělými. Tj. co do vývoje mají před ostatními dětmi v oblasti psychiky podstatný náskok. Otázka, která nás tedy v souvislosti s tímto může napadnout, je následující. Nepřipadají dětem výjimečně nadaným zvířecí hrdinové jako příliš infantilní a zasazení mimo realitu? Samozřejmě, že by se jistě našel

jedinec, který by zastával takové stanovisko. Stejně tak bychom určitě našli takové dítě bez mimořádného nadání. Jeden zásadní rozdíl, který mezi dospělými a nadanými dětmi stále zůstává, je nezměrné množství kreativity a bohatá představivost, která dětem dovoluje se nad věci, které se vymykají realitě, povznést.

Aby byla práce pro nadané děti poutavější, je vhodné zvolit zvíře, které na ně nemrká ze všech výloh knihkupectví a hračkáren. Příběh strakatého pejska je jistě nezaujme tolik jako exotická lama. O psech toho vědí spoustu, mnoho z nich má toto zvíře také doma. O lamě se takto mohou dozvědět spoustu zajímavých informací, a mohou tak obohatit a prohloubit své vědomosti. A to je jeden z cílů, které si edukační materiál, jenž bude předložen v mojí diplomové práci, klade.

Pro děti bude velice lákavé to, že tento živočišný druh je opředen mýty, které se nezakládají na pravdě. Nové poznatky a teorie, které byly vyvráceny a nahrazeny objevy nového zkoumání, zbožňují. Využití nového bádání a výzkumů je cestou, jak si získat jejich pozornost. Dlouhá léta se věřilo, že lamy jsou hloupé. Na základě této domněnky vznikl také ustálený idiom „ty jsi ale lama“, který se užívá pro vyjádření pochybnosti o inteligence osoby, kterou takto oslovujeme. Vědecké výzkumy však prokázaly, že je tomu přesně naopak.

Důvod druhý – láska k jazykovým hrátkám

Charakteristickými znaky mimořádně nadaných, které se pojí s tímto důvodem, jsou cit pro jazyk a sofistikovaný smysl pro humor. Již v teoretické části byly zmínky o lehkosti, se kterou si děti osvojují mateřský i cizí jazyk, o vývoji řeči, která probíhá značně rychlejším tempem, než se tomu děje u běžných dětí. Jen pro osvěžení zde připomenou, že děti začínají mluvit velice brzy, již ve dvou až třech letech mluví plynule v celých větách. Děti si rády hrají se slovy. Skládají vlastní palindromy, s neskrývaným zájmem řeší přesmyčky a jiné rébusy. Z toho důvody bylo lamě, která děti po cestě historií bude provázet prisouzeno jméno, které je přesmyčkou živočišného druhu.

9 Projekt Cesta do historie s lamou Almou

9.1 Charakteristika třídy

Třída, ve které je projekt realizován, se zaměřuje na vzdělávání mimořádně nadaných dětí. Vycházíme-li z členění do forem vzdělávání v teoretické části diplomové práce, jedná se o vzdělávání ve speciální třídě s rozšířenou výukou předmětů. Pod pojmem rozšířená výuka předmětů si můžeme představit zařazení hodiny Projektového vyučování do rozvrhu třídy. V tomto předmětu se žáci učí pracovat s informacemi, vyhledávat je a třídit. V rámci projektu hraje tento předmět velkou roli, jelikož část pracovních listů směřuje právě do Projektového vyučování.

Třidu tvoří 17 dětí ve věku 9–10 let. Jedná se tedy o žáky 4. ročníku. Třída je převážně chlapecká. Čítá ji 12 chlapců a 5 děvčat. Klima třídy je vcelku klidné. Žáci spolu až na drobné konflikty vychází dobře. Mezi dětmi jsou také dva chlapci s dysgrafií a jeden s dyslexií. Mimo tyto vyžaduje speciálně pedagogickou péči také jeden chlapec s rysy Aspergerova syndromu. Péče je ve třídě zajištěna individuálním přístupem vyučující a asistentkou pedagoga. Konkrétně u žáka s rysy Aspergerova syndromu se objevuje zvýšený zájem o poznatky z oblasti historie. Při zahájení projektu prohlašuje, že se na toto učivo těší a připravuje již od první třídy. Jsou-li ve třídě konflikty, vznikají právě v důsledku averze na tohoto žáka. Ostatní spolužáci těžce nesou rozsah vědomostí, kterými daný chlapec disponuje. Chlapec své vědění nedokáže potlačit a často vstupuje vyučujícím do výkladu.

V průběhu předchozích let žáci absolvovali několik projektů v rámci předmětu Projektové vyučování (Poznáváme Olomouc, Zvířata, Vesmír, Pokusy a vynálezy). Mimo tyto orientované na jeden předmět, se v rámci týdenního projektu, který prostupoval všemi předměty, podívali do Školy čar a kouzel v Bradavicích. Projekt pro ně tedy není žádnou velkou novinkou. Vědí, co od něj mohou očekávat.

9.2 Soubor pracovních listů

Soubor pracovních listů je rozdělen do tří samostatných podkapitol – Úvodní kapitola o čase, Pravěk a Starověk. Nejprve se děti seznámí s Almou a zorientují se v čase. Následně se vydají objevovat dobrodružství do pravěku. Své putování zakončí se starověkou civilizací. V každé etapě se setkávají s pracovními listy určenými do hodin Projektového vyučování, Člověk a jeho svět a Výtvarná výchova.

Pracovní listy do předmětu Projektové vyučování jsou ve většině případech orientovány na práci s encyklopediemi, knihami a periodiky. Žáci v jejich zadání najdou pokyny pro vypracování projektu o určité osobnosti či historické památce. Při realizaci projektu pracují samostatně nebo tvoří ve skupině. Nezřídka je práce situována také do venkovního prostředí. Tyto listy splňují předpoklad pro obohacení výuky.

Pracovní listy do předmětu Člověk a jeho svět jsou více zaměřeny na informace, které je třeba dětem předat s ohledem na RVP. Tyto informace jsou však doplněny takovými, se kterými se v běžné učebnici pro 4. ročník základní školy nesečkájí. Listy tak splňují předpoklad pro prohloubení učiva. Na rozdíl od listů z předmětu Projektové vyučování je zde potřeba udržení jednotného tempa při vyplňování. Z toho důvodu je na konec každé strany zařazena úloha navíc, která je nepovinná. Je určena pro děti, které splní práci na předchozích úkolech rychleji než ostatní. Zpravidla je úloha zaměřena na krátkou šifru, rébus, rychlou kresbu či zamyšlení se nad určitou otázkou.

Pracovní listy do předmětu Výtvarná výchova jsou uzpůsobeny tak, aby délka teoretické práce v hodině nepřesáhla dvacet minut. Na jedné straně listu je vždy zařazen rébus, šifra či křížovka, která dětem prozradí námět tvoření. Listy jsou zaměřeny na opakování poznatků z předmětu Člověk a jeho svět. Druhá strana pracovního listu obsahuje soupis výtvarných prostředků a pomůcek, které budou žáci v praktické části výuky potřebovat a volný arch pro kreslení nanečisto.

9.3 Úvodní kapitola o čase

Krátká kapitola o čase je první a zároveň nejkratší částí tohoto souboru. Je rozdělena na tři pracovní listy. Jeden spadá do předmětu Projektové vyučování, druhý do předmětu Člověk a jeho svět a třetí do hodiny výtvarné výchovy. Za pracovní listy jsou umístěny přílohy.

JMÉNO: _____

ČAS

PV

PO TŘÍDĚ NAJDEŠ ROZMÍSTĚNÉ KARTIČKY S LETOPOČTY A PÍSMENY. PŘEVĚŤ LETOPOČET Z KARTY NA STOLETÍ A DOPLŇ PÍSMENO DO TABULKY.

PŘ. NAJDEŠ KARTU S TĚMITO ÚDAJI:

1434 I V

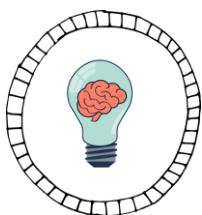
V TOMTO PŘÍPADĚ DOPLŇ PÍSMENO V DO VOLNÉHO POLE POD ČÍSLICI 15.

Tajenka ti prozradí jméno významné osobnosti v dějinách. Kromě počíní v oblasti rozvoje jedné významné říše se tento vládce zasloužil o zavedení užitečné pomůcky pro lidstvo, která souvisí s astronomií a časem.

STOLETÍ	19.	10.	14.	17.	13.	7.		9.	16.	18.	20.	15.	1.
PÍSMENO													

DO ZELENEHO RÁMEČKU VEPIŠ JMÉNO OSOBNOSTI, DO FIALOVÉHO NÁZEV POMŮCKY, KTERÁ PROVÁZELA LIDSKÉ ŽIVOTY, DOKUD NEBYLA NAHRAZENA.

ZAVEDL V ROCE 46 N. L.

NAPIŠ NA LINKU, CO VIDÍŠ NA OBRÁZKU VPRAVO.

ZAMYSLI SE NAD TÍM, PROČ JE TENTO SYMBOL SPOJOVÁN PRÁVĚ S OSOBNOSTÍ V TAJENCE.

VYROB SI JEDEN LIST KALENDÁŘE. ZVOL MĚSÍC, KTERÝ BUDEŠ TVOŘIT A VZHŮRU DO TOHO! FANTAZII SE MEZE NEKLADOU. JEN NEZAPOMEŇ, ŽE V HORNÍ ČÁSTI BY MĚL BÝT DOBŘE VIDITELNÝ NÁPIS MĚSÍCE. DOBŘE SI TAKÉ SPOČÍTEJ, KOLIK DNŮ TVŮJ MĚSÍC MÁ.

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	ČAS - STOLETÍ
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Projektové vyučování (PV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, kartičky s letopočty (viz příloha), staré kalendáře, encyklopedie starověku, nůžky, lepidla, fixy Podmínky pro organizaci: třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci se pohybují po třídě a hledají lístky s letopočty a písmeny. Každý letopočet převedou na století, písmeno u letopočtu doplní do tabulky. • V tajence v zeleném rámečku zjišťují jméno významné osobnosti minulosti. V druhé části tajenky hledají pomůcku, kterou osoba zavedla. • Pokud jsou někteří žáci s převodem letopočtů hotovi, plní úkol navíc. Zjišťují, co vidí na obrázku. • Na druhé straně mají za úkol do prázdného obdélníku navrhnout jeden list nástěnného kalendáře. • Žáci pracují se starými kalendáři, ze kterých využívají čísla, případně názvy dnů, které vlepují do obdélníku. Další grafické úpravy doplňují dle vlastní fantazie. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tajenka zelený rámeček: JULIUS CAESAR • Tajenka fialový rámeček: JULIÁNSKÝ KALENDÁŘ • Úkol navíc: VAVŘINCOVÝ VĚNEC
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • SCHWABIKOVÁ, Kateřina. <i>Cesty dětí do staletí, aneb, Jak Běla a Kuba poznávali naši historii.</i> Ilustroval Barbora BRŮNOVÁ. Praha: Slovart, c2013. ISBN 978-80-7391-749-4. • JAEKEL, Franziska. <i>Caesar a zrada na Kapitolu.</i> Ilustroval Karl KNOSPE. Praha: Olympia, 2010. Detektivní příběh pro děti školou povinné. ISBN 978-80-7376-244-5.

REFLEXE

Tato hodina byla vstupním bodem do projektu s lamou Almou. Žáci byli motivováni průvodním dopisem, který jim Alma poslala. Bylo jim oznámeno, že než vyrazí do historie, je nezbytné, prokázat orientaci v čase. Před zahájením práce s pracovním listem byl zopakován princip, na kterém je založeno převádění letopočtů na století. Aby byli zapojeni všichni žáci, měli na lavici kartičky s čísly od jedné do 20. Učitel udával letopočet a žáci zvedali kartičku s číslem, které představovalo správně převedený letopočet. Dařilo se všem žákům.

Následně byly dětem rozdány pracovní listy. Zadání bylo přečteno společně. Žáci vypadali prací zaujati, s chutí se do ní pustili. Jakmile dokončili převody na století, začali uvažovat nad tajenkou, která některým z nich nedávala smysl. Někteří pochopili princip hned, jiným to chvíli trvalo. Druhou část tajenky, tedy určení pomůcky, kterou zavedl Gaius Julius Caesar, dokázalo do tajenky doplnit bez použití knih a nápovědy jen jedno dítě ze třídy. Úkol navíc, který plnili hotoví žáci, byl pro ně naopak snadný.

Jakmile dokončili všichni žáci první stranu pracovního listu, dostali instrukce pro tvorbu jednoho listu z kalendáře. Byly jim nabídnuty výtvarné prostředky, které mohly využít. Na starých kalendářích bylo předvedeno, jak jeden list vypadá. Co musí kalendář obsahovat, včetně dobře viditelného názvu měsíce. Děti byly upozorněny na kontrolu správnosti dnů v měsíci, který si zvolily. Učitelka připomenula známou pomůcku se zavřenými pěstmi, kde si mohou děti na kloubech obou rukou spočítat, které měsíce mají dnů 31 a které pouze 30. Potřeba bylo také zmínit problematický únor a přestupný rok, který se objevuje jednou za 4 roky. Žáci sami odhalili pomůcku, jak si správně zafixovat, kdy nastává přestupný rok. Věděli, že proběhl v roce 2000 a odtud postačí vždy přidat násobek čtyř. Na tvorbě kalendářů žáci pracovali ve dvojici v lavici. I přesto se některým práci nepodařilo dokončit v jedné vyučovací hodině. Stalo se tak u dětí, které si daly na práci s kalendářem velmi záležet. Celkově se práce zdařila. Obdivuhodné se jevílo to, že žáci se sami v rámci třídy domluvili na tom, že každá dvojice vytvoří jeden měsíc, aby tak vznikl celý kalendář. Cíle hodiny byly naplněny.

1. DOPLŇ SPRÁVNÉ ÚDAJE DO VOLNÝCH MEZER.

Lemě se otáčí kolem za měsíci.

Otáčí se také kolem vlastní .

Jeden obrát trvá hodin.

Kolem naší planety obíhá . Délka oběhu

měsíce kolem Lemě činí přibližně dny.

UF ... Z TĚCH
OBRÁTŮ SE MI
TOČÍ HLAVA!

2. PŘEPIŠ LETOPOČTY NA LINKU K ODPOVÍDAJÍCÍMU STOLETÍ.

POUŽITÉ
LETOPOČTY
PŘEŠKRTNI

1299

686

5

1255

901

1083

1086

301

29

333

700

980

692

1042

11

1222

777

709

962

1. STOLETÍ 11, 29

4. STOLETÍ

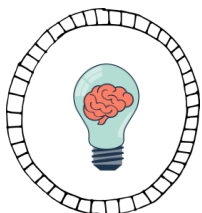
7. STOLETÍ

8. STOLETÍ

10. STOLETÍ

11. STOLETÍ

13. STOLETÍ

PŘEDSTAV SI, ŽE ŽIJEŠ V DOBĚ, KDY JEŠTĚ NEBYLY VYNALEZ
HODINY. NAPIŠ, PODLE ČEHO BYS URČIL ČAS.

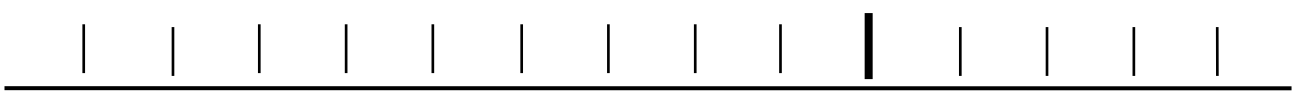
3.

VYZNAČ ÚDAJE V RÁMEČCÍCH NA ČASOVOU OSU.

PŘED NAŠÍM
LETOPOČTEM
PŘ. N. L.

NAŠEHO
LETOPOČTU
N. L.

50 PŘ. N. L.	100 N. L.	200 N. L.	250 PŘ. N. L.
400 PŘ. N. L.	150 N. L.	50 N. L.	350 PŘ. N. L.

50 0 100

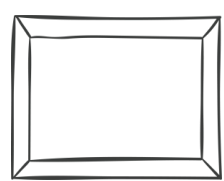
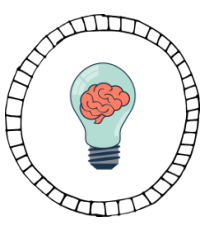
MÁŠ HOTOVO? ŠIKULKA! DOPLŇ ZBÝVAJÍCÍ ROKY NA OSU.

4.

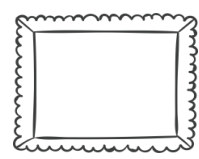
SPOJ HISTORICKÉ UDÁLOSTI S OBDOBÍM PŘED A NAŠEHO LETOPOČTU.

výroba prvních šperků	objev kovu	vznik jeskynních maleb
stavba pyramid	PŘ. N. L.	vznik Babylonu
lov mamulí	N. L.	první keramika
antická mytologie	život Kelů	počátky remědelství

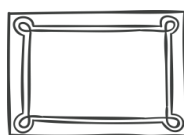
PIŠE SE ROK:

A jaké tisíciletí?

Jaké je nyní století?

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	ČAS – KRÁTKÁ KAPITOLA O ČASE
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Člověk a jeho svět (ČaJS) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, časová osa Podmínky pro organizaci: třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • V prvním cvičení žáci doplňují informace do textu, jedná se o informace o oběhu nebeských těles. • Ve druhém cvičení převádí letopočty na století, vepisují je na linky vpravo. • Rychlejší žáci plní úkol navíc, kde se zamýšlí nad tím, jak by zjišťovali čas, kdyby neexistovaly hodiny. • Na druhé straně žáci pracují s časovou osou. Učitel žákům připomene orientaci v ní. Co znamená rok nula. Osvětlí pojmy před naším letopočtem a našeho letopočtu. Žáci doplňují letopočty na správná místa. Rychlejší děti doplní letopočtů, které sice v zadání nebyly, ale zůstala pro ně na ose volná místa. • V následujícím úkolu žáci přiřazují historické události k období před naším letopočtem a našeho letopočtu. • Na závěr doplní do rámečků informace vztahující se k orientaci v současnosti. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Úkol 1: SLUNCE, 12, OSY, 24, MĚSÍC, 365 • Úkol 2: 1. ST. (11, 29, 5), 4. ST. (301, 333) 7. ST. (686, 692, 700), 8. ST. (709, 777), 10. ST. (901, 980, 962), 11. ST. (1042, 1083, 1086), 13. ST. (1222, 1255, 1299) • Úkol 4: VŠECHNY HISTORICKÉ UDÁLOSTI PATŘÍ DO OBDOBÍ PŘED NAŠÍM LETOPOČTEM
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • BURIÁNKOVÁ, Daniela, Jan KAMRLA, Pavel KLECH, Gabriela KOMŮRKOVÁ, Lenka SAKAŘOVÁ a Zuzana ŠVIHLOVÁ. <i>Hravá vlastivěda</i> 4. 3. vydání. Praha: Taktik International, 2016. ISBN 978-80-87881-29-3.

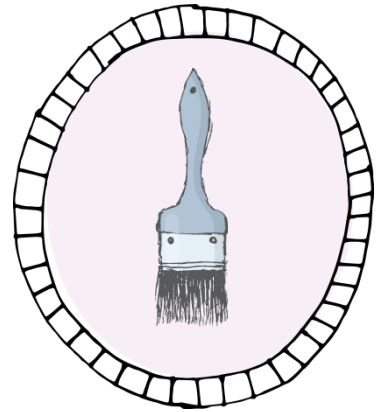
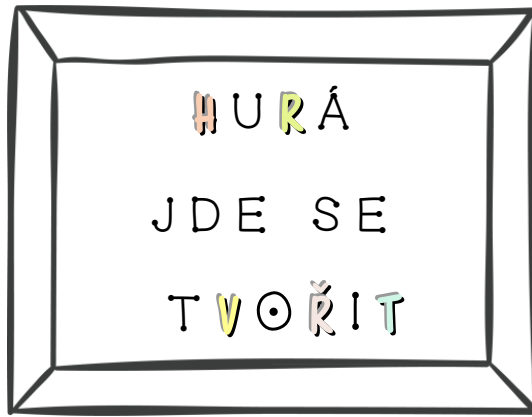
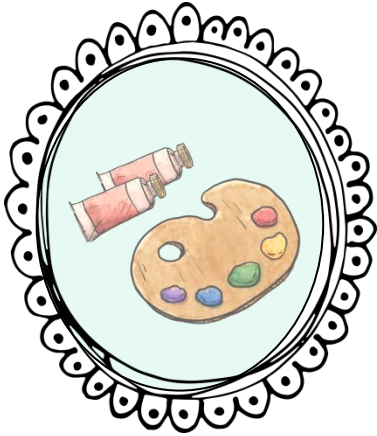
REXLEXE

V úvodu hodiny bylo žákům oznámeno, že si pro ně lama Alma připravila práci, kterou prokážou svou orientaci v čase. Poté se vydají na cestu do Pravěku. Žáci obdrželi pracovní list, kde do prvního cvičení na vynechaná místa doplňovali informace o oběhu nebeských těles a délky jejich trvání. Toto cvičení plnili žáci společně s vyučujícím. Pro názornost byly vybrány tři děti, které představovaly Slunce, Měsíc a planetu Zemi. Podle pokynů učitele se začaly pohybovat tak, že Země se otáčela kolem vlastní osy a zároveň kolem Slunce a Měsíc kolem Země. Žáky tato aktivita zaujala. Někteřým pomohla s lepším pochopením tohoto principu.

Ve druhém úkolu přepisovali žáci letopočty k vhodnému století na linky. Byli upozorněni na lepší orientaci v úkolu při škrtnání použitým letopočtů. Rychlejší žáci postupovali na úkol navíc, kde se zamýšleli nad určováním času bez použití hodin. Po dokončení druhého úkolu všemi žáky, se nad otázkou určování času zamýšlela celá třída dohromady. Děti měly zajímavé nápady, místy nerealizovatelné. Objevily se správné dedukce ohledně využití přírodních jevů.

Následoval úkol třetí, u kterého děti pracovaly s časovou osou. Pro tento projekt byla pro názornost časová osa zavedena na jednu stěnu třídy. Proto před zahájením plnění třetího úkolu učitel připomenul orientaci v ní. Nechal děti ukázat na rok nula a položil otázku, kde se na ose objevují roky před naším letopočtem a kde našeho letopočtu. Poté žáci samostatně doplňovali letopočty na osu. Hotoví jedinci doplnili i zbylé letopočty, které sice nebyli v zadání, ale na ose pro ně zůstala volná místa.

Ve čtvrtém úkolu děti spojovaly historické události s obdobím před naším letopočtem a obdobím našeho letopočtu. Nejprve žáci pracovali samostatně, poté diskutovali své odpovědi s vyučujícím. V tomto cvičení se záměrně objevily pouze historické události, které spadají do období před naším letopočtem, aby si žáci uvědomili, co vše dokázal člověk vynalézt v tak dávné době. Na závěr hodiny se děti zorientovaly v současnosti a do rámečků doplnily současný rok, století i tisíciletí. Učitel žákům sdělil, že všichni prokázali své schopnosti v určování času a mohli se začít chystat na dalekou cestu. Cíle hodiny byly naplněny.

PO TŘÍDĚ NAJDEŠ ROZMÍSTĚNÁ ČÍSLA. U KAŽDÉHO Z NICH NAJDEŠ BAREVNÉ LÍSTKY. DO TAJENKY VEPIŠ VŽDY BARVU, KTEROU ZÍSKÁŠ SMÍCHÁNÍM TĚCH, KTERÉ JSOU NA LÍSTCÍCH.

PŘ. 1. = HNĚDÁ

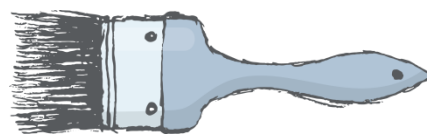
NACHYSTEJ SI:

- tužku
- pastelky, fixy
- nišky
- lepidlo

DNES

BUDEME

TVORIT

prostor pro tvj nákres

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	PERIODIZACE PRAVĚKU
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Výtvarná výchova (VV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, barevné papíry (červená, modrá, žlutá, bílá), kreslicí karton formátu A3 pro každého žáka, tužka, pastelky, fixy, nůžky, lepidlo, obrázky různých druhů hodin v PC Podmínky pro organizaci: třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Učitel rozmístí po třídě 5 očíslovaných kartiček, každou na jiné místo, ke každé barevné papíry dle následujících instrukcí: <ol style="list-style-type: none"> 1. Modrá + hnědá + červená 2. Bílá + červená 3. Modrá (chyták, nic se nemíchá) 4. Červená + modrá 5. Modrá + žlutá • Žáci prochází třídou a do pracovního listu doplňují názvy barev, které získají smícháním těch na barevných papírech. • Tajenka jim prozradí námět dnešního tvoření. Budou tvořit vlastní originální hodiny. • Učitel žákům sdělí techniku práce – kresba tužkou, fixem, pastelkami. Pro inspiraci demonstuje různé druhy hodin na interaktivní tabuli. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • HODINY

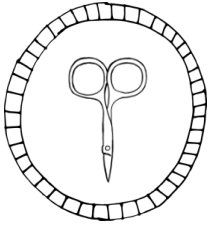
REXLEXE

V úvodu hodiny bylo dětem řečeno, že si pro ně lama Alma připravila ještě jeden speciální výtvarný úkol, který jim v historii jistě přinese mnoho užitku. Aby však zjistili, co budou tvořit, musí si na to přijít samy. Každý žák obdržel jednu kopii pracovního listu. Dětem bylo vysvětleno, jak budou při řešení postupovat. Po třídě bylo rozmístěno pět stanovišť s číslem a vybranou sadou barevných papírů. Úkolem žáků bylo, přijít na to, jakou barvu získají na každém stanovišti. Dle čísel pak jednotlivé barvy vepisovali do šifry. Tajenka se pak skrývala v bílých čtvercích.

Zcela záměrně nebyla tato aktivita zaměřena na problematiku měření času. Předchozí pracovní listy prokázaly, že děti se v problematice bezpečně orientují, proto byl dán prostor pro připomenutí míchání barev. Žáci během krátkého času objevili téma této hodiny. Zjistili, že budou vytvářet hodiny. Před zahájením tvořivé práce a upřesněním pokynů, bylo s dětmi diskutováno na téma různé druhy hodin. Děti mluvily o principu slunečních a vodních hodin, lákavé pro ně byly hodiny digitální. Zmiňovali také městské orloje, jako specifických druh. V této souvislosti se upřesnilo, ve kterých městech naší republiky se můžou obyvatelé pyšnit orlojem.

Po této diskuzi bylo žákům sděleno zadání úkolu. Mohli vytvořit libovolné kreativní ukazatele času. Učitel promítal různé druhy hodin na interaktivní tabuli jako inspirační zdroj. Ukázal dětem hodiny sluneční i vodní, hodiny s kyvadlem i kapesní. Žáci pracovali na kreslicí karton A3. Mohli využít různé výtvarné prostředky jako voskovky, fixy, pastelky, pastely. Hodiny mohly mít otočný ciferník.

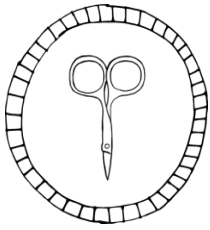
Na druhé straně pracovního listu měly děti prostor pro náčrt vlastních hodin. Většina tento prostor využila. Několik žáků se rovnou pustilo do práce. Děti tvořily se zápallem a plni krásných, neotřelých nápadů. Na konci vyučovacího bloku byla na tabuli připevněna přehlídkách originálních důmyslných ukazatelů času. Objevily se mezi nimi také zvláště tvarované přesýpací hodiny, kapesní hodiny, které se daly vyklápat, hodiny v podobě hologramu a mnoho dalších. Děti prokázaly bezmeznou míru kreativity. Za což je nezapomněla pochválit také lama Alma. Cíle hodiny byly naplněny.

PŘÍLOHA

STR.
42

12 12 A	1508 U
19 14 L	1357 S
1774 I	907 A

PŘÍLOHA

STR.
42

14 15 U	1879 R
80 J	863 S
1620 E	623 C

9.4 Pravěk

Podkapitola pravěk je o něco obsáhlejší než první kapitola o čase. Je dále členěna na dobu kamennou a doby kovů. Náplň tohoto dělení je zachována. Opět se zde setkáme s trojicí pracovních listů, každý je určen do jednoho ze tří předmětů. Navíc je vložen Úvodní pracovní list, který slouží pro orientaci v pravěku jako celku.

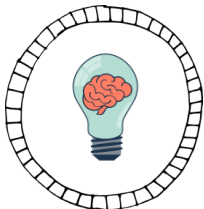
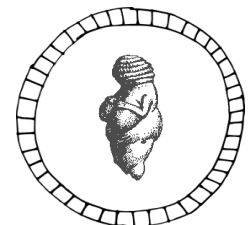
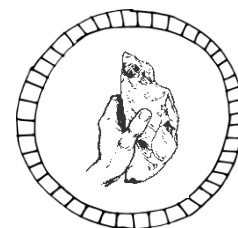
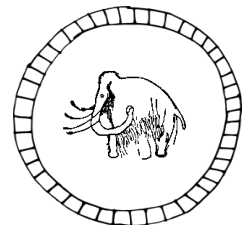
1. VYLUŠTI ŠIFRU POMOCÍ TABULKY. POSTUPUJ PO SOUŘADNICÍCH.

	A	B	C	D	E
1	J	E	Á	Z	A
2	H	3	T	S	C
3	1	0	U	M	8
4	D	C	N	B	K
5	I	P	6	R	I

PŘ. PÍSMENO ODPOVÍDAJÍCÍ
SOUŘADNICI 2C JE **T**

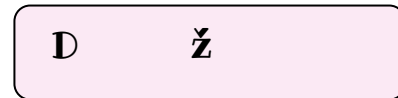
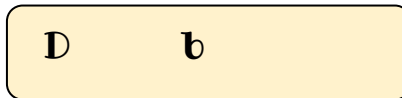
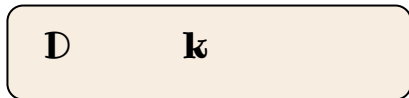
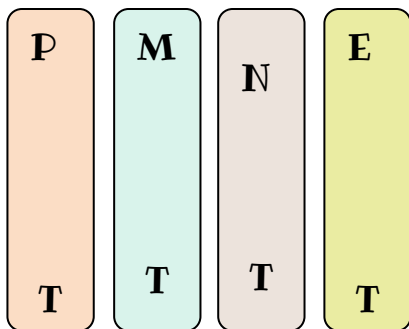
2C	5D	3B	1A	4A	3B	4D	1C			
5B	1B	5D	5A	3B	4A	5A	1D	1E	4B	1B
5B	3B	4A	5E	1B						
2E	2A	5D	5A	2D	2C	5A	1E	4C	1E	
2C	2A	3B	3D	2D	1B	4C	1E			
1D		5D	3B	4E	3C		3A	3E	2B	5C

NA LINCE VYSVĚTLI POJEM VE DRUHÉM ŘÁDKU.
SLOVNÍK CIZÍCH SLOV TI POMŮŽE.

2.

DOPLN NA ČASOVOU PŘÍMKU JEDNOTLIVÉ ETAPY PRAVĚKU.

3.

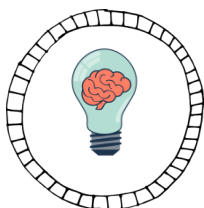
VEPIŠ SLOVA NA LÍSTEČCÍCH ROZMÍSTĚNÝCH PO TŘIDĚ DO TEXTU.

PRAVĚK JE NEJSTARŠÍ A NEJDELEŠÍ ÚSEK V DĚJINÁCH LIDSTVA. POČÁTEK DATUJEME ZHRUBA ----- . PRAVĚK KONČÍ SOUBĚŽNĚ SE VZNIKEM PRVNÍCH RANĚ ORIENTÁLNÍCH STÁTŮ A PÍSMĚ. VĚDA ZABÝVAJÍCÍ SE NEJSTARŠÍM OBDOBÍM LIDSKÝCH DĚJIN SE NAZÝVÁ ----- .

PRAVĚK MŮŽEME DÁLE DĚLIT NA JEDNOTLIVÁ OBDOBÍ PODLE SUROVINY, ZE KTERÉ BYLY VYRÁBĚNY NÁSTROJE. ROZLIŠUJEME TAK DOBU ----- , ----- A ----- .

PODLE EVOLUČNÍ TEORIE VZNIKL ČLOVĚK VÝVOJEM Z ŽIVOČIŠNÝCH PŘEDKŮ (-----). VĚDA ZABÝVAJÍCÍ SE VZNIKEM A VÝVOJEM ČLOVĚKA SE NAZÝVÁ ----- .

OČÍSLUJ NIŽE UVEDENÉ UDÁLOSTI ČÍSLY 1–4 OD NEJSTARŠÍ PO NEJMLADŠÍ.

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	PERIODIZACE PRAVĚKU
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Projektové vyučování (PV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, kartičky s pojmy (viz příloha), slovník cizích slov Podmínky pro organizaci: třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci hledají pomocí souřadnic v tabulce vhodná písmena a slova, která doplňují do tajenky. Jakmile cvičení dokončí, pokračují v úkolu navíc, ve kterém vysvětlují význam slova periodizace. Mohou využít slovníku cizích slov. • Ve druhém úkolu doplňují do schématu jednotlivé etapy pravěku. Paralelně s nimi promítá vyučující tento úkol na interaktivní tabuli. • Při plnění třetího úkolu se žáci pohybují po třídě a hledají pojmy na lístečích, které doplňují do volných mezer v textu. V úkolu navíc seřazují historické události od nejstarší po nejmladší pomocí čísel 1–4. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Úkol 1: TROJDOBÁ PERIODIZACE PODLE CHRISTIANA THOMSENA • Úkol 2: DOBA KAMENNÁ – PALEOLIT, MEZOLIT, NEOLIT, ENEOLIT, DOBA BRONZOVÁ, DOBA ŽELEZNÁ • Úkol 3: 3 MIL. LET, PREHISTORIE, KAMENNOU, BRONZOVOU, ŽELEZNOU, OPIC, ANTROPOLOGIE • Úkol navíc: KAMENNÉ NÁSTROJE, OHEŇ, JESKYNNÍ MALBY, POHRĚBÍVÁNÍ
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • BURIÁNKOVÁ, Daniela, Jan KAMRLA, Pavel KLECH, Gabriela KOMŮRKOVÁ, Lenka SAKAŘOVÁ a Zuzana ŠVIHLOVÁ. <i>Hravá vlastivěda 4</i>. 3. vydání. Praha: Taktik International, 2016. ISBN 978-80-87881-29-3.

REXLEXE

V úvodu hodiny k dětem opět promluvila lama Alma. Pochválila je za skvělou práci při plnění dosavadních úkolů. Děti s ní odpočítaly start do historie. Nejprve bylo zapotřebí uvést děti do pravěku jako celku. Vymezit jednotlivé etapy tohoto období tak, aby děti získaly představu o časovém rozdělení. Proto byl na úvod této kapitoly zařazen pracovní list, ve kterém se žáci zorientovali v periodizaci prehistorie.

První strana pracovního listu byla věnována šifře, ve které si žáci procvičili vizuální percepci. Jejím rozluštěním získali tajenku. Rychlejší řešitelé dostali slovníky cizích slov, ve kterých vyhledávali výklad slova periodizace. Jakmile dokončili cvičení na zrakovou percepci všichni žáci, byla vysvětlena tajenka. Žáci se dozvěděli, že pod pojmem trojdobá periodizace se skrývá tradiční rozčlenění pravěku na dobu kamennou, bronzovou a železnou. Žáci, kteří zvládli vyhledat pojem periodizace, dostali prostor pro jeho vysvětlení.

Ve druhém cvičení se dětem dostalo názorného předvedení tajenky z prvního úkolu. Při jeho plnění postupovali společně s vyučujícím. Ten promítal úlohu na interaktivní tabuli a děti tak mohly doplňovat jednotlivé etapy pomocí interaktivní tužky. Byli upozorněni na rozdělení dob podle materiálů, které v daném období sloužily pro výrobu nástrojů.

Třetí úkol žáci plnili samostatně. Pohybovali se po třídě a hledali kartičky se slovy, která doplňovali do volných mezer v textu. Pro tuto chvíli zůstaly pracovní listy ležet v lavicích. Děti se tak s každým objeveným pojmem vracely na své místo, kde jej zapsaly do volné mezery. Tím si mimo jiné procvičily také krátkodobou paměť. V úkolu navíc žáci řadili čtyři události chronologicky, jak šly v historii za sebou. Číslovali je od jedničky po čtyřku, kdy nejstarší událost byla označena číslem jedna, nejmladší pak číslem čtyři. Při práci v této vyučovací hodině se žákům dařilo udržovat tempo tak, že nikdo za ostatními časově nezaostával. Všichni zvládli vypracovat i úkol navíc. V závěru hodiny tak vznikla chvíle pro diskusi vztahující se ke čtyřem pojmům z úkolu navíc. Cíle hodiny byly naplněny.

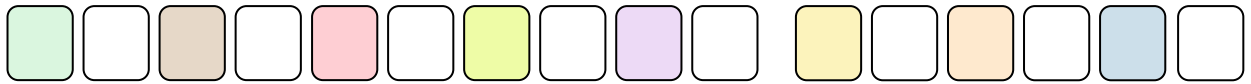
JMÉNO: _____

DOBA KAMENNÁ

PV

A NYNÍ HURÁ ZA VYKOPÁVKAMI! VEZMI SI ŠTĚTEČEK A PUST SE DO PRÁCE. HLEDEJ HLINĚNÉ MISTIČKY A ODHALUJ INFORMACE, KTERÉ VEPÍŠEŠ DO VYNECHANÝCH MÍST V NÁSLEDUJÍCÍM TEXTU.

V NĚKTERÝCH
MISTIČKÁCH
POTŘEBUJĚŠ
TAKÉ LUPU.

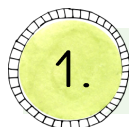
JE KERAMICKÁ SOŠKA NAHÉ ŽENY VYROBENÁ Z PÁLENÉ HLÍNY. POCHÁZEJÍCÍ Z [] A DATOVANÁ DO OBDOBÍ [] PŘ. N. L.. TATO FIGURKA JE NEJSTARŠÍ ZNÁMÁ KERAMICKÁ SOŠKA NA SVĚTĚ. JEJÍ OBJEV VYVRÁTIL DOSAVADNÍ DOMNĚNKU, ŽE KERAMIKA NEBYLA V DOBĚ PALEOLITU JEŠTĚ ZNÁMA.

SOŠKA BYLA OBJEVENA [] V POPELIŠTI PRAVĚKÉHO NALEZIŠTĚ MEZI HORNÍMI A DOLNÍMI VĚSTONICEMI. PALEOLITICKÝ NÁLEZ USKUTEČNIL TÝM ARCHEOLOGA [] .

VE ZBYTČÍCH PRAVĚKÉHO OHNIŠTĚ O PRŮMĚRU ASI 10 M LEŽELA SOŠKA SPOLEČNĚ S KAMENNÝMI NÁSTROJI A KOSTMI ZVÍŘAT. BYLA ROZLOMENA NA DVA KUSY. NEJPRVE SE NEPŘEDPOKLÁDALO, ŽE PATŘÍ K SOBĚ. PO OČIŠTĚNÍ SE UKÁZALO, ŽE SE CELEK PODOBÁ ŽENSKÉ POSTAVĚ.

JE [] VYSOKÁ A V BOCÍCH [] ŠIROKÁ. POUŽITÝ MATERIÁL JE PRAVDĚPODOBNĚ SMĚS HLÍNY A [] . ZAJÍMAVOSTÍ JE VÝRAZNÁ STYLIZACE OBLIČEJE, NEPŘÍTOMNOST KRKU, MOHUTNOST POVISLÉHO POPRSÍ A BOKŮ.

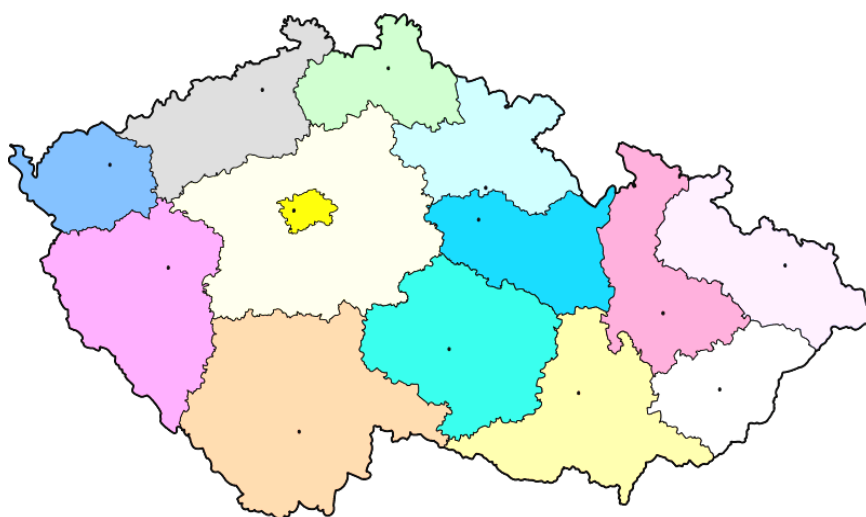
SOŠKA JE ULOŽENA V MORAVSKÉM ZEMSKÉM MUZEU V . VYSTAVOVÁNA JE POUZE OJEDINĚLE A V BĚŽNÉ EXPOZICI JE NAHRAZENA KOPIÍ. JEJÍ HODNOTU STANOVILI V ROCE 2004 AMERIČTÍ STAROŽITNÍCI NA DOLARŮ. OD ROKU 2008 JE ARCHEOLOGICKÉ NALEZIŠTĚ DOLNÍ VĚSTONICE A SOUBOR NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH NÁLEZŮ, VČETNĚ VĚSTONICKÉ VENUŠE NÁRODNÍ KULTURNÍ .

1. DOPLŇ DO VOLNÝCH MEZER A VYZNAČ NA SLEPÉ MAPĚ NÁSLEDUJÍCÍ IINFORMACE:

MÍSTO NALEZENÍ SOŠKY ----- (ČERVENÝM BODEM)

DNEŠNÍ UMÍSTĚNÍ SOŠKY (MĚSTO) ----- (MODRÝM BODEM)

2. VYHLEDEJ V ENCYKLOPEDII NÁZVY DALŠÍCH VENUŠÍCH. ZAPIŠ JE DO BUBLIN.

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	PALEOLIT – VĚSTONICKÁ VENUŠE
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Projektové vyučování (PV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka včetně podložky na psaní, štětec a lupu pro každého žáka, 10 terakotových misek, zemina nebo písek, atlas ČR, encyklopedie pravěku Podmínky pro organizaci: venkovní prostředí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci obdrží štětec a lupu a vydají se hledat informace, které doplňují do volných mezer textu PL • Informace jsou zapsané tužkou v terakotových miskách (vždy 1 miska = jedna informace) a zasypány zeminou nebo pískem tak, aby nebyly okem viditelné. Žáci oprašují zeminu v miskách a hledají informace. • Na základě textu žáci zjišťují, téma pracovního listu a doplňují jeho název do záhlaví. • Následuje doplnění místa nálezu a umístění sošky, označení polohy těchto dvou míst na slepé mapě (úkol 1). Žáci vyhledávají další druhy venuší. Jejich názvy zapisují do volných mezer (úkol 2). <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Text: MLADÉHO PALEOLITU, 29000–25000, 13. ČERVENCE 1925, KARLA ABSOLONA, 11,5 CM, 4, 3 CM, VÁPENCE, BRNĚ, 40 MILIONŮ, PAMÁTKOU • Úkol 1: MEZI HORNÍMI A DOLNÍMI VĚSTONICEMI, BRNO • Úkol 2: PETŘKOVICKÁ V., V. Z HOHLE FELS, WILLENDORFSKÁ V., V. S ROHEM
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wikipedia</i> [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C4%9Bstonick%C3%A1_venu%C5%A1e

	• SCHWABIKOVÁ, Kateřina. <i>Cesty dětí do staletí, aneb, Jak Běla a Kuba poznávali naši historii.</i> Ilustroval Barbora BRŮNOVÁ. Praha: Slovart, c2013. ISBN 978-80-7391-749-4.

REXLEXE

V úvodu hodiny proběhla motivace žáků prostřednictvím krátkého pojednání o práci archeologů a badatelů. Žáci se dozvěděli informace o náplni práce těchto profesionálů. Bylo jim sděleno, že se pro dnešní výukový blok stanou právě archeology. Jejich zájem se však nesoustředil na vyhledávání vykopávek v pravém slova smyslu. V rámci projektového vyučování se zaměřili na informace vztahující se k objevu Věstonické venuše. Žákům však nebyl název artefaktu prozrazen. Zjištění bylo součástí jejich práce s pracovním listem.

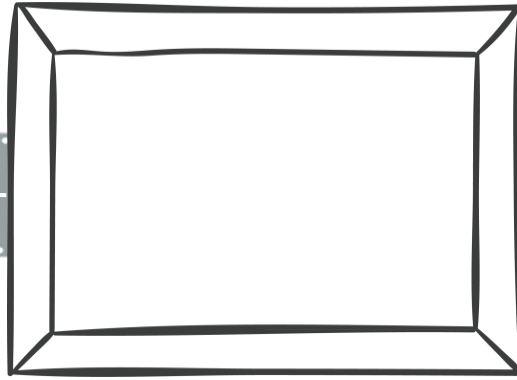
Každý žák obdržel před zahájením samostatné práce sadu pomůcek, která obsahovala pevnou podložku na psaní s klipsem, jednu kopii pracovního listu, štětec na oprašování a lupu. Bylo jim vysvětleno, k čemu slouží jednotlivé pomůcky, které dostali k dispozici. Dále bylo vytyčeno teritorium, ve kterém se informace mohou nacházet. Demonstrací byla předvedena práce se štětcem v jedné z terakotových misek. Žáci byli upozorněni na dvojí způsob záznamu informací v miskách – pomocí písma standardní velikosti a písma velmi malého, u kterého bylo zapotřebí využít lupu. Záměrně nebyly pro danou chvíli zmiňovány pokyny pro plnění úkolu 1 a 2. Pro jasnost zadání plnili tato cvičení žáci individuálně po dokončení práce s textem. Porozumění zadané práci nebylo doprovázeno většími problémy. Případné nejasnosti byly vysvětleny. Žáci byli pro práci úspěšně motivováni.

Práci s textem dokončila většina žáků v půli vyučovací jednotky. Poté byli vedeni k úkolu 1 a 2. V úkolu 1 doplňovali geografické informace o místě nálezů a současného umístění sošky Věstonické venuše. Dostali možnost volby mezi prací dle vlastního úsudku a využitím atlasu České republiky. Převaha žáků dokázala na slepé mapě korektně lokalizovat Brno, u Dolních a Horních Věstonic však poměrná většina využila možnosti nahlédnutí do map.

Ve druhém, a zároveň posledním úkolu, žáci vyhledávali další druhy venuší a jejich názvy zaznamenávali do pracovního listu. Po kompletním vyplnění listu dostaly tyto děti prostor pro listování v encyklopediích a vyhledávání dalších informací nejen o těchto soškách, ale o období paleolitu obecně.

Práci dokázali dokončit všichni žáci. S rychlejší skupinou provedla asistentka pedagoga korekci pracovního listu včetně reflexe hodiny jako celku. Dle vyjádření dětí byla práce zajímavá především pro realizaci v prostředí mimo třídu, kde pobývají valnou většinu výuky. Tato informace je cenná, neboť nás ponouká ke snaze zařazovat změnu prostředí, ve které je výuka realizována, častěji. Na druhou stranu se našel ve třídě žák, který se ztotožňoval s opačným pohledem na věc. V prostředí, které pro něj nebylo dobře známé, se necítil komfortně. V kolektivu se objevila také třetí skupina žáků. Ti změnu hodnotili pozitivně, nicméně jejich schopnost koncentrace byla v důsledku rušivých elementů z okolního prostředí značně narušena. Souhrnně však proběhla hodina hladce, bez větších komplikací. S informacemi z tohoto bloku žáci dále pracovali v rámci mezipředmětových vztahů v hodinách člověk a jeho svět a výtvarná výchova, kde byly fixovány a automatizovány. Cíle hodiny byly naplněny.

JMÉNA:

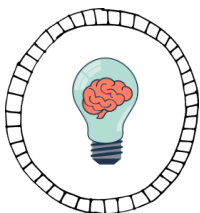
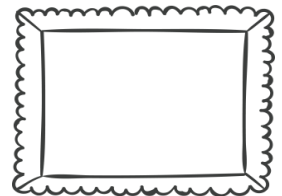
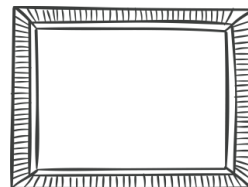
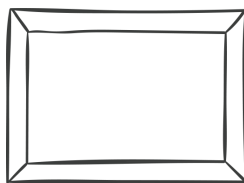
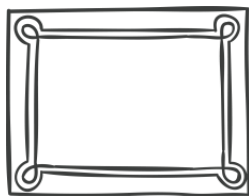
20 - 1 - 15 - 7 - 19 - 15 - 12 - 26

ŠIFRA V MODRÉM RÁMEČKU TI PROZRADÍ NADPIS. VEPIŠ JEJ DO BÍLÉHO RÁMU NAHOŘE.
NA VOLNÉ LINKY VLEP HODÍCÍ SE SLOVA A SOUSLOVÍ.

OZAČUJE NEJSTARŠÍ A ZÁROVEŇ _____ OBDOBÍ V DĚJINÁCH LIDSTVA.
ZAČÍNÁ V DOBĚ, KDY SE _____ NAUČIL POUŽÍVAT PRVNÍ NÁSTROJE
A KONČÍ S POSLEDNÍ _____ HLAVNÍM ZPŮSOBEM ZÍSKÁVÁNÍ
POTRAVY JE _____ A _____. V PRŮBĚHU DOCHÁZÍ K POSTUPNÉMU VÝVOJI
RODU _____. TEN SE ZAČÍNÁ STÁLE VÍCE PODOBAT ČLOVĚKU _____.

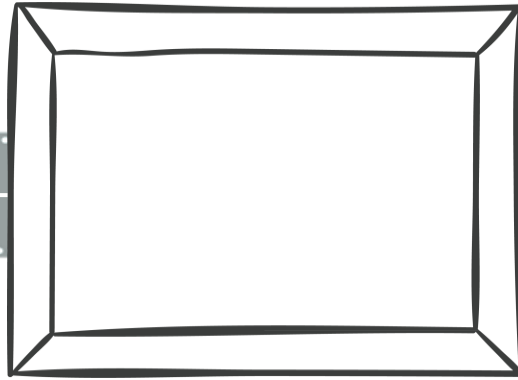
DO PRAZDNÝCH RÁMEČKŮ VEPIŠ VŠECHNA SLOVA, KTERÁ JSI VLEPOVAL DO TEXTU A BYLA PRO TEBE NEZNÁMÁ.

ZAŠIFRUJ JEDNO Z DOPLNĚNÝCH SLOV STEJNÝM ZPŮSOBEM
JAKO JE TOMU V NADPISU.

Empty rectangular box for writing the answer.

JMÉNA:

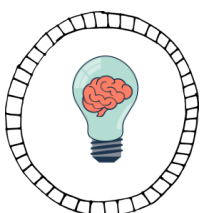
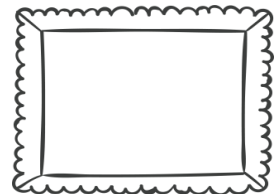
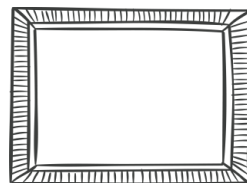
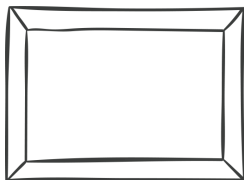
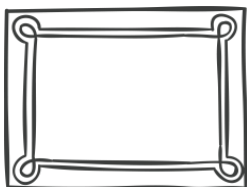
17 - 7 - 33 - 19 - 15 - 12 - 26

ŠIFRA V MODRÉM RÁMEČKU TI PROZRADÍ NADPIS. VEPIŠ JEJ DO BÍLÉHO RÁMU NAHOŘE.
NA VOLNÉ LINKY VLEP HODÍCÍ SE SLOVA A SOUSLOVÍ.

Z EVROPY USTUPUJÍ _____. DOCHÁZÍ KE ZMĚNĚ KLIMATU, PROTO SE TOTO
OBDOBÍ ČASTO OZNAČUJE JAKO _____. MIZÍ VELKÁ ZVÍŘATA
(_____ A _____). OBŽIVU ZAJIŠTUJE LOV DROBNÉ ZVĚŘE.
ČLOVĚK V TÉTO DOBĚ JIŽ POUŽÍVÁ DROBNÉ _____. LOVÍ TAKÉ RYBY ZA
POMOCÍ _____ A _____.

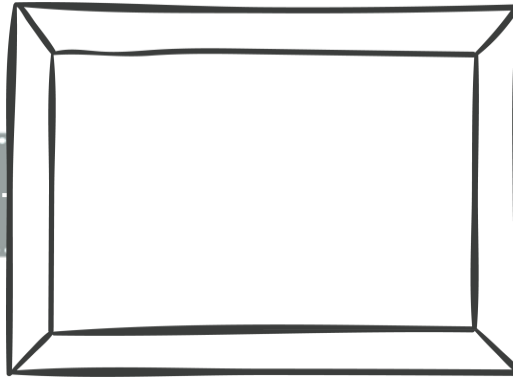
DO PRAZDNÝCH RÁMEČKŮ VEPIŠ VŠECHNA SLOVA, KTERÁ
JSI VLEPOVAL DO TEXTU A BYLA PRO TEBE NEZNÁMÁ.

ZAŠIFRUJ JEDNO Z DOPLNĚNÝCH SLOV STEJNÝM ZPŮSOBEM
JAKO JE TOMU V NADPISU.

Empty rectangular box for writing the answer to the ciphering task.

JMÉNA:

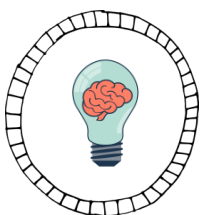
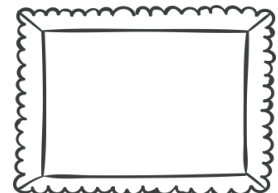
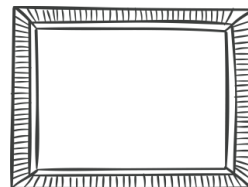
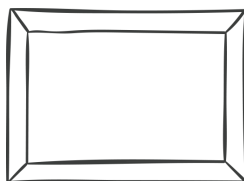
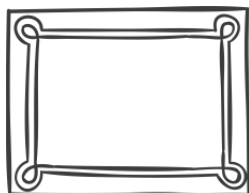
18 - 7 - 19 - 15 - 12 - 26

**ŠIFRA V MODRÉM RÁMEČKU TI PROZRADÍ NADPIS. VEPIŠ JEJ DO BÍLÉHO RÁMU NAHOŘE.
NA VOLNÉ LINKY VLEP HODÍCÍ SE SLOVA A SOUSLOVÍ.**

ZÁKLADEM OBŽVY SE STÁVÁ _____. LIDÉ PROVÁDÍ _____
(PŘEMĚŇUJÍ LESY V POLE). TÍM ZVYŠUJÍ ÚRODNOST PŮDY. MĚNÍ SE DŘÍVĚJŠÍ KOČOVNÝ ZPŮSOB ŽIVOTA
V USEDLÝ. LIDÉ SI STAVÍ TRVALÁ OBYDLÍ (TZV. _____).
ZAKLÁDAJÍ VESNICE. ZAČÍNÁJÍ S ŘEMESLNOU VÝROBOU V HRNČÍŘSTVÍ A TKALCOVSTVÍ. ROZHODUJÍCÍ
POSTAVENÍ V RODINĚ MÁ MATKA JAKO ZACHOVATELK RODU. TOTO NADŘÁZENÉ POSTAVENÍ ŽENY VE
SPOLEČNOSTI SE OZNAČUJE JAKO _____. OBJEVUJÍ SE DŮKAZY UCTÍVÁNÍ

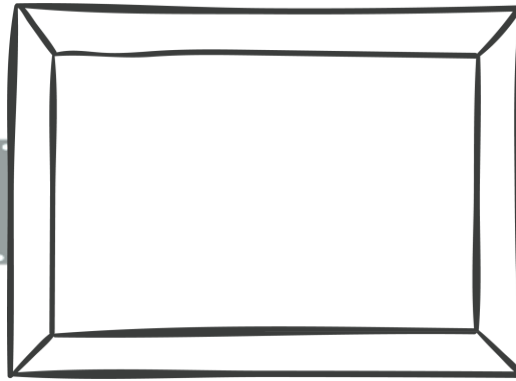
**DO PRÁZDNÝCH RÁMEČKŮ VEPIŠ VŠECHNA SLOVA, KTERÁ
JSI VLEPOVAL DO TEXTU A BYLA PRO TEBE NEZNÁMÁ.**

**ZAŠIFRUJ JEDNO Z DOPLNĚNÝCH SLOV STEJNÝM ZPŮSOBEM
JAKO JE TOMU V NADPISU.**

Empty rounded rectangular box for the ciphering task.

JMÉNA:

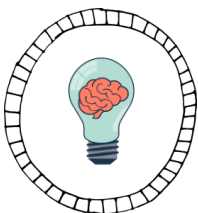
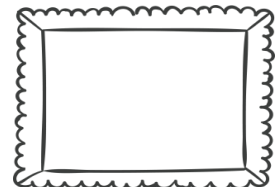
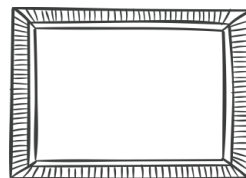
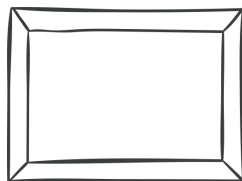
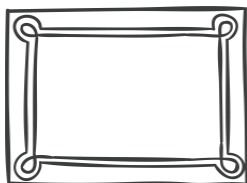
7 - 18 - 7 - 19 - 15 - 12 - 26

ŠIFRA V MODRÉM RÁMEČKU TI PROZRADÍ NADPIS. VEPIŠ JEJ DO BÍLÉHO RÁMU NAHOŘE. NA VOLNÉ LINKY VLEP HODÍCÍ SE SLOVA A SOUSLOVÍ.

NADÁLE SE ROZVÍJÍ ZEMĚDĚLSTVÍ. POUŽÍVÁ SE DŘEVĚNÉ ORADLO TAŽENÉ _____
ROZVÍJÍ SE TEXTILNICTVÍ, HRNČÍŘSTVÍ A HORNICTVÍ. ZAČÍNÁ _____. DOCHÁZÍ
K ROZVOJI _____. A TO PŘEDEVŠÍM DÁLKOVÉHO (OBCHOD
S JANTAREM, MĚDÍ, SOLÍ, KOŽEŠINAMI, OBI LÍM A DOBYTKEM). PŘEDPOKLÁDÁ SE EXISTENCE
ČTYŘKOLOVÉHO VOZU. ROSTEVÝZNAM MUŽE PRO SPOLEČNOST A ZAVÁDÍ SE _____.

DO PRÁZDNÝCH RÁMEČKŮ VEPIŠ VŠECHNA SLOVA, KTERÁ JSI VLEPOVAL DO TEXTU A BYLA PRO TEBE NEZNÁMÁ.

ZAŠIFRUJ JEDNO Z DOPLNĚNÝCH SLOV STEJNÝM ZPŮSOBEM JAKO JE TOMU V NADPISU.

Empty rounded rectangular box for writing the answer.

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	DOBA KAMENNÁ
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Člověk a jeho svět (ČaJS) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie 4 pracovních listů od každého jeden), pojmy k vlepění do pracovních listů (viz příloha), nůžky, lepidlo, 4 slovníky cizích slov
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci jsou rozděleni do čtyř skupin. Řeší rébus z modrého rámečku, který jim prozradí nadpis pracovního listu. Výslednou šifru zapisují do bílého rámu nahoře. Ve skupině si zvolí stříhače, lepiče, čtenáře a mluvčího. • Společně vlepují nastříhané pojmy do pracovního listu. Po dokončení hodnotí ve skupině známost pojmů, které do textu vlepovali. Neznámá slova dopisují do volných rámečků pod textem. Hledají význam neznámých pojmů ve slovníku cizích slov. • Ve zbytku času šifrují jedno z vlepěných slov do okénka ve spodní části pracovního listu. Řídí se principem šifry v nadpisu. • V závěru hodiny si žáci vzájemně předávají informace o jednotlivých etapách. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • PALEOLIT: NEJDELŠÍ, ČLOVĚK ZRUČNÝ, DOBOU LEDOVOU, LOV, SBĚR, HOMO, DNEŠNÍHO TYPU. MEZOLIT: LEDOVCE, DOBA POLEDOVÁ, VYMŘENÍ MAMUTŮ, NÁSTROJE, UDIC, HARPUN. NEOLIT: ZEMĚDĚLSTVÍ, ŽDÁŘENÍ LESŮ, DLOUHÝ NEOLITICKÝ DŮM, MATRIARCHÁT, BOHŮ. ENEOLIT: KOŇMI, KOVOVÝROBA, SMĚNNÉHO OBCHODU, MATRIARCHÁT, ČTYŘKOLOVÉHO.
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • BURIÁNKOVÁ, Daniela, Jan KAMRLA, Pavel KLECH, Gabriela KOMŮRKOVÁ, Lenka SAKAŘOVÁ a Zuzana ŠVIHLOVÁ. <i>Hravá vlastivěda 4</i>. 3. vydání. Praha: Taktik International, 2016. ISBN 978-80-87881-29-3.

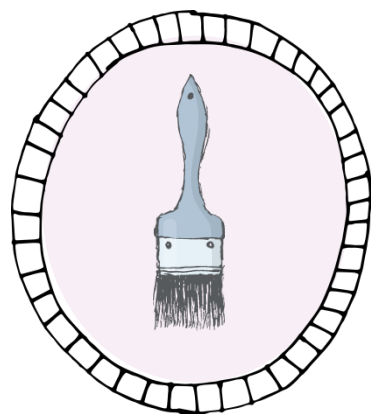
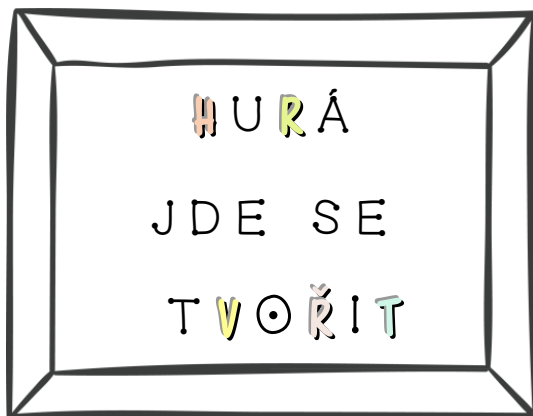
REXLEXE

Hodina předmětu Člověk a jeho svět zaměřená na problematiku doby kamenné byla koncipována jako skupinová práce. Žáci byli rozděleni do skupin dle výběru vyučujícího. Náhodné rozdělení pro tento úkol nebylo příliš vhodné. Bylo zapotřebí, aby tempo, schopnosti a dovednosti žáků v rámci skupin bylo vyvážené. Do každé skupiny byl proto zvolen žák, který má dobré organizační schopnosti a zároveň zapojuje celou skupinu, nedělá práci sám za všechny ostatní. Každá skupina obdržela jeden pracovní list, který byl zaměřen na jednu ze čtyř etap doby kamenné.

Všechny čtyři pracovní listy byly koncipovány stejným způsobem. V úvodu měly děti za úkol odhalit nadpis celého textu, který byl zašifrován do podoby číselného rébusu. Klíč k řešení spočíval v převodu čísel na písmena české abecedy. Tři skupiny dokázaly rébus vyřešit bez pomoci, čtvrtá skupina dostala malou indicii a stala se také úspěšnými řešiteli. Společně s pracovním listem skupiny obdržely arch, který obsahoval pojmy k rozstříhání a nalepení do textu.

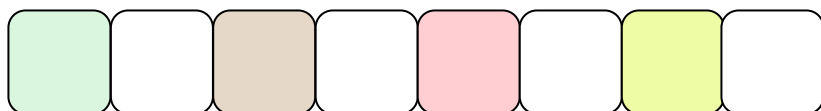
Nejprve žáci rozstříhali jednotlivá slova, která vlepili do volných mezer v textu. Poté se domluvili, které pojmy jsou slova neznámá. Ty pak vepsali do rámečků pod textem. Žádná skupina nezapsala do rámců více než dvě slova. Děti měly opět k dispozici slovníky cizích slov, ve kterých si mohly neznámá slova ozřejmit.

Rychlejší skupiny vyplnily volnou chvíli tvorbou šifry, založené na principu, jako u nadpisu. Šifrovali jedno z doplněných slov v textu. Na závěr dostali žáci poslední skupinový úkol, osvojit si text, se kterým pracovali v hodině tak, aby jej mohli předat svým spolužákům. Informace o dané etapě mohl předávat buď mluvčí skupiny, nebo se mohli jednotlivci v dané skupině střídat. V některých skupinách hovořil o daném tématu pouze mluvčí, v jiných se žáci rovnoměrně vystřídali. Všechny skupiny úspěšně a bezchybně doplnily pojmy do textu pracovního listu. Mluvní projev byl u některých skupin bez výtek, v některých by bylo potřeba zlepšit vyjadřovací schopnosti. Pracovní listy byly použity pro vyvěšení na nástěnku, aby se s nimi mohli vizuálně seznámit i žáci, kteří na nich nepracovali. Cíle hodiny byly naplněny.

první ZVÍŘE světa

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

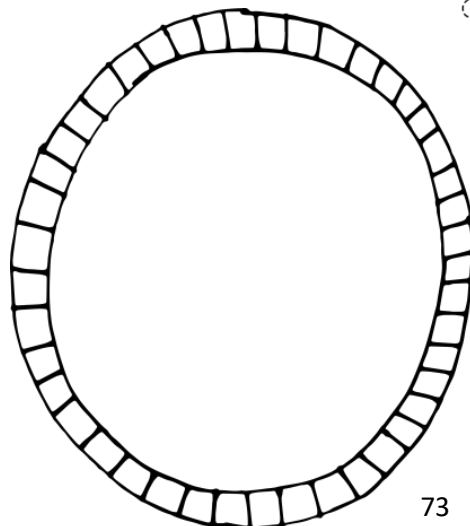

ODHAL
ŽIVOČIŠNÝ DRUH,
KTERÝ BYL JAKO
PRVNÍ NAKRESLEN
NA STĚNU
JESKYNĚ!

PO TŘÍDĚ NAJDEŠ ROZMÍSTĚNÉ OBRÁZKY. KE KAŽDÉMU Z NICH JE PŘÍŘAZENO JEDNO PÍSMENO. POSTUPUJ PODLE ZADÁNÍ NÍŽE. PŘ. 1. VĚSTONICKÁ VENUŠE. HLEDÁŠ OBRÁZEK, NA KTERÉM JE ZNÁZORNĚNÁ. PÍSMENKO, KTERÉ U NÍ NAJDEŠ, ZAPÍŠEŠ DO TAJENKY POD ČÍSLO JEDNA.

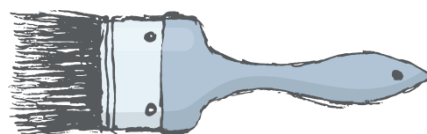
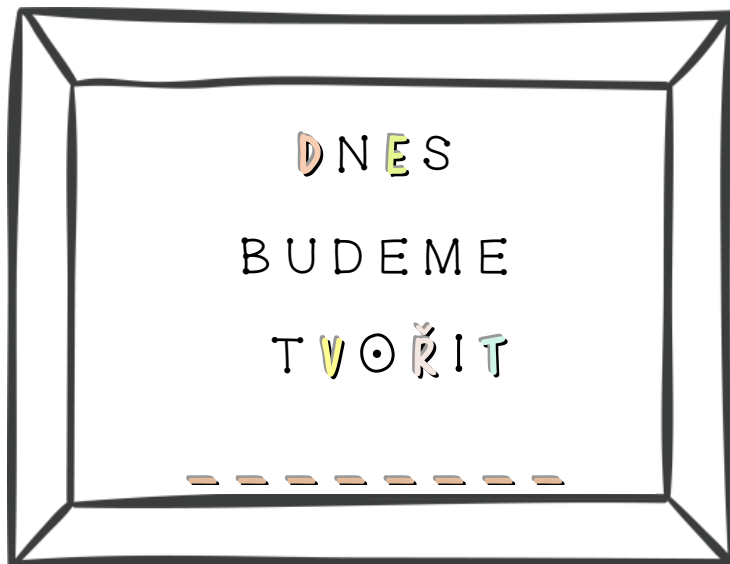
1. VĚSTONICKÁ VENUŠE
2. PĚSTNÍ KLÍN
3. MALBA BIZONŮ V JESKYNI ALTAMIRA
4. JESKYNĚ ŠIPKA NA MORAVĚ
5. STONEHENGE
6. MALBA KONĚ V JESKYNI LESCAUX
7. OTISK RUKY V JESKYNI CHAUVET
8. VENUŠE S ROHEM

nakresli odkalené
zvíře

NACHYSTEJ SI:

- balicí papír
- rudku, uhl
- pastelky, křídou
- lepicí pásku

prostor pro tvj nákr

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	JESKYNNÍ UMĚNÍ
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Výtvarná výchova (VV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, obrázky (viz příloha), balicí papír, uhel, rudka, křída, pastel, lepicí páska Podmínky pro organizaci: lavice s možností nalepení papíru na spodní stranu desky, skříně
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci se pohybují po třídě a hledají obrázky pravěkého umění. Písmena u obrázků doplňují do tajenky podle očíslované indicie v pracovním listu. • Po zjištění názvu zvířete, které se jako první objevilo na stěně jeskyně, se tento živočišný druh pokouší nakreslit do volného rámečku. • Následně proběhne diskuze na téma babirusa. Žáci diskutují o jejím vzhledu a způsobu života. Mají možnost nahlédnout do pracovních listů spolužáků, aby se podívali, jak si představují babirusu. Nakonec učitel prezentuje babirusu na interaktivní tabuli. • Pedagog děti seznamuje s náplní hodiny. Ukazuje dětem na obrázcích, které byly rozmístěny po třídě, jak se v pravěku tvořilo. • Žáci si vybírají vhodné místo pro tvoření za obdobných podmínek jako pravěcí lidé. Lepicí páskou připevňují kus balicího papíru na spodní desku lavice či skříň. Kreslí pravěká zvířata či jiné motivy. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • BABIRUSA
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wikipedia</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jeskynn%C3%AD_mal%C3%AD%C5%99stv%C3%AD • <i>Wikipedia</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ipka_(n%C3%A1rodn%C3%AD_p%C5%99%C3%ADrodn%C3%AD_pam%C3%A1tka) • <i>Wikipedia</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C4%9Bstonick%C3%A1_1_venu%C5%A1e

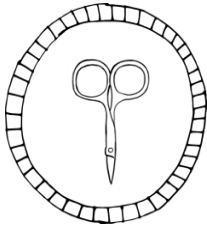
REXLEXE

Ve výtvarné výchově se žáci společně s lamou Almou podívali do období paleolitu, kdy se začaly objevovat první jeskynní malby. Žáci dostali za úkol odhalit název zvířete, které se objevilo jako první na stěně jeskyně.

Hledali po třídě pravěké památky na obrázcích. Každé památce bylo přiděleno jedno písmeno. Dle zadání doplňovaly děti písmena pod čísla v pracovním listu. Po rozšifrování tajenky děti kreslily tento živočišný druh do volného rámečku dle vlastních představ. Jakmile dokončili kresbu všichni žáci, byla zahájena diskuze, při které žáci rozváděli své představy o vzhledu a způsobu života babirusy. Následně měli žáci možnost projít se po třídě a podívat se, jak si babirusu představují spolužáci. Vyučující promítl skutečnou babirusu na interaktivní tabuli, demonstraci doplnil krátkým popisem živočicha.

Poté bylo žákům sděleno téma praktické práce hodiny výtvarné výchovy. Jejich úkolem nebyla pouze kresba babirusy, ale libovolných námětů jeskynních maleb. Žákům byly na diaprojektoru ukázány obrázky, které v úvodu hodiny hledali po třídě, tentokrát ve větším rozlišení. Vyučující jim na nich vysvětlil principy a techniky práce v pravěkém umění. Na kus balicího papíru demonstroval techniku práce při znázorňování obrysu lidské ruky a také kresbu zvířete.

Aby byly děti, co možná nejvíce vtaženy do historie, nekreslily v lavicích, ale dostaly pokyn, vybrat si své jeskynní místo pod lavicí nebo u skříně, kde jim byl balicí papír pomocí lepicí pásky připevněn. Balicí papír simuloval stěnu jeskyně. Žáci pracovali s rudkou, uhlem, křídou a pastely. Mohli pracovat ve skupinách. Někteří se rozhodli pro samostatnou práci v koutu třídy. Našla se také početnější skupina šesti dětí, které zvládly během vyučovacího bloku vcelku rozsáhlou a zdařilou práci. Na závěr hodiny proběhla reflexe v kruhu, kdy měly děti vyjádřit své dojmy z netradičního způsobu práce. Děti doznaly, že je pro ně zcela nepochopitelné, jak mohli tímto způsobem malovat tak krásná zvířata. Přiznaly obtížnost, se kterou se během práce potýkaly. Což však dle dětí neubralo této aktivitě na atraktivitě. Cíle hodiny byly naplněny.

PŘÍLOHA

STR.
58

TŘI MILIONY LET

PREHISTORIE

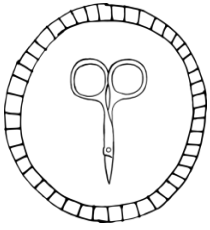
ANTROPOLOGIE

OPIC

KAMENNOU

BRONZOVOU

ŽELEZNOU

PŘÍLOHA

STR.
67-70.

PALEOLIT

NEJDELŠÍ	ČLOVĚK	ZRUČNÝ	LEDOVOU
DOBOU	LOV A SBĚR	HOMO	DNEŠNÍHO TYPU

MEZOLIT

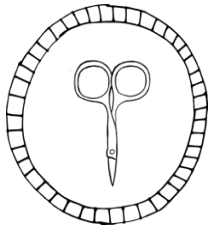
LEDOVCE	MAMUTŮ	UDIC	VYMŘENÍ
HARPUN	DOBA POLEDOVÁ	NÁSTROJE	

NEOLIT

ZEMĚDĚLSTVÍ	DŮM	BOHŮ	DLOUHÝ
NEOLITICKÝ	MATRIARCHÁT	ŽDÁŘENÍ LESŮ	

ENEOLIT

SMĚNNÉHO	OBCHODU	KOŇMI	DOBYTKEM
ČTYŘKOLOVÉHO	PATRIARCHÁT	KOVOVÝROBA	

PŘÍLOHA

STR.
73

B

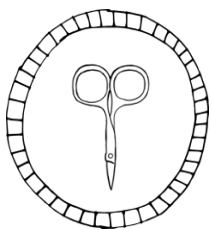
U

S

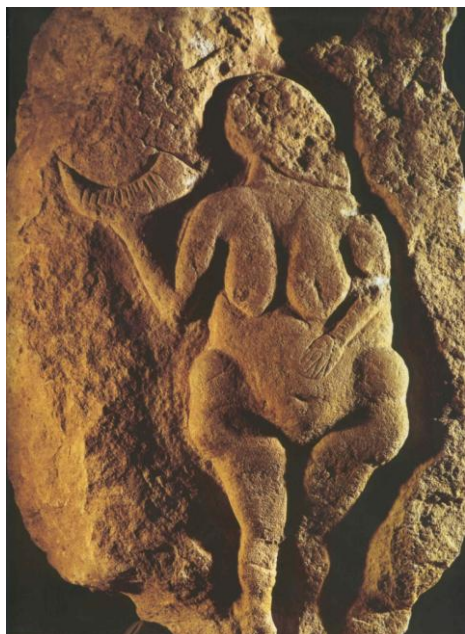

R

PŘÍLOHA

STR.
73

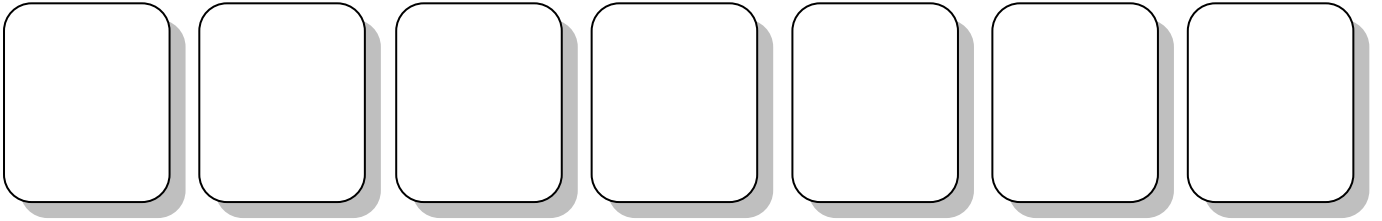
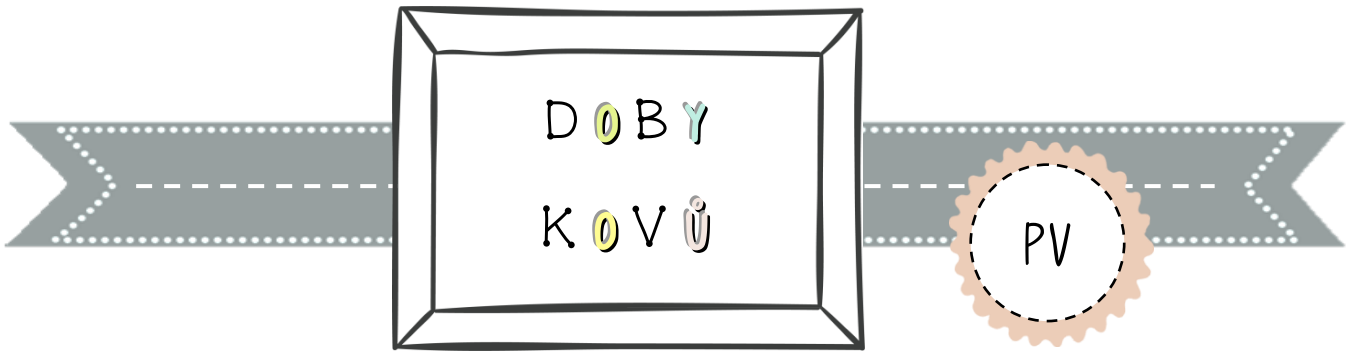
A

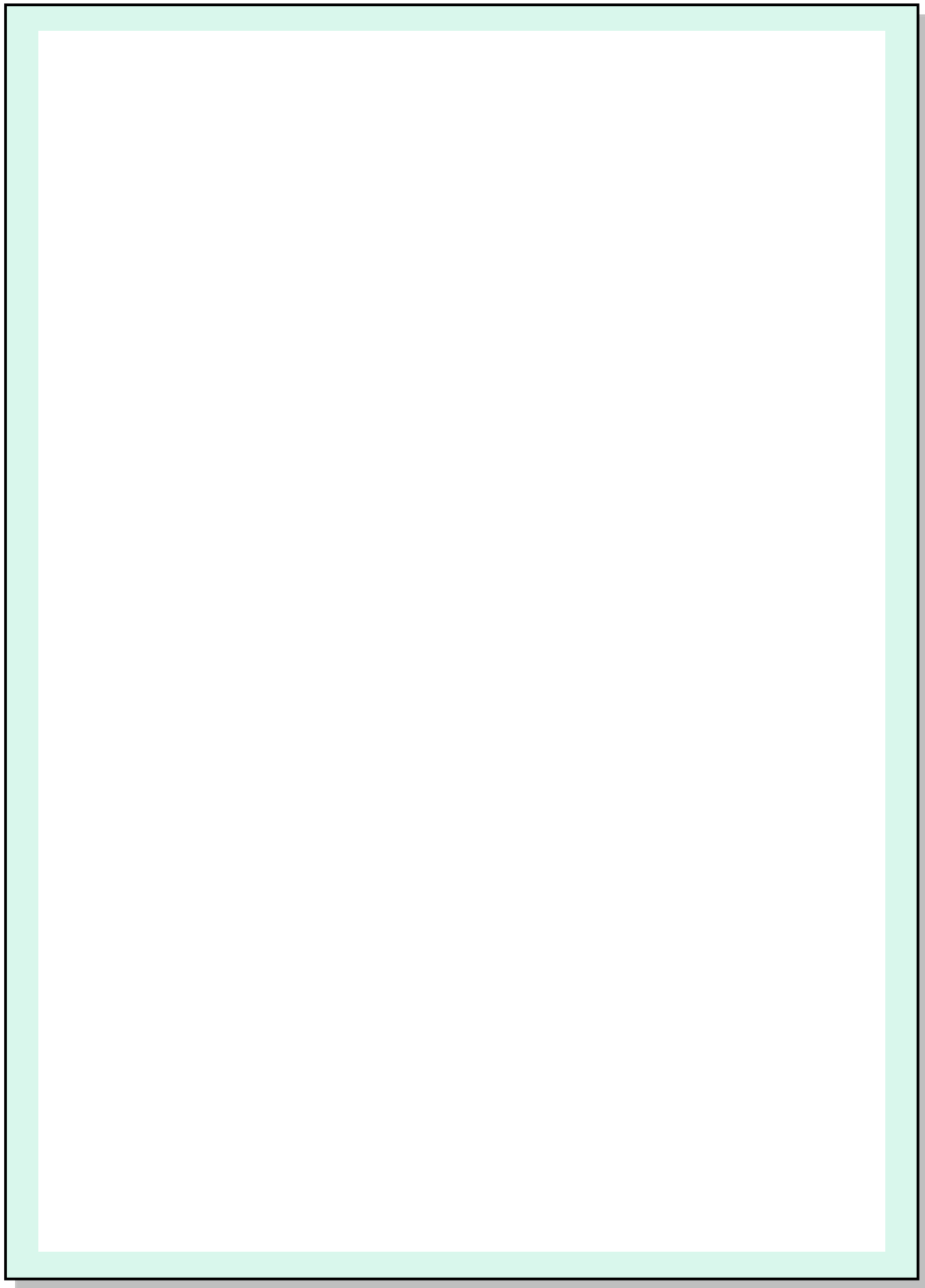
I

B

A

ANOTAČNÍ LIST

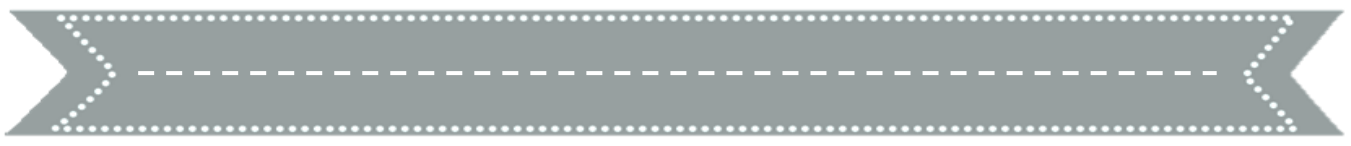
NÁZEV:	KELTOVÉ
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Projektové vyučování (PV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu do skupiny, sada doplňkových značek do skupiny (viz příloha), nůžky, lepidlo, fixy, pastelky, encyklopedie a knihy o pravěku
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci dostanou pokyn vytvořit dvojice nebo trojice pro tvorbu skupinového projektu. V případě zájmu mohou pracovat i samostatně. • Do skupiny obdrží pracovní list, který obsahuje pouze prázdná pole pro tvorbu ozdobného nadpisu a dva velké čtverce pro text projektu. • Tématem projektu jsou Keltové. Na co se žáci zaměří, záleží na nich. K dispozici mají encyklopedie a periodika. • Obdrží také sadu doplňkových značek, které mohou vystříhovat a vlepovat do pracovního listu pro lepší grafickou úpravu.
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • MÁTL, Vladimír. <i>Po stopách Keltů v Čechách: netradiční průvodce historií a památkami doby oppid.</i> Ilustroval Petr UTĚŠIL. Praha: XYZ, 2016. ISBN 978-80-7505-440-1. • ČIŽMÁŘOVÁ, Jana. <i>Encyklopedie Keltů na Moravě a ve Slezsku.</i> Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-249-X.

REXLEXE

V úvodu hodiny bylo dětem oznámeno, že s Almou právě opustily dobu kamennou a byla jim položena otázka, kam si myslí, že budou nyní pokračovat. Děti správně odhadly, že vstoupí do doby bronzové. Bylo jim připomenuto souhrnné označení doby bronzové a železné souslovím doby kovů. Především proto, že v tomto projektu nejsou tyto dvě etapy rozděleny do samostatných kapitol a pracovních listů.

V hodinách projektového vyučování se děti často setkávají s tvorbou projektů. Ten byl také náplní této vyučovací hodiny. Jelikož stěžejním historickým mezníkem doby kovů byl život Keltů, byl projekt zaměřen právě na ně. V tomto případě se žáci mohli rozdělit do dvojic, případně trojic dle vlastní volby. Vyučující do jejich výběru nezasahoval. Žáci měli možnost pracovat také samostatně. Většina žáků pracovala ve dvojicích, našla se také jedna trojice a dva samostatně tvořící jedinci.

Děti dostaly k dispozici encyklopedie a periodika Časostroj a ABC, ve kterých byly publikovány články s touto tematikou. Obdržely prázdný pracovní list s volnými čtverci pro tvorbu ozdobného nadpisu a list plný barevných okének, šipek a dalších značek, které si mohly vystříhat a vlepít do pracovního listu. Žáky práce zaujala, jejich ztvárnění bylo precizní, avšak nebylo dokončeno během jedné vyučovací hodiny. Dokončení bylo proto převedeno do pracovních činností. Cíle hodiny byly naplněny.

1. V KAŽDÉM ŘÁDKU VYŠKRTNI JEDNO SLOVO, KTERÉ NEPATŘÍ DO DANÉHO OBDOBÍ.

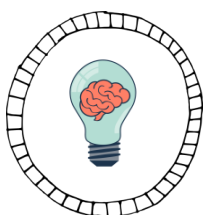
DOBA BRONZOVÁ	křivny	domestikace	jeskynní malby	měď a cín
	parourek	šperky	odlívání do forem	korálky
DOBA ŽELEZNÁ	lov	Chelidé	doba Halštatská	Býčí skála
	Keltové	Věstonická venuše	doba Laténská	oppida

2. SPOJ POJMY Z LEVÉ SLOUPCE S POJMY ZE SLOUPCE PRAVÉHO.

PÍSMENA Z LEVÉHO SLOUPCE PŘEPIŠ DLE SPRÁVNÉHO ŘEŠENÍ DO FIALOVÉHO SLOUPCE VPRAVO.

1	BRONZ	0
2	VĚSTONICKÁ VENUŠE	
3	KELTOVÉ	
4	DOMESTIKACE	
5	PATRIARCHÁT	
6	SMĚNNÝ OBCHOD	
7	MATRIARCHÁT	

I	ZVĚŘ
U	JANTAROVÉ STEZKY
P	DOBA ŽELEZNÁ
P	PÁLAVA
O	SLITINA MĚDI A CÍNU
M	VLÁDA ŽENY
D	VLÁDA MUŽE

KELTOVÉ VYNALEZLI MNOHO UŽITEČNÝCH POMŮCEK. ROZŠIFRUJ JE.

ČLÍKE	NKYHČRÍSŘ UKRH	CMNIE
-------	----------------	-------

3.

NAKRESLI, JAK SI PŘEDSTAVUJEŠ POJEM Z TAJENKY V PŘEDCHOZÍM ÚKOLU.

4.

VYLUŠTI ČTYŘSMĚRKU.

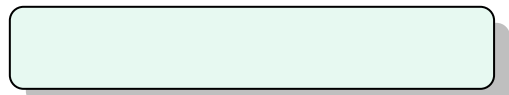
M	I	N	C	E	Z	Ž	K	Á	V
E	I	E	E	V	S	E	L	T	U
Č	K	O	P	O	K	L	A	D	D
K	R	L	U	L	P	E	D	R	I
R	U	I	N	U	A	Z	I	H	C
E	H	T	E	C	B	O	V	C	E
P	Ř	E	M	E	S	K	O	T	Y
Š	T	O	K	S	O	M	S	Í	P

EVOLUCE, KLADIVO,
KMEN, KRUH, MEČ,
MINCE, NEOLIT,
OBCE, OVCE, PEC,
PÍSMO POKLAD,
ŘEMESLO, SKLO,
SKOT, ŠPERK, UDICE,
ŽELEZO.

NEJZNÁMĚJŠÍ

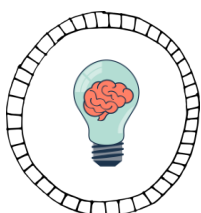
NA ÚZEMÍ ČR JE

tajenka z 2. úkolu

tajenka z tohoto úkolu

ROZLUŠT ŠIFRU, TEDY VYPOČÍTEJ PŘÍKLAD, A ZJISTI VÝZNAM SLOVA.

$$\mathbf{Ž + 7 - 12 + 17 + 19 - 5}$$

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	DOBY KOVŮ
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Člověk a jeho svět (ČaJS) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka Podmínky pro organizaci: třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • V prvním úkolu žáci škrtnají v každém řádku jeden pojem, který nepatří do dané etapy (doby bronzové a doby železné). Následně zařadí škrtnuté slovo do správného období (slovně). • Ve druhém úkolu spojují pojmy z levého sloupce s pojmy ze sloupce pravého. Do fialových polí doplňují písmena. V úkolu navíc hledají tři slova, která jsou vynálezem Keltů. • Ve třetím úkolu děti kreslí pravěké oppidum. Následně učitel demonstruje skutečný nákres na interaktivní tabuli. • Ve čtvrtém úkolu řeší žáci čtyřsměrku, jejíž tajenka jim prozradí název nejznámějšího oppida na našem území. Ve druhém úkolu navíc čeká žáky šifra při které musí přičítat a odčítat písmena abecedy dle uvedeného počtu. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Úkol 1: JESKYNNÍ MALBY, PAZOUREK, LOV MAMUTŮ, VĚSTONICKÁ VENUŠE • Úkol 2: OPPIDUM • Úkol navíc: KLÍČE, MINCE, HRNČÍŘSKÝ KRUH • Úkol 4: ZÁVIST U PRAHY • Úkol navíc: ŽERNOV
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • MÁTL, Vladimír. <i>Po stopách Keltů v Čechách: netradiční průvodce historií a památkami doby oppid.</i> Ilustroval Petr UTĚŠIL. Praha: XYZ, 2016. ISBN 978-80-7505-440-1.

REXLEXE

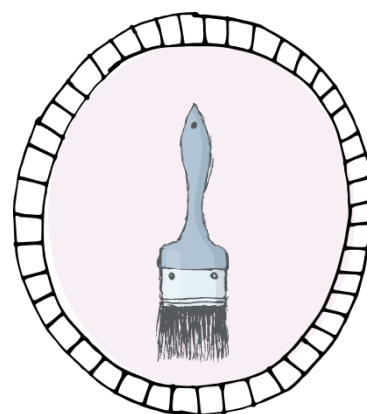
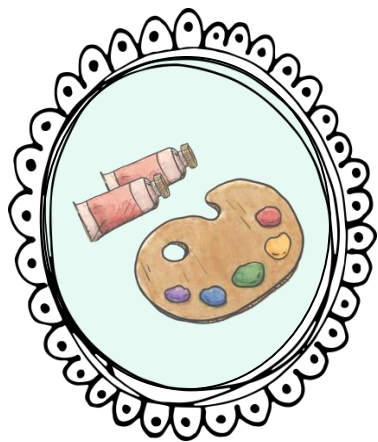
Na začátku hodiny předmětu člověk a jeho svět bylo vyčleněno deset minut pro prezentaci projektů dokončených v pracovních činnostech. Každá skupina měla svou ukázkou dvě minuty. Práce žáků byly zdařilé po stránce formální i obsahové.

Po ukončení prezentací žáci dostali pracovní list s názvem Doby kovů. V prvním cvičení hodnotili, které pojmy nesouvisí s dobou bronzovou a železnou. Byli upozorněni na nutnost vyčlenit jeden pojem v každém řádku. Tedy dva pojmy z doby bronzové a dva z doby železné celkem. Škrtnuté pojmy byly v závěru správně zařazeny do doby kamenné.

V následujícím cvičení žáci pracovali samostatně. Spojovali pojmy z levého sloupce se sloupcem pravým. Tučně vyznačená písmena vepisovali ve správném pořadí do fialového sloupce. Získali tajenku, ve které se objevilo slovo oppidum. Některé děti tento pojem znaly, dokázaly jej zdárně vysvětlit.

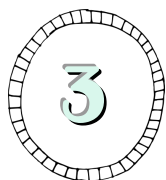
Úkol navíc byl z důvodu posloupnosti přeskočen a žáci plyně pokračovali v plnění třetího cvičení, který se vztahoval taktéž k oppidu. Jejich úkolem bylo jej nakreslit dle vlastních představ. Před tím, než tak žáci učinili, přečetl jim vyučující krátkou charakteristiku oppida. Po této mírné nápovědě nebylo pro nikoho těžké zrealizovat náskres. Ve čtvrtém cvičení hledaly děti v klasické čtyřsměrce název nejznámějšího oppida na našem území. Do růžového rámečku vepisovaly tajenku z druhého úkolu, tedy oppidum, do modrého zaznamenaly tajenku z aktuálního úkolu.

Jakmile byli žáci s prací na čtvrtém úkolu hotovi, zůstal prostor pro splnění obou úkolů navíc. V prvním z nich řešili přesmyčky tří keltských vynálezů, ve druhém příklad, ve kterém se potýkali s abecedou. Ani jeden z úkolů nebyl pro většinu dětí obtížně řešitelný. Jelikož nezbyl prostor pro větší práci s pojmy z tajenek, dostaly děti bonusový domácí úkol, zjistit, k čemu to bylo, a k čemu sloužil žernov – pojem z druhého úkolu navíc. Cíle hodiny byly naplněny.

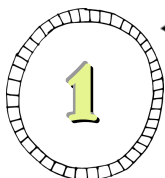
ZJISTI, V ČEM VYNIKALI LIDÉ V DOBĚ ŽELEZNÉ A ZÁROVEŇ, CO DNES BUDEME VYRÁBĚT!

Z KAŽDÉHO SLOVA NEBO SOUSLOVÍ VYBER POUZE JEDNO PÍSMENO. Z TĚCHTO PÍSMEN PAK ZÍSKÁŠ TAJENKU.

GERMÁNI

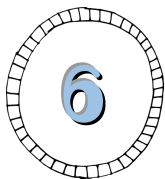
ŠŤŮROVÁ KERAMIKA

2

OPPIDUM

BÝČÍ SKÁLA

2

KELTOVÉ

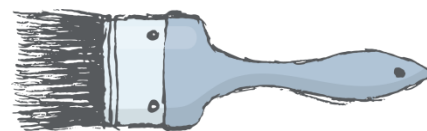
ČÍSLA UDÁVAJÍ POŘADÍ POTŘEBNÝCH PÍSMENEK V DANÝCH SLOVECH

TAJENKA:

NACHYSTEJ SI:

- drátek
- kůže
- samolvdnoucí hmota
- akrylové barvy
- nůžky, kleště, šelce

DNES
BUDEME
TVORIT

prostor pro tvj nákr

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	KELTSKÝ ŠPERK
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Výtvarná výchova (VV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, drátek, kůže, samotvrdnoucí hmota, akrylové barvy, kalíšek na vodu, nůžky, kleště, lepidlo, podložky Podmínky pro organizaci: třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • V pracovním listu žáci zjišťují, v čem vynikali lidé v době železné a také, co bude jejich náplní výtvarné výchovy. V nabídce mají pět slov, ze kterých vybírají vždy po jednom písmeni. To, které písmeno mají vybrat, jim prozradí číslo v kulatém rámečku. • Zjistí, že budou vyrábět šperk. Na druhé straně pracovního listu najdou seznam všech potřebných materiálů a pomůcek pro tvorbu. • Vyučující dává pokyny pro tvorbu. Demonstruje různé techniky provedení na obrázcích Keltských šperků. Názorně ukazuje techniku stříhání kůže, ohýbání drátku a výrobu korálek ze samotvrdnoucí hmoty. • Volba a kombinace materiálů je zcela na žákovi. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ŠPERK
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Designcuts</i> [online]. [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: https://www.designcuts.com/

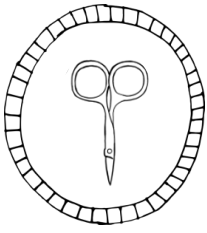
REXLEXE

Hodina byla zahájena promítáním Udatných dějin národa českého se zaměřením na Kelty. Byl rozebrán bonusový úkol z hodiny Člověk a jeho svět, který spočíval v zjišťování bližších informací o výrobku s názvem žernov. Informace zjišťovalo devět dětí. Všechny se zakládaly na pravdě.

Poté byly dětem rozdány pracovní listy, ve kterých hledaly odpověď, na otázku, v čem lidé v době železné vynikali. Byla to zároveň odpověď na náplň hodiny výtvarné výchovy. V každém z pěti slov vybíraly pouze jedno písmeno, které zařazovaly do tajenky. Volbu písmene jim napovídalo číslo v kulatém rámečku. Ačkoli žáci získali pět písmen, která nebyla logicky uspořádána, nebylo pro ně těžké určit, že hledané slovo je šperk.

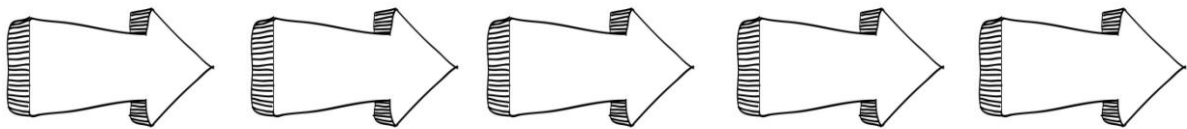
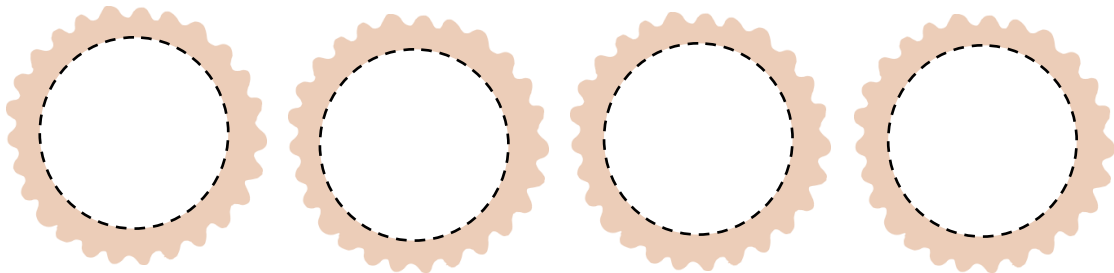
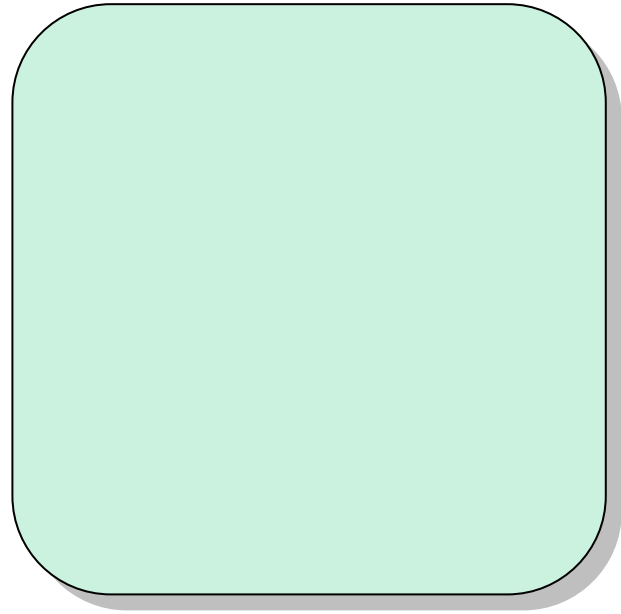
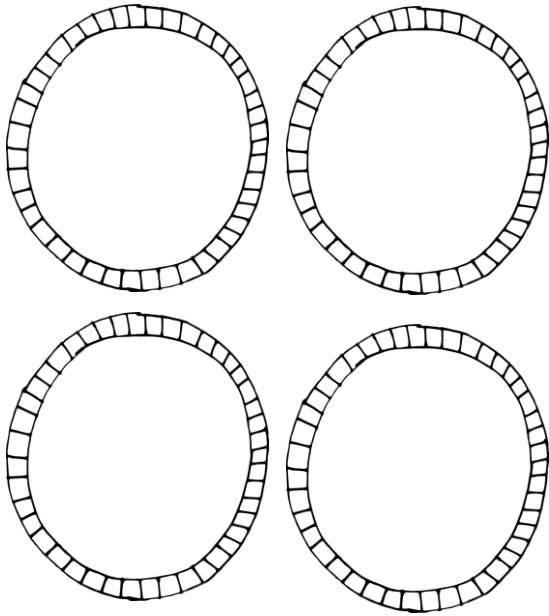
Žáci si nachystali podložky na lavici a sledovali vyučujícího, který jim promítal na interaktivní tabuli různé druhy šperků, které byly vyrobeny v době železné. Vizualní obraz byl doplněn slovním komentářem o použitých materiálech a technikách práce. Následně vyučující dětem vybrané techniky, které mohli na výrobu šperku použít, ukázal. Děti viděly práci s kůží, ohýbání drátků, tvorbu korálek ze samotvrdnoucí hmoty a jejich následné barvení. Druh šperku, použitý materiál a samotné zpracování bylo čistě na žákovi.

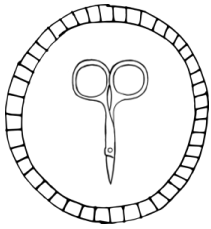
Na konci hodiny byla vytvořena jedna velká výstavní síň, kde se mohli všichni přijít podívat na nádherné šperky velké rozmanitosti. Nejčastěji se v nabídce objevily náhrdelníky a náramky. Nechyběly ani prsteny, spona na opasek, diadém či hřebínek do vlasů. Cíle hodiny byly naplněny.

PŘÍLOHA

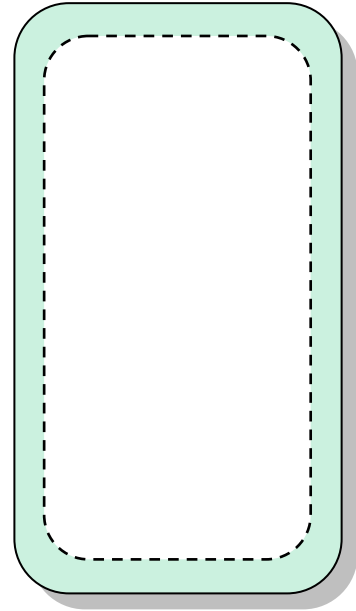
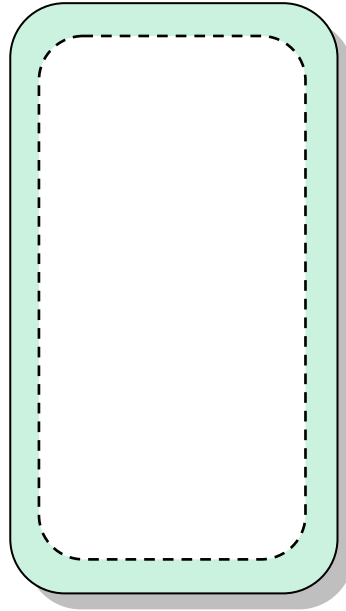
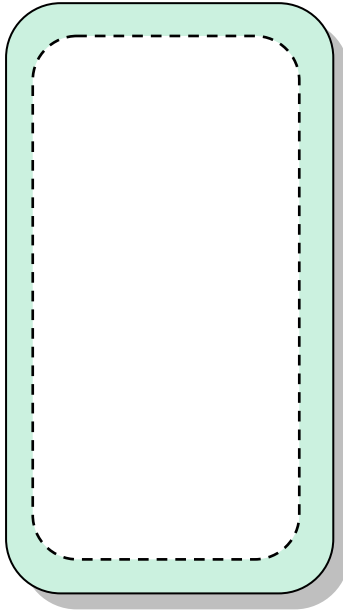
STR.
81-82

PŘÍLOHA

STR.
81-82

0

1

2

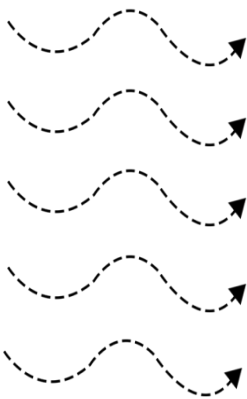
3

4

5

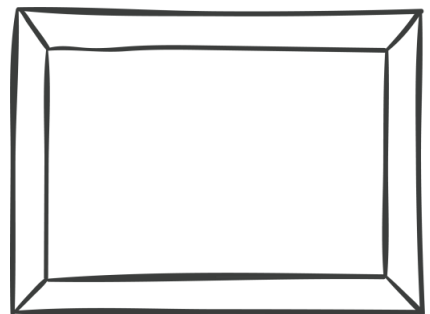
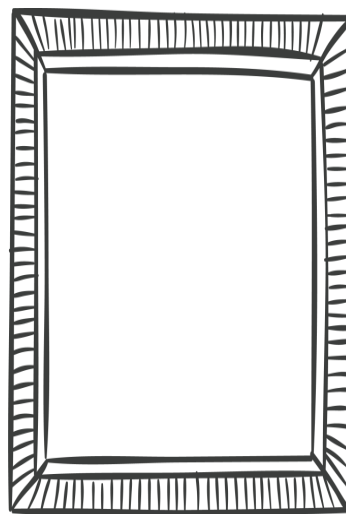
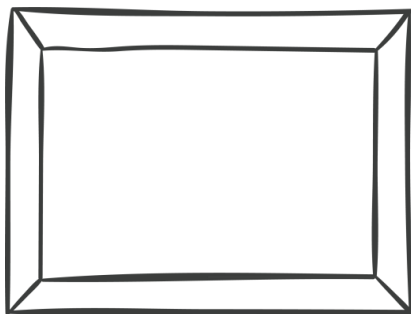
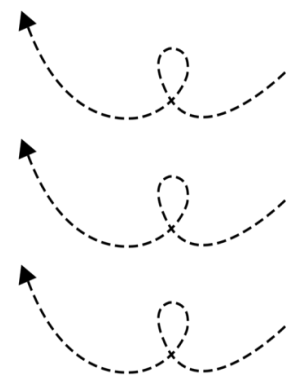
6

7

8

9

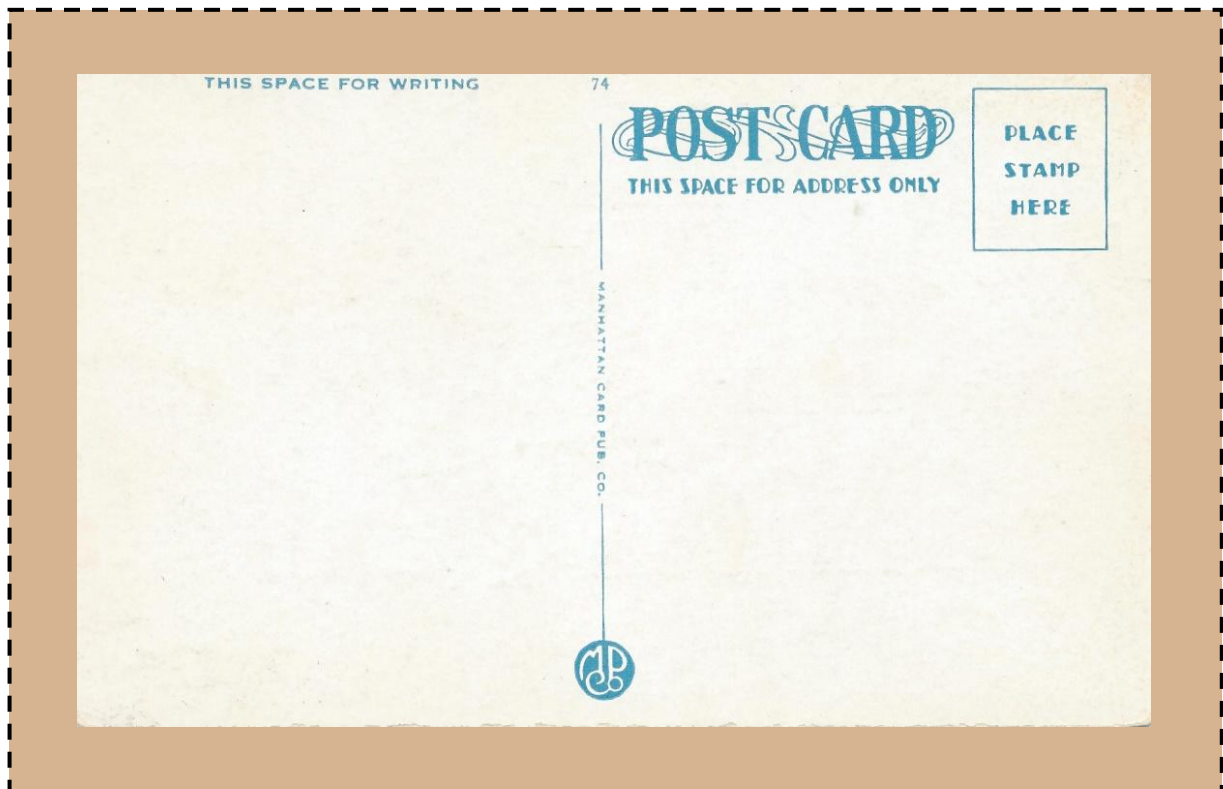
9.5 Starověk

Třetí a zároveň poslední kapitola nazvaná starověk je ze všech tří částí nejobsáhlejší. Je rozdělena do čtyř částí – Starověký Egypt, Starověká Mezopotámie, Starověké Řecko a Řím. I v tomto případě jsou pracovní listy rovnoměrně rozděleny mezi předměty Projektové vyučování, Člověk a jeho svět a Výtvarná výchova. V závěru kapitoly jsou zařazeny přílohy k jednotlivým pracovním listům.

UŽ NĚJAKOU DOBU CESTUJEŠ S ALMOU PO HISTORII. NEZAPOMEŇ NAPSAT PÁR ŘÁDKŮ DOMŮ

A large rectangular frame containing a dashed border. Inside the dashed border, there are 14 horizontal lines for writing. At the bottom left of the dashed area is a drawing of a square window frame. To the right of the window frame, there are 6 horizontal lines for writing.

MŮŽEŠ DOMŮ POSLAT TAKÉ POHLED.

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	DOPISY A POHLEDY ZE STAROVĚKU
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Projektové vyučování (PV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: průvodní dopis lamy Almy, kopie pracovního listu pro každého žáka bez oboustranného tisku Podmínky pro organizaci: běžná třída
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	Popis aktivity: <ul style="list-style-type: none"> • V úvodu hodiny promlouvá k dětem lama Alma. Následně je nabádá ke sdělení zážitků rodině a přátelům. • Žáci dostanou na výběr mezi psaním dopisu nebo pohlednice. Volba komu napíšou je ponechána na nich. Mohou psát kamarádovi, rodině i paní učitelce. • Mají za úkol zhodnotit dosavadní putování. • Žáci mohou vytvořit i oba druhy korespondence. • V závěru hodiny mohou být dopisy a pohledy prezentovány před všemi dětmi.
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Designcuts</i> [online]. [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: https://www.designcuts.com/

REXLEXE

Děti touto vyučovací hodinou vstoupily do poslední etapy projektu. Čekalo je putování starověkem. V úvodu je opět přivítala lama Alma, která jim podala základní informace o tom, co mohou od starověkých civilizací očekávat a kam zamíří. Zároveň je nabádala, aby nezapomněly napsat svým rodinám a přátelům, jak se jim putování líbí. Aby se s nimi podělily o zážitky z cest. Proto byla hodina projektového vyučování věnována tvůrčímu psaní.

Děti si mohly vybrat mezi dopisem či pohledem. Byly informovány o náležitostech při psaní dopisu i pohlednice. Proběhla diskuze o rozdílech mezi těmito druhy korespondence. Většina dětí zvládla napsat jak pohled, tak dopis. U pohledů mohli žáci výtvarně dotvořit také druhou stranu pohlednice, na kterou kreslili různé výjevy z pravěkého putování od mamuta až po babirusu. Z tohoto důvodu byly pohlednice vytištěny na tvrdý karton. Tato hodina měla především evaluační ráz. Podávala zpětnou vazbu od dětí, jak byly s projektem prozatím spokojeny. Ačkoli by se mohlo zdát, že toho krátké poznámky v pohlednicích mnoho neřeknou, děti se ani u pohlednic neomezily na ustálené fráze, které do tohoto druhu korespondence neodmyslitelně patří. Jen výjimečně se objevily věty typu: „Ahoj mamí, mám se dobře. Včera jsem viděla mamuta“.

Velice pozitivně vyšly z žákovské korespondence hodiny výtvarné výchovy. Líbilo se jim objevování náplně hodiny prostřednictvím netradičních úloh a rébusů. Velice kladně také hodnotili práci mimo prostor třídy. Mnoho dětí v korespondenci vzpomínalo na práci archeologa při zjišťování informací o Věstonické venuši.

JMÉNO: _____

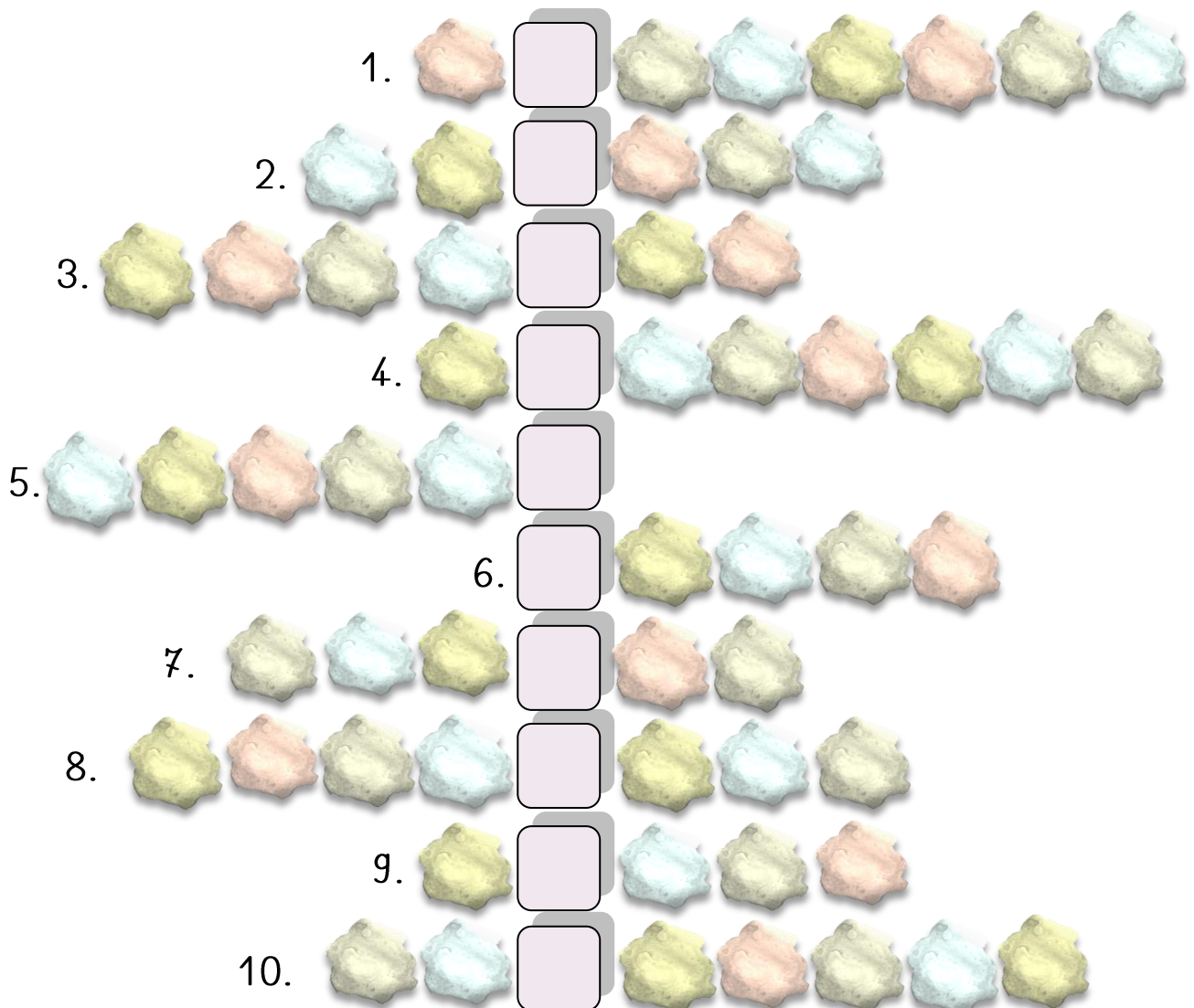
STAROVĚKÝ EGYPT

PV

Křížovka Ti prozradí jméno významného egyptského faraona.

OBJEV JEHO HROBKY HOWARDEM CARTEREM V ROCE 1922 ZNAMENAL VELKÝ POSUN PŘI ODHALOVÁNÍ HISTORIE STAROVĚKÝCH EGYPTANŮ.

**ZADÁNÍ
KŘÍŽOVKY
NAJDEŠ
ROZMÍSTĚNÉ
PO TŘIDĚ.**

VLADAŘSKÉ JMÉNO
NEBCHEPERURE
TUTANCHAMON

9 LET VLÁDY

PŮVODNÍ JMÉNO TUTANCHATON

VLÁDL AŽ DO JEHO SMRTI

VLÁDA OD 9 LET

ZEMŘEL NA GANGRÉNU PO PÁDU Z VOZU

FARAON HORNÍHO A DOLNÍHO EGYPTA

1922 OBJEV JEHO HROBKY

ARCHEOLOGEM HOWARDEM CARTEREM

POHŘBEN V ÚDOLÍ KRÁLŮ

JEHO MUMII V RAKVI KRYLA ZLATÁ MASKA

**ZAHRAJ SI NA NOVINÁŘE, KTERÝ PÍŠE ČLÁNEK
O TUTANCHAMONVI.**

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	TUTANCHAMON
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Projektové vyučování (PV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, podložka na psaní pro každého žáka, encyklopedie o starověku a starověkém Egyptě, periodika Podmínky pro organizaci: venkovní prostředí, pískoviště
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci řeší křížovku, jejíž zadání najdou rozmístěné v pískovišti a jeho přílehlém okolí. Tajenka jim prozrazuje jméno velkého egyptského faraona. • Na druhé straně pracovního listu tvoří novinový článek o této osobnosti. K dispozici mají několik informací v barevných rámečcích. Další mohou získat v encyklopediích a periodikách, která mají v hodině k dispozici. Článek mohou doplnit také kresbou. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • TUTANCHAMON
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Starověký Egypt: Ottova encyklopedie</i>. Přeložil Jolana MALÁTKOVÁ, přeložil Lenka VARADZINOVÁ. Praha: Ottovo nakladatelství, 2016. ISBN 978-80-7360-745-6. • SILIOTTI, Alberto. <i>Starověký Egypt: chrámy, bohové a lidé</i>. 3. vyd. Přeložil Naďa BENEŠOVÁ. Čestlice: Rebo, 2007. ISBN 978-80-7234-733-9.

REXLEXE

Pro velký pozitivní ohlas na výuku mimo třídu byla zařazena další hodina projektové vyučování na školním hřišti. Jelikož hřiště disponuje doskočištěm do písku, venkovní prostředí korespondovalo se starověkým Egyptem. Žáci dostali za úkol doplnit křížovku, jejíž zadání mohli nalézt buďto v písku (poušť), nebo v oáze (školní trávník). Tajenka prozradila dětem jméno faraona, který se stal v útlém dětství vladařem egyptského království.

K Tutanchamonovi se také vztahovala práce na druhé straně listu. Žáci si pro zbytek hodiny zahráli na novináře a do rámečku psali krátký článek o vladaři. Našli si místo v oáze a pustili se do novinářské činnosti. K dispozici měli encyklopedie a časopisy, to pro případ, kdyby jim nestačili informace obsažené v zadání pracovního listu. Jelikož neměli k dispozici žádnou fotku faraona a nebyla ani příležitost, aby novinový fotograf vládce zvětčil na snímku, museli si vystačit se svými kresebnými dovednostmi.

Při tvorbě novinového článku se žákům neobvykle dařilo. Práce tohoto charakteru byla jejich první. Nikdy před tím se s psaním do novin nesetkali. Vyzkoušeli si tvorbu korespondence a také povídky, náležitosti psaní novinového článku obdrželi teprve této vyučovací hodině. Cíle hodiny byly naplněny.

1. ROZHODNI, ZDA JE TVRZENÍ PRAVDIVÉ ČI NIKOLI.

Z VYBARVENÝCH PÍSMEN U SPRÁVNÝCH TVRZENÍ VYTVOŘ SLOVO A ZAPIŠ JEJ DO MODRÉHO RÁMEČKU. BAREVNÁ PÍSMENA U LŽIVÝCH TVRZENÍ TI PROZRADÍ DRUHÉ SLOVO Z TAJENKY, ZAPIŠ JEJ DO ZELENÉHO RÁMEČKU.

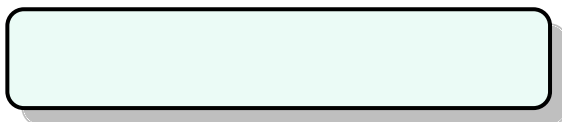
PRAVDA

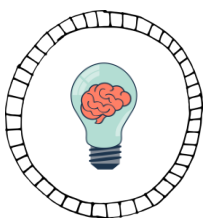
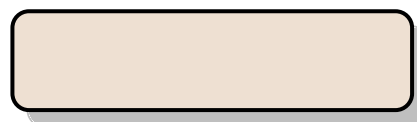
LŽ

1.	SOCIÁLNÍ PYRAMIDA ZNÁZORŇUJE DŮLEŽITOST ČLOVĚKA VE SPOLEČNOSTI.	P	H
2.	NA VRCHOLKU PYRAMIDY BYLI KNĚŽÍ.	S	G
3.	FARAON BYL UCTÍVÁN JAKO BŮH.	Y	A
4.	FARAON VLASTNIL VŠECHEN MAJETEK V ZEMI.	R	K
5.	KNĚŽÍ PROVOZOVALI RITUÁLY A OBĚTI V CHRÁMECH BOHŮ.	A	O
6.	VĚTŠINA OBYVATEL EGYPTA UMĚLA PERFEKTNĚ PSÁT.	O	Í
7.	PÍSAŘI STÁLI V SOCIÁLNÍ PYRAMIDĚ HNED NA TŘETÍM STUPNI (SHORA).	M	L
8.	PRO ZAZNAMENÁVÁNÍ INFORMACÍ SE UŽÍVALO KLÍNOVÉ PÍSMO.	H	Z
9.	HIEROGLIFY OZNAČUJÍ SOUBOR 700 OBRÁZKOVÝCH ZNAKŮ.	I	B
10.	JEDINÝM ÚKOLEM VOJÁKŮ BYLO BRÁNIT ŘÍŠI A DOBÝVAT NOVÁ ÚZEMÍ.	M	E
11.	OBCHODNÍCI A ŘEMESLNÍCI MĚLI VE SPOLEČNOSTI STEJNĚ DŮLEŽITÉ POSTAVENÍ.	D	J
12.	JEŠTĚ NIŽŠÍ POSTAVENÍ NEŽ ROLNÍCI MĚLI UŽ JEN OTROCI.	Y	O

V

STAROVĚCÍ EGYPTANÉ UCTÍVALI NĚKOLIK DRUHŮ ZVÍŘAT.
NAPIŠ NEBO NAKRESLI, ALESPŮŇ JEDNO Z NICH.

2.

DO KOLEČEK ZAPIŠ ČÍSLA VŠECH PRAVDIVÝCH TVRZENÍ ZE CVIČENÍ 1.

VYDEJ SE NA CESTU PO TŘÍDĚ A HLEDEJ OBRÁZKY. TVÝM ÚKOLEM JE SPRÁVNĚ PŘÍŘADIT OBRÁZEK K TVRZENÍ Z PRVNÍHO CVIČENÍ. DO ČTVEREČKŮ POD ČÍSLA DOPISUJ PÍSMENA, KTERÁ JSOU UMÍSTĚNA U OBRÁZKŮ.

číslo
pravdivých
tvrzení

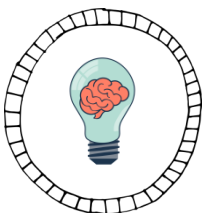
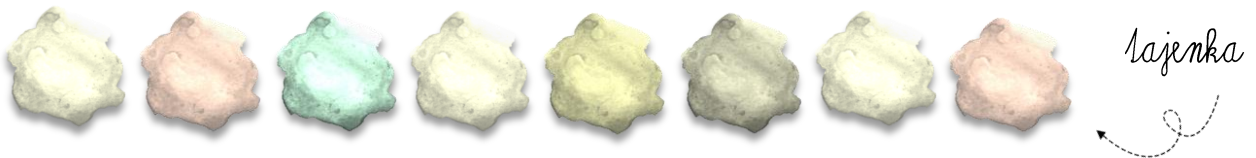
kajenka

3.

VYLUŠTI ČTYŘSMĚRKU.

N	I	L	S	F	I	N	G	A	P
O	T	R	O	K	R	Á	K	O	S
F	Y	L	G	O	R	E	I	H	U
S	A	R	K	O	F	Á	G	Y	R
A	K	Č	O	K	Y	R	A	M	Y
I	M	U	M	I	E	T	A	L	P
L	É	K	A	Ř	S	T	V	Í	A
D	A	Y	D	I	M	A	R	Y	P

HIEROGLYF,
KOČKA,
LÉKAŘSTVÍ, MUMIE,
NIL, OTROK, PLAT,
PYRAMIDY,
PAPYRUS, RÁKOS,
ŘEKY, SARKOFÁGY,
SFINGA

ŠIFRA TI PROZRADÍ JEDNU PŘÍČKU SOCIÁLNÍHO POSTAVENÍ V EGYPTĚ.
NAPIŠ KONKRÉTNÍ JMÉNO OSOBY NA TÉTO ÚROVNI.

Ř-1, B-1, N-1, Š-1, F-1, Š-1 II.

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	STAROVĚKÝ EGYPT
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Člověk a jeho svět (ČaJS) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, Podmínky pro organizaci: běžná třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci vybírají, zda jednotlivá tvrzení v tabulce jsou lživá nebo pravdivá. V případě pravdivé informace vybarvují písmeno v levém sloupci, v případě lživé písmeno ve sloupci pravém. Přečtou-li nejprve písmena u pravdivých tvrzení a poté písmena u tvrzení lživých, získají tajenku. Rychlejší děti plní ve volné chvílce úkol navíc, kreslí nebo vypisují do rámečku ve spodní části listu zvíře, které bylo pro Egyptany posvátné. • Na druhé straně listu žáci zaznamenávají do kruhů čísla pravdivých informací ze cvičení jedna. Poté hledají po třídě obrázky, které znázorňují informace z prvního cvičení. Písmena u obrázků zapisují pod kruhy. • Ve třetím úkolu řeší čtyřsměrku. Neškrtnutá písmena vypisují do volných polí pod čtyřsměrkou. V úkolu navíc řeší rébus, ve kterém odečítají přesně tolik písmen, kolik jim udává číslo. Píší jméno konkrétního faraona. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Úkol 1: PYRAMIDY V GÍZE • Úkol navíc: KOČKA, SKARABEUS • Úkol 2: CHEOPSOVA • Úkol 3: PYRAMIDA • Úkol navíc: FARAON, RAMSES II., TUTANCHAMON
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wikipedia</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Starov%C4%9Bk%C3%BD_Egypt

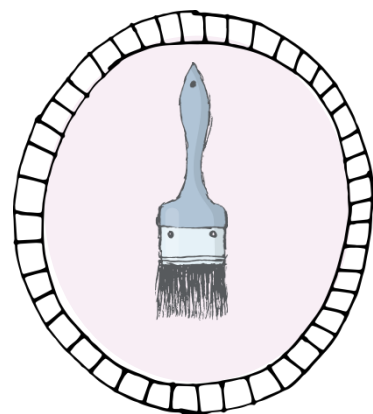
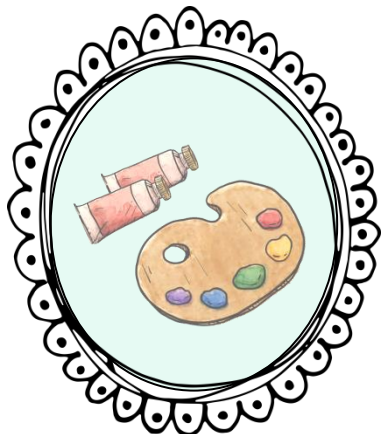
REXLEXE

V úvodu hodiny žáci shlédli díl dokumentárního seriálu pro děti s názvem Kompas čase. Tematicky byl zasazen do prostředí starověkého Egypta. Trval zhruba deset minut. Pro své poutavé grafické zpracování si tento cyklus děti okamžitě oblíbily a stal se tak nedílnou součástí putování starověkou historií.

Následovala práce s pracovním listem. V prvním úkolu žáci kriticky posuzovali, zda je tvrzení v tabulce pravdivé či lživé. Dle úsudku vybarvovali jedno z písmen. Po přečtení nejprve pravdivých tvrzení a následně tvrzení lživých získaly děti tajenku – pyramidy v Gíze. Ve volné chvíli, kdy někteří dokončovali cvičení, se rychlí luštitelé pustili do kresby či psaní uctívaných Egyptských zvířat. V tomto cvičení někteří žáci selhali kvůli velkému množství textu. Následně proběhla krátká diskuze na toto téma. Některé děti navštívily Egypt v létě s rodiči, proto jim bylo toto téma blízké. Na rozdíl od starověké Mezopotámie si jej dokázaly vcelku reálně představit.

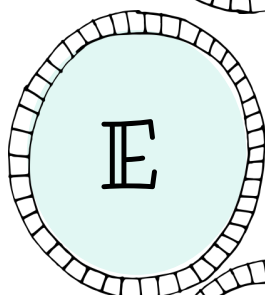
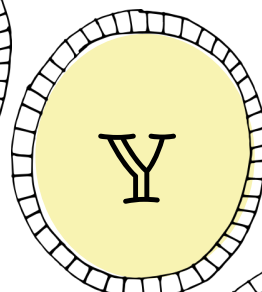
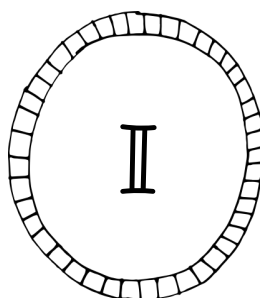
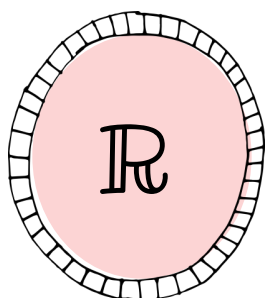
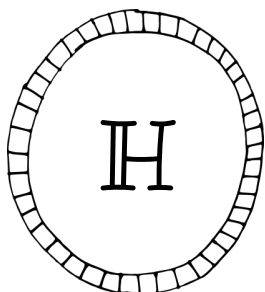
Na druhé straně žáci doplnili do kruhů čísla všech pravdivých tvrzení z prvního úkolu. Pod kruhy pak dopisovali písmena, která našli na obrázcích znázorňující informaci z daného tvrzení. I tento úkol činil některým dětem potíže kvůli neznalosti některých pojmů. Problematické se jevilo například uctívání faraona. Ve třetím cvičení žáci řešili čtyřsměrku, ve které jim tajenka doplnila výsledek třetího cvičení. Vzniklo tak sousloví Cheopsova pyramida. Děti dostaly dobrovolný domácí úkol zjistit informace o ní.

V druhém úkolu navíc žáci vyluštili slovo faraon. Dostali za úkol napsat alespoň jedno konkrétní jméno tohoto vládce. Tento pracovní list samy děti hodnotily jako vcelku obtížný a náročný na vypracování v jedné vyučovací hodině. Cíle hodiny byly naplněny.

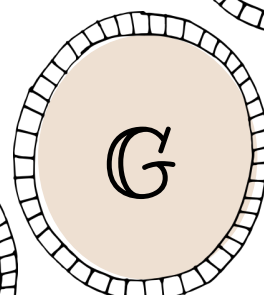
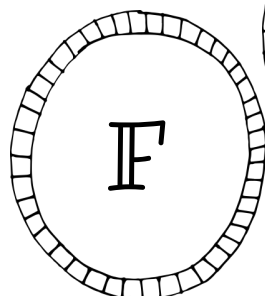
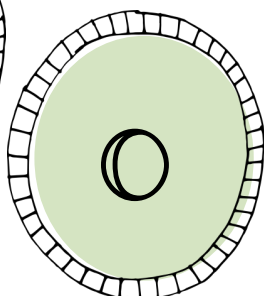
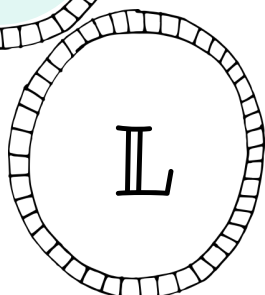
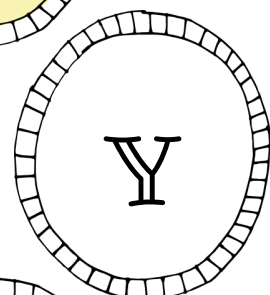

VYLUŠTI PŘESMYČKU. DO BUBLIN KE KAŽDÉMU PÍSMENU NAPIŠ JEDNO SLOVO, KTERÉ OBSAHUJE DANÉ PÍSMENO A VZTAHUJE SE K EGYPTSKÉ KULTUŘE.

PŘ. R - KRÁLOVNA

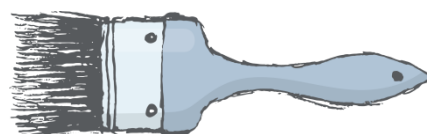
Řešení přesmyčky:

NACHYSTEJ SI:

- kreslicí karton
- redisperso
- luš
- kalíšek

DNES
BUDEME
TVŮŘIT

prostor pro tvj nřkres

ANOTAČNÍ LIST

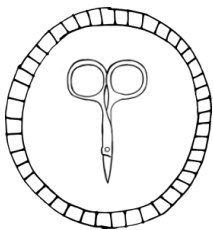
NÁZEV:	HIEROGLYFY
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Výtvarná výchova (VV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, tuš, kalíšek, seříznutá špejle, redispero, bílý karton formátu A3, anilinové barvy, kulaté štětce Podmínky pro organizaci: běžná třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	Popis aktivity: <ul style="list-style-type: none">• Žáci doplňují myšlenkovou mapu. V každé bublině dopisují k písmenu jedno slovo, které začíná na stejné písmeno. Poté řeší přesmyčku. Zapisují ji do volného obdélníku uprostřed kruhu.• Učitel dětem na interaktivní tabuli demonstruje různé druhy hieroglyfů v egyptských pyramidách, ozřejmuje důvody, proč se zde toto písmo tesalo. Povídá dětem o rituálním pohřbívání starověkých Egyptanů. Řešení: <ul style="list-style-type: none">• HIEROGLYFY

REXLEXE

Hodina byla započata promítáním druhého dílu o egyptské kultuře z cyklu Kompas času. Pro tuto hodinu si vyučující připravil pro děti otázky vycházející z dokumentu. Jako velké pozitivum této série dokumentárních filmů se jevílo opakování, se kterým se děti na začátku každého dílu setkávaly. Promítaný díl se věnoval egyptskému umění, což korespondovalo s tématem i předmětem, který právě probíhal. V díle se objevily principy malířského umění Egyptanů, zaznělo také sousloví hieratická perspektiva, důležitý termín pro tvorbu v dané hodině.

Následně děti plnily pracovní list, ve kterém tvořily myšlenkové mapy. Ke každému písmenu v rámečku doplňovaly slovo, které začínalo na totožné písmeno. Aktivita byla pro děti poutavá především proto, že se jednalo o novou formu práce, se kterou se v rámci projektu ještě nesetkaly. Zrodilo se mnoho zajímavých slov, která skutečně s egyptskou kulturou souvisela, a přesto doposud ve výuce nezazněla. Následně žáci hledali tajenku, která byla ukryta v podobě přesmyčky daných písmen. Pro specifčnost daného slova nebylo pro žáky těžké vyrozumět, že hledaným slovem jsou hieroglyfy. Vyučující také upozornil na netradiční způsob psaní tohoto slova.

Řešením přesmyčky si žáci odpověděli na otázku ohledně tématu hodiny. Vyučující dětem přiblížil praktickou práci. Jejich úkolem bylo vytvořit krátký příběh psaný obrázkovým písmem. Nemuselo se jednat o příběh, ale o pouhou obrázkovou abecedu. To záleželo čistě na žácích. Bylo jim připomenuto sousloví hieratická perspektiva a její principy. Zazněla také pravidla užívání barev v egyptském umění. Co do techniky práce se děti zaměřily na perokresbu, přičemž mohly volit mezi kresbou seříznutou špejlí či redisperem. Následně mohly piktogramy kolorovat anilínovými barvami. Cíle hodiny byly naplněny.

PŘÍLOHA

STR.
100

1. PRAVĚK,, STŘEDOVĚK

2. RÉ BYL BOHEM

3. RÁKOSOVÉ

4. SCHRÁNKA PRO ULOŽENÍ OSTATKŮ

5. VLÁDCE STAROVĚKÉHO EGYPTA (OBECNĚ)

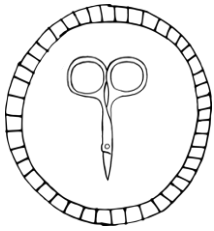
6. JMÉNO FARAONA, PO KTERÉM JE POJMENOVÁNA JEDNA Z PYRAMID V GÍZE

7. NÁZEV NEJVĚTŠÍ AFRICKÉ POUŠTĚ

8. STAVBA VE TVARU JEHLANU

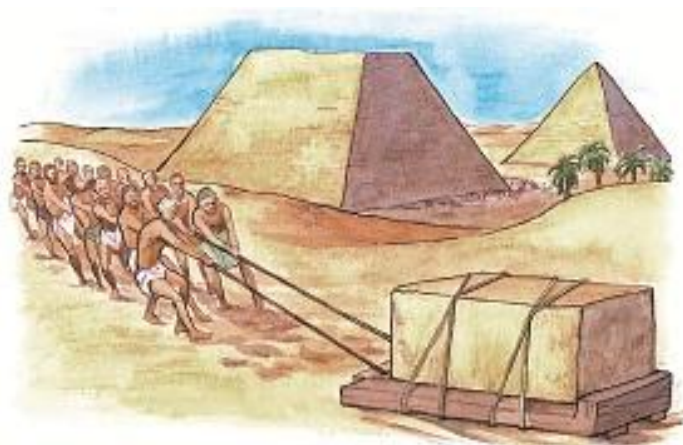
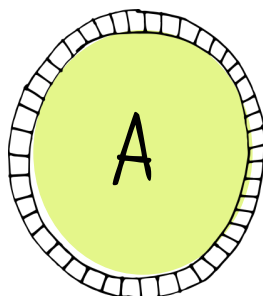
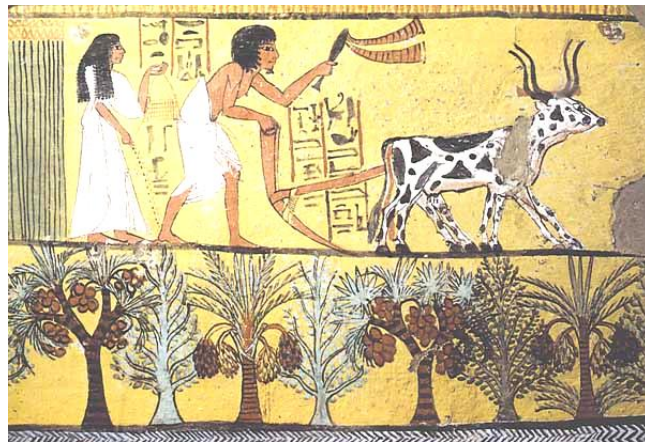
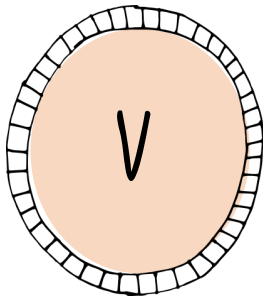
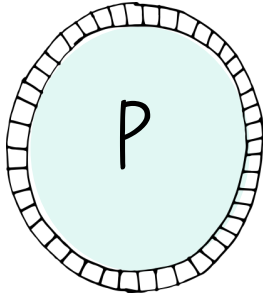
9. POSVÁTNE ZVÍŘE, KTERÉ EGYPTANÉ UCTÍVALI

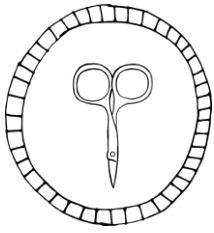
10. POSTUPNÁ VLÁDA PANOVNÍKŮ Z JEDNOHO RODU

PŘÍLOHA

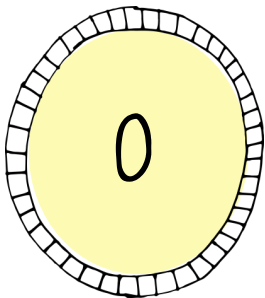
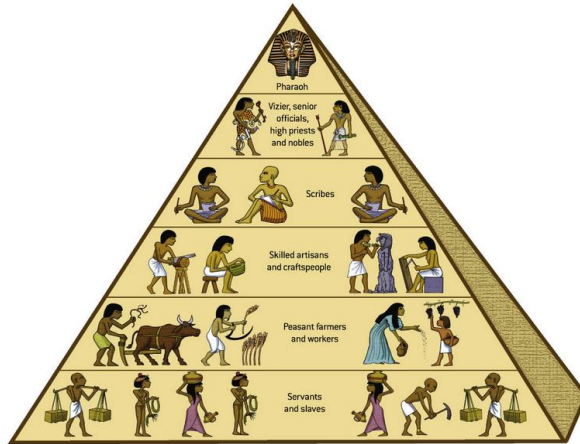
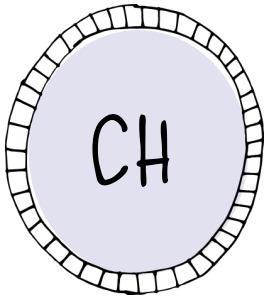
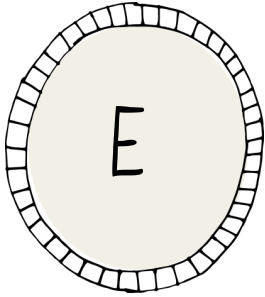
STR.
104

PŘÍLOHA

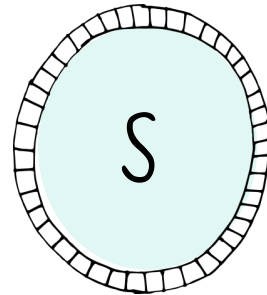
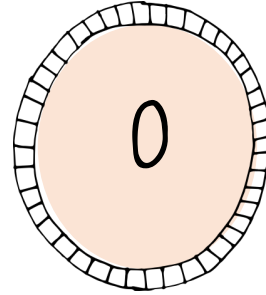
STR.
104

PŘÍLOHA

STR.
104

JMÉNO: _____

MEZO-
POTAMIE

PV

VE SVĚTOVÉM SLOVNÍČKU NAJDEŠ SLOVA V RŮZNÝCH JAZYCÍCH. VYDEJ SE NA VÝPRAVU PO TŘÍDĚ A HLEDEJ KARTIČKY. NA KAŽDÉ NALEZNEŠ ČÍSLO A JAZYK UŽÍVANÝ V NĚKTERÉM Z KOUTŮ SVĚTA. **DO TABULKY DOPLŇ VŽDY PRVNÍ PÍSMENO Z ČESKÉHO PŘEKLADU SLOVA.**

PŘ. NAJDEŠ KARTIČKU, NA KTERÉ JSOU TYTO INFORMACE:

1. SLOVENŠTINA.

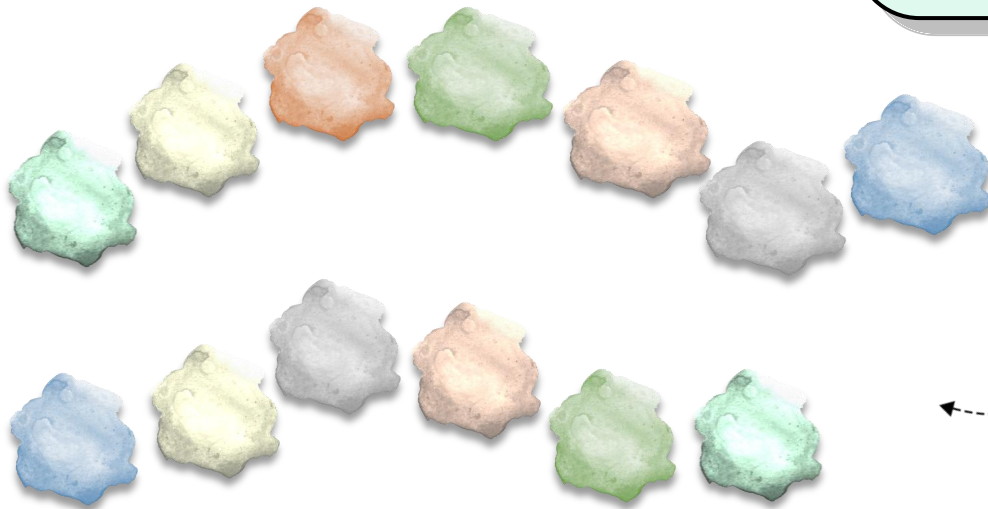
PODÍVÁŠ SE NA ČESKÁ SLOVA VE SLOVNÍČKU A URČÍŠ, KTERÉ Z NICH JE NAPSÁNO SLOVENSKY. ZJISTÍŠ, ŽE JE TO SLOVO **BOH**, KTERÉ V PŘEKLADU ZNAMENÁ **BŮH**. DO TABULKY DOPLNÍŠ POD ČÍSLICI 1. ČERVENĚ ZVÝRAZNĚNÉ PÍSMENO **B**.

Místo pro tvé poznámky:

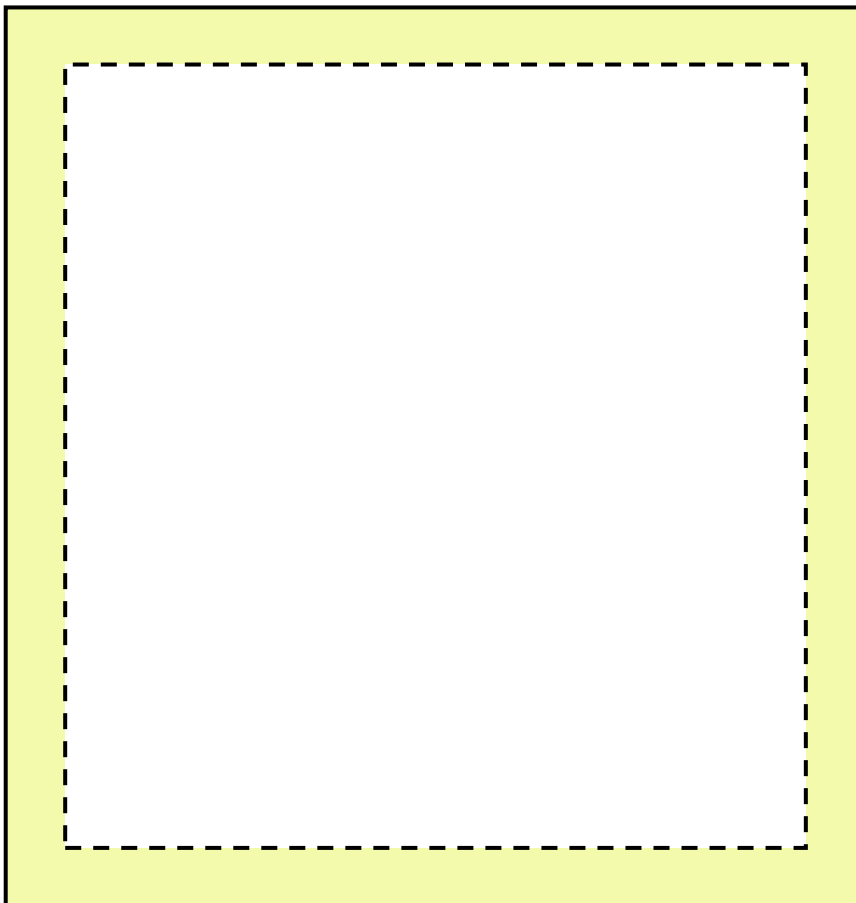
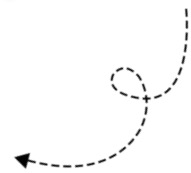
SVĚTOVÝ SLOVNÍČEK:

BOH	BŮH
БИБЛИЯ	BIBLE
CONFUSIONN	ZMATENÍ
LES PERSONNES	LIDÉ
伟大	OBROVSKÝ
IKKE Å FORSTÅ	NEROZUMĚT
DERR WELT	SVĚT
UNA ESQUINA	KOUT
WYSOKI	VYSOKÝ

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.		11.	12.	13.
	A		Y						A			Ě	

lajenka

*Zde nakresli, jak si
představuješ
Babylonskou věž*

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	BABYLONSKÁ VĚŽ
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Projektové vyučování (PV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, kartičky s jazyky (viz příloha) Podmínky pro organizaci: běžná třída
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci hledají po třídě kartičky s čísly a různými světovými jazyky. Do pracovního listu zaznamenávají počáteční písmeno v českém překladu slova. Ta najdou ve světovém slovníčku v pravé části PL. • Na druhé straně řeší šifru, která spočívá v použití písmen na opačném konci abecedy. Společně s učitelem si čtou pověst o zmatení jazyků. • Následně kreslí do rámečku Babylonskou věž. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • První strana: BABYLONSKÁ VĚŽ • Druhá strana: ZMATENÍ JAZYKŮ
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • ŽAMPACHOVÁ, Lenka a Ivana PECHÁČKOVÁ. <i>Babylónská věž</i>. Praha: Meander, 2018. Manamana. ISBN 978-80-7558-050-4.

REXLEXE

V hodině projektového vyučování byla dětem přiblížena starověká Mezopotámie prostřednictvím báje o Babylonské věži. Na první straně pracovního listu žáci hledali kartičky s názvy různých světových jazyků. Každý z nich byl očíslován. Číslo udávalo pořadí v tajence. Děti se po třídě mohly pohybovat s pracovním listem. Vždy, když objevily kartičku s jazykem, podívaly se do světového slovníčku v pracovním listu a do tajenky doplnily počáteční písmeno slova v českém překladu. Tajenka odhalila Babylonskou věž. Většina dětí biblickou pověst o ní znala. Dokázaly ji převyprávět vlastními slovy.

Poté žáci luštili šifru v druhé části pracovního listu. Ta byla založena na používání písmen z přesně opačného konce abecedy. Bylo-li v zadání písmeno A, žáci použili písmeno Z, místo B pak Y a tak dále. Aby nedocházelo k nejasnostem, zda zahrnout diakritiku, byla součástí pracovního listu také nápověda v podobě tabulky s abecedou. Některým dětem činila tato šifra potíže a strávily nad ní delší dobu. Ti, kteří plnili svižnějším tempem, kreslili Babylonskou věž do volného rámečku.

Na konci hodiny proběhla přehlídka Babylonských věží v kruhu na koberci. Pokud někdo svou věž ukazovat nechtěl, ponechal pracovní list v lavici. Při té příležitosti byl přečten originální příběh o Babylonské věži z knihy od Lenky Žampachové. Nečetl vyučující, ale kniha postupovala po kruhu tak, že každý z žáků přečetl jeden odstavec. Cíle hodiny byly naplněny.

1. DOPLŇ POJMY Z RÁMEČKŮ DO TEXTU.

MEZOPOTÁMIE SE ROZPROSTÍRALA MEZI ŘEKAMI _____ A _____.
 VZNIKLA PŘIBLIŽNĚ V _____. MEZI VÝZNAMNÁ MĚSTA PATŘILA
 UR, URUK A _____. MEZOPOTÁMIE JE POVAŽOVÁNA ZA KOLÉBKU
 CIVILIZACE. ZDEJŠÍ OBYVATELSTVO VYNALEZLO _____.
 NEJVÝZNAMNĚJŠÍM VLÁDCEM BYL CHAMMURAPI, KTERÝ VYDAL
 _____. PRO ARCHITEKTURU TOHOTO OBDOBÍ
 JE TYPICKÝ TZV. _____, COŽ JE STAVBA PŘIPOMÍNAJÍCÍ STUPŇOVITOU
 VĚŽ. NEJPROSLULEJŠÍ, ČÁSTEČNĚ DOCHOVANOU, PAMÁTKOU JE _____
 _____. NEMÉNĚ VÝZNAMNÉ JSOU _____
 _____, KTERÉ VŠAK BOHUŽEL ZCELA ZANIKLY. DNES PATŘÍ
 TENTO MONUMENT MEZI _____.

7 divů světa

Likkuratu

Klínové

4. tis. př. n.

Babylon

Eufrat

Visuté zahrady Semiramidiny

Tigris

Mářína brána

Chammurapicho zákoník

2. V TEXTU SES DOČETL O JEDNOM ZE SEDMI DIVŮ SVĚTA. DO BUBLIN NAPIŠ DALŠÍ.

ZAMYSLI SE NAD TOUTO ŠIFROU, A NAD TÍM, ODKUD JEJÍ
 ŘEŠENÍ POCHÁZÍ.

ZA

ZA

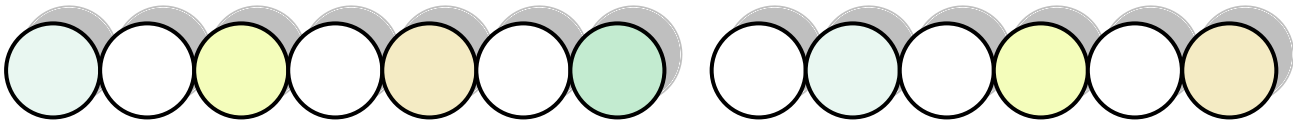
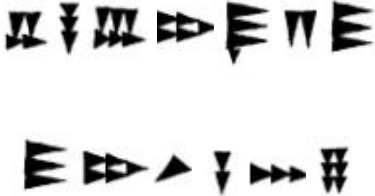
3.

PŘELOŽ NÁPIS Z KLÍNOVÉHO PÍSMÁ. POMŮŽE TI TABULKA VLEVO.

A	▲	N	▼▼
B	▲▲	O	▶▶
C	▲▲▲	P	▼▼▼
D	▲▲▲▲	Q	▶▶▶
E	▲▲▲▲▲	R	▼▼▼▼
F	▲▲▲▲▲▲	S	▶▶▶▶
G	▲▲▲▲▲▲▲	T	▼▼▼▼▼
H	▲▲▲▲▲▲▲▲	U	▶▶▶▶▶
I	▲▲▲▲▲▲▲▲▲	V	▼▼▼▼▼▼
J	▲▲▲▲▲▲▲▲▲▲	W	▶▶▶▶▶▶
K	▲▲▲▲▲▲▲▲▲▲▲	X	▼▼▼▼▼▼▼
L	▲▲▲▲▲▲▲▲▲▲▲▲	Y	▶▶▶▶▶▶▶
M	▲▲▲▲▲▲▲▲▲▲▲▲▲	Z	▼▼▼▼▼▼▼▼

KLÍNOVÉ PÍSMO NEBYLO JEDINÉ, KTERÉ SE UŽÍVALO VE STAROVĚKÉ MEZOPOTÁMII. SVŮJ VÝZNAM MĚLO TAKÉ PÍSMO CHETITSKÉ. TO MÁ PRO NAŠI ZEMI ZVLÁŠTNÍ VÝZNAM PROTO, ŽE JEJ ROZLUŠTIL ČESKÝ VĚDEC!

ŠIFRA TI PROZRADÍ JEHO JMÉNO!

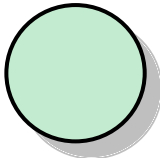

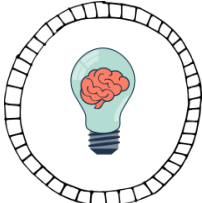
4.

VEZMI SI PASTELKU A ODDĚL OD SEBE SVISLÝMI ČARAMI JEDNOTLIVÁ SLOVA.

IŠTAŘINABRÁNAVISUTÉZAHRAKYKRÁLOVNYSEMIRAMISZIKKURATFA
 RAONCHAMMURAPIHOZÁKONÍKBABYLONEUFRATATIGRISMEZOPOTÁ
 MIEKLÍNOVÉPÍSMOCIVILIZACE

- *Lapiš počet slov do bubliny.*
- *Jedno slovo meri ostatní nepatří.
 Napiš jej na linku.*

POMOCÍ TABULKY S KLÍNOVOU ABECEDOU ZAŠIFRUJ VLASTNÍ SLOVO.

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	MEZOPOTÁMIE
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Člověk a jeho svět (ČaJS) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka Podmínky pro organizaci: běžná třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci doplňují pojmy z barevných rámečků smysluplně do textu. Do bublin doplňují další divy světa, které znají. V úkolu navíc řeší obrázkovou šifru, a odkud pochází. • Ve třetím úkolu překládají nápis psaný v klínovém písmu do českého jazyka. • Ve čtvrtém úkolu rozdělují pastelkou jednotlivá slova. Jejich počet zapisují do bubliny. Na linku píšou slovo, které nepatří mezi ostatní rozdělená slova a zdůvodňují, v čem se liší. Ve druhém úkolu navíc šifrují slovo pomocí znaků klínového písma. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Úkol 1: EUFRAT, TIGRIS, 4. TIS. PŘ. N. L., BABYLON, KLÍNOVÉ PÍSMO, CHAMMURAPIHO ZÁKONÍK, ZIKKURAT, IŠTAŘINA BRÁNA, VISUTÉ ZAHRADY SEMIRAMIDINY, 7 DIVŮ SVĚTA • Úkol 2: RHÓDSKÝ KOLOS, PYRAMIDY V GÍZE, FEIDIŮV ZEUS V OLYMPII, MAUZOLEUM V HALIKARNASSU, ARTEMIDIN CHRÁM V EFESU, MAJÁK NA OSTROVĚ FARU • Úkol navíc: OKO ZA OKO, ZUB ZA ZUB; CHAMMURAPIHO ZÁKONÍK • Úkol 3: BEDŘICH HROZNÝ • Úkol 4: 17 SLOV, FARAON
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Klínové písmo</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://kolesovice.webnode.cz/news/porozumeni-textu/

REXLEXE

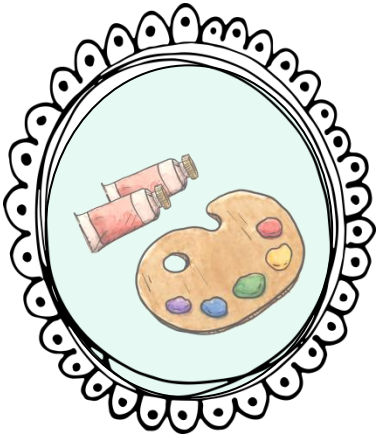
V úvodu hodiny přivítala Alma děti ve starověké Mezopotámii. Pochválila je za pěknou práci a znalosti starověkých biblických příběhů (viz Babylonská věž). V hodině člověk a jeho svět byly děti blíže seznámeny s historií starověké Mezopotámie, se způsobem života a památkami, které se dochovaly či nikoli.

Žákům byl promítnut krátký dokumentární film ze série Kompas času. Následně byly děti vyzvány, aby sdělovaly informace, které si z promítání zapamatovaly. V první řadě dětem utkvěla v paměti přítomnost lamy, která se objevila asi pět sekund po zahájení promítání. Další poznatky a postřehy už byly sofistikovanější a věcnější.

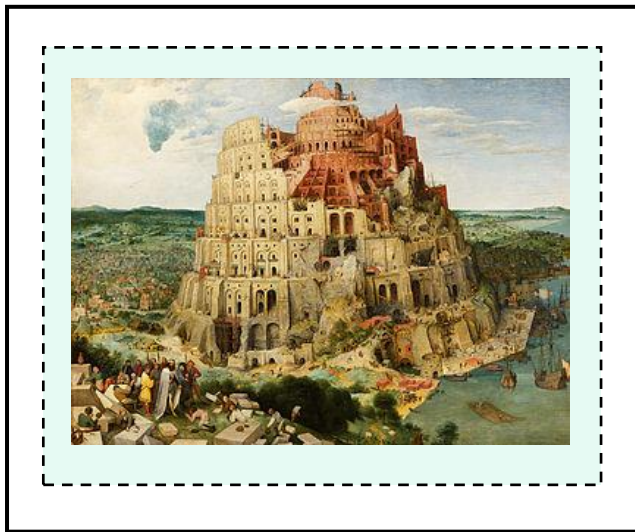
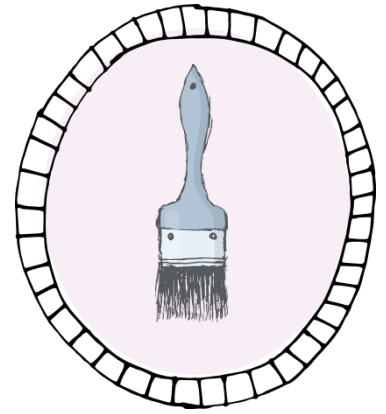
Následně žáci plnili úkoly v pracovních listech. V prvním z nich doplňovali do volných mezer v textu pojmy z barevných rámečků. V následujícím cvičení dopisovali do bublin starověké divy světa. Některé děti žádné z nich neznaly, proto měly k dispozici encyklopedie, ve kterých si je vyhledaly. Rychlí řešitelé se věnovali úkolu navíc, ve kterém dešifrovali obrázkový rébus. Měli za úkol přijít na to, odkud pochází věta z tajenky. Následovala diskuze o významu daného pořekadla. Jelikož se jednalo o jeden bod v Chammurapiho zákoníku „oko za oko, zub za zub“, byla na interaktivní tabuli promítnuta starověká stéla, do které byl tento zákoník vytesán. Význam slova stéla byl taktéž vysvětlen. Tento termín byl pro děti neznámý.

Na druhé straně žáci překládali nápis z klínového písma do českého jazyka. Zjistili, že rozluštěním nápisu zjistí jméno českého vědce, jenž dešifroval písmo Chetitů, které bylo v tomto období a kraji taktéž užíváno. Ve čtvrtém úkolu děti od sebe oddělovaly slova za pomoci pastelky. Následně uváděly počet slov do bubliny. Na linku zaznamenaly slovo, které mezi ostatní nepatřilo.

Na ty, kteří měli splněný i poslední povinný úkol, čekala aktivita v podobě šifrování jakéhokoli slova do klínového písma. Děti si mohly šifry mezi sebou vyměnit a přijít na český překlad. Práce s neznámou abecedou byla pro děti poutavá, někteří se od této chvíle začali na pracovní listy podepisovat klínovým písmem. Cíle hodiny byly naplněny.

HURÁ
 JDE SE
 TVOŘIT

AUTOR NEZNÁMÝ!

VE SKUTEČNOSTI TO NENÍ TAK ÚPLNĚ PRAVDA. NA SVĚTĚ JE MNOHO OBRAZŮ, KTERÉ MAJÍ NEZNÁMÉHO AUTORA. TOTO DÍLO VŠAK MEZI NĚ NEPATŘÍ. MALÍŘ, KTERÝ TENTO OBRAZ NAMALOVAL, BYL PROSLULÝM UMĚLCEM. ZJISTI JEHO JMÉNO.

1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.	

ZADÁNÍ JE ROZMÍSTĚNO PO TŘÍDĚ

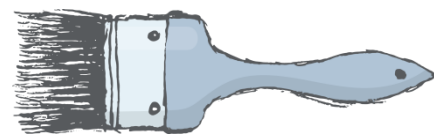
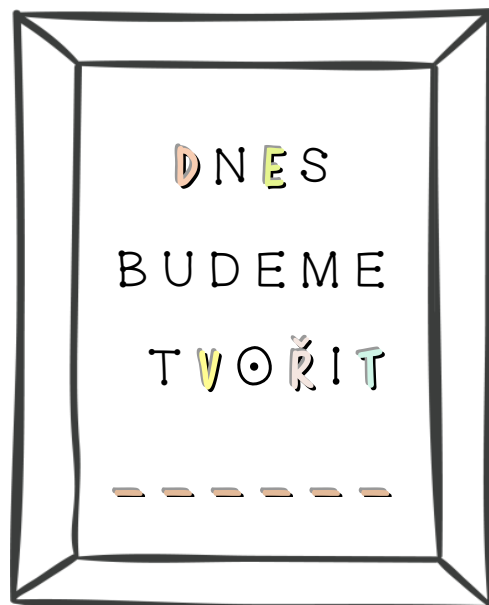
Pieter

starší

POKUD MĚL UMĚLEC SYNA, SE STEJNÝM KŘESTNÍM JMÉNEM, POUŽÍVAL ZA SVÝM PŘÍJMENÍM DODATEK STARŠÍ

NACHYSTĚJ SI:

- papírové krabičky různých velikostí a tvarů
- nišky, lepidlo, štetce
- temperové barvy

prostor pro tvj nákr

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	SEDM DIVŮ SVĚTA
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Výtvarná výchova (VV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, krabice různých rozměrů a tvarů, akrylové barvy, štětce, kalíšek na vodu, alobal, lepidlo, špejle Podmínky pro organizaci: běžná třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	Popis aktivity: <ul style="list-style-type: none"> • Žáci řeší křížovku, jejíž zadání najdou rozmístěno na lístcích po třídě. V tajence objevují jméno malíře, který na jednom ze svých obrazů znázornil Babylonskou věž. • V praktické části hodiny výtvarné výchovy mají za úkol vytvořit stavbu, která by se mohla stát divem světa. Žáci pracují s kartonem, který mohou zdobit alobalem či barvami. Mohou vytvářet stavební konstrukce za pomoci špejlí atd.
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wikipedia</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Stavba_babylonsk%C3%A9_v%C4%9B%C5%BEE

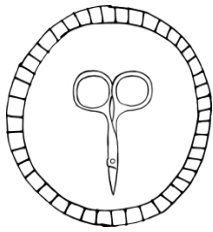
REXLEXE

V úvodu hodiny byla dětem promítnuta druhá část z cyklu Kompas času o starověké Mezopotámii. Tato část byla blíže spojena s uměním, proto zapadala do hodiny výtvarné výchovy. Objevily se v ní zmínky o Eposu o Gilgamešovi, o bohyni Ištar a mezopotamských památkách.

V pracovním listu se v umění děti společně s lamou Almou přenesly o několik století dál. Konkrétně do období středověkého baroka, kdy Pieter Brueghel starší namaloval obraz Babylonské věže. Nejprve byly děti dotazovány, zda poznaly památku, která byla na obraze znázorněna. Její název psaly na lístečky, tak aby dostalo šanci na správnou odpověď více než jedno dítě ze třídy. Více než polovina třídy dokázala stavbu správně identifikovat.

V tajence však žáci zjišťovali příjmení autora tohoto obrazu. Po třídě byly rozmístěny lístky s indiciemi, pomocí kterých doplňovali vhodná slova do křížovky. Po odhalení umělce jména, byly děti dotázány, jaké další mezopotamské památky znají. Jakmile byly jmenovány Visuté zahrady Semiramidiny, bylo dotazování u konce, jelikož cílem otázky bylo, navést děti k sedmi divům světa. Následovalo promítání jednotlivých památek na interaktivní tabuli. Vyučující doplnil demonstraci obrázků slovním popisem a informacemi o současném stavu jednotlivých staveb a soch. Několik žáků navštívilo na dovolené pyramidy v Gíze, proto nebylo třeba se ptát, který ze sedmi divů světa je ještě možno spatřit na vlastní oči. Žáci o tom zbytek třídy informovali sami.

Následně vyučující vysvětlil zadání praktické části výuky. Děti měly za úkol vytvořit unikátní objekt, který by se mohl stát novodobým divem světa. Jako materiál pro výrobu měli žáci k dispozici kartony, špejle, balicí papír, barvy, alobal. Na konci výuky vznikl soubor sedmnácti divů světa, který byl vystaven ve třídě. Cíle hodiny byly naplněny.

PŘÍLOHA

STR.
116

1. RUŠTINA	3. SLOVENŠTINA
5. FRANCOUZŠTINA	6. ČÍNŠTINA
9. ŠPANĚLŠTINA	8. NĚMČINA
7. NORŠTINA	11. POLŠTINA
13. ANGLIČTINA	

PŘÍLOHA

STR.
124

1. PROSLULÉ MĚSTO V

2. IŠTAŘINA _____

3. STUPŇOVITÁ VĚŽ

4. NÁZEV JEDNÉ ZE DVOU MEZOPOTÁMSKÝCH ŘEK

5. NÁZEV JEDNÉ ZE DVOU MEZOPOTÁMSKÝCH ŘEK

6. VISUTÉ _____ KRÁLOVNY SEMIRAMIS

7. _____ O GILGAMEŠOVI

8. _____ PÍSMO

JMÉNO: _____

STAROVĚKÉ
ŘECKO

PV

**Vyber si téma
pro skupinový
projekt**

SPARTA

ATÉNY

OLYMPSTÍ
BOHOVÉ

UMĚNÍ

OLYMPIJSKÉ
HRY

**Zde si můžeš dělat
POZNÁMKY:**

A large rectangular area with a light green background and a dashed black border, intended for taking notes. The area is empty and occupies most of the page below the header.

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	ŘECKÁ KULTURA
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Projektové vyučování (PV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu do skupiny, tvrdý karton A3, psací potřeby, Podmínky pro organizaci: běžná třída
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	Popis aktivity: <ul style="list-style-type: none"> • Žáci tvoří skupinový projekt. Tentokrát je téma omezeno na ta, která najdou žáci v pracovním listu. Pro tuto hodinu jim postačí jeden pracovní list do skupiny. Na druhou stranu pracovního listu si mohou dělat poznámky a náčrty. • Pro tvorbu samotného projektu dostanou samostatný list papíru formátu A3. Dávají si záležet na grafické úpravě projektu. Opět mohou libovolně kreslit, užívat ozdobné písmo, rámečky, atd.
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • ANGELICO, Michele. <i>Historie starověkých civilizací: pravěk, první civilizace, starověký Egypt, starověké Řecko, Řím</i>. Přeložil Hana JOVANOVIČOVÁ. Říčany: Sun, 2016. ISBN 978-80-7371-947-0. • ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. <i>Bohové a hrdinové antických bájí: encyklopedie</i>. Praha: Deus, 2013. ISBN 978-80-87408-26-1.

REXLEXE

Děti se s lamou Almou přenesly přes africký Egypt, asijskou Mezopotámii až do Evropy. Ocitají se ve starověkém Řecku. Ačkoli této historické etapě předcházelo ještě období starověké Kréty a Etrusků, v rámci ŠVP není těmto mezníkům vyhrazen ve vzdělávání prostor. Učitel žákům demonstroval na mapě světa pohyb jejich cesty.

Pracovní list pro tuto hodinu posloužil pouze jako místo pro poznámky. Jelikož děti tvořily ve skupinách, postačil vždy jeden list do trojice. Vyučující promítal na interaktivní tabuli názvy jednotlivých témat a vybízel děti k vybrání si jednoho z nich. Téma se nesmělo opakovat, pokud se skupina přihlásila k jednomu z nich, nemohly si jej zvolit další děti. Žáci dostali instrukce k tvorbě projektu. Jelikož však pro ně projektová práce v hodinách není cizí, nebylo třeba podrobného vysvětlování. Byla akcentována grafická úprava a možnost kreslení či malování. Vcelku běžný problém, který nastává při tvorbě projektů, je rozdílnost v tempu při práci tohoto druhu.

Některé děti si daly na tvorbě velice záležet a dokázaly nad jeho výrobou strávit celý den, pokud by jim to bylo umožněno. Jiné děti pracovaly rychle, efektivně, ale výsledek působil dojmem odbyté práce. Při snaze nasměrovat děti k propracovanějšímu vzezření projektu, se učitel setkal s neúspěchem, jelikož žák argumentoval tvrzením, že takto je s projektem spokojen.

Stejně jako v jakémkoli jiném ohledu bylo zapotřebí také k tvorbě projektů přistupovat s notnou dávkou citu pro individualitu dětí. Především brát v patrnosti, že ať už se jednalo o grafickou úpravu či jakoukoli výtvarnou tvorbu, jedná se o dovednosti dětí, které jsou jim do jisté míry předurčeny. Bylo nutné naučit se vnímat difference mezi odbytou prací a prací dítěte, jehož úroveň dovedností v kresebné oblasti byla průměrná, mnohdy i podprůměrná, ovšem nechyběla píle. Cíle hodiny byly naplněny.

1. VYBARVI POUZE PRAVDIVÁ TVRZENÍ.

P MARATÓN JE JMÉNO MÍSTA SLAVNÉ VÍTĚZNÉ BITVY PROTI PERŠANŮM.

V VÍTĚZOVÉ OLYMPIJSKÝCH HER BYLI ODMĚŇOVÁNÍ VAVŘÍNOVÝM VĚNCEM.

U VE STAROVĚKÉM ŘECKU NOSILI MUŽI KALHOTY.

N ŘECKÉ UMĚNÍ BYLO INSPIRACÍ PRO DALŠÍ KULTURY.

O V DOBĚ KONÁNÍ OLYMPIJSKÝCH HER SE NEMOHLA VÁLČIT.

N STAROVĚKÉ ŘECKO NEMĚLO JEN JEDNO HLAVNÍ MĚSTO.

E ŘECKÁ KULTURA SE ZAČALA ROZVÍJET V 5. STOLETÍ PŘ. N. L.

H NEJPROSLULEJŠÍMI STAROŘECKÝMI MĚSTY BYLA SPARTA A ATÉNY.

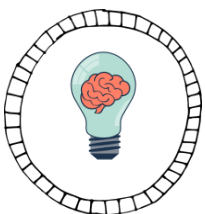
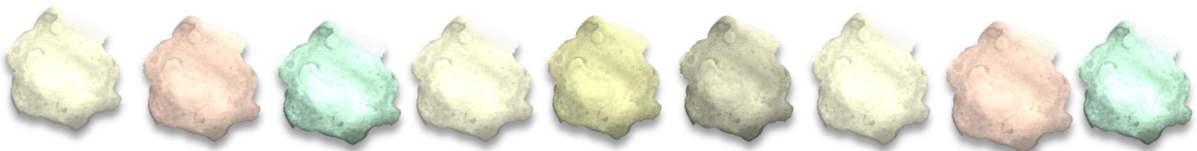
R VŠICHNI BOHOVÉ SÍDLILI NA HOŘE OLYMP.

A NEJVYŠŠÍ BŮH SE JMENOVAL ZEUS.

T V ATÉNÁCH ŽILI PRVNÍ FILOZOFOVÉ.

K SPARTANÉ SE ZABÝVALI PŘEDEVŠÍM UMĚNÍM.

*Písmena u
pravdivých
informací přepiš
do bublin dole.*

NAPIŠ NAD LINKU, VÝZNAM SLOVA FILOZOF. PŘÍPADNĚ JMÉNO KONKRÉTNÍ OSOBNOSTI Z TOHOTO VĚDNÍHO OBORU.

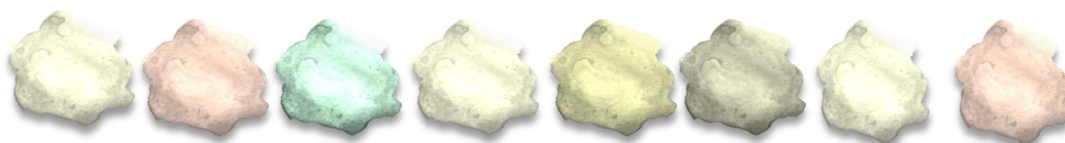
2.

HLEDEJ ATRIBUTY BOHŮ A DOPLŇUJ ŘECKÁ A ČESKÁ PÍSMENA.

PO TŘÍDĚ JE ROZMÍSTĚNO OSM LÍSTKŮ S ATRIBUTY. JEDEN LÍSTEK PATŘÍ K JEDNOMU BOHU. NA LÍSTKU NAJDEŠ TAKÉ ŘECKÉ PÍSMENO. VEPIŠ ATRIBUT I PÍSMENO DO TABULKY. NÁSLEDNĚ PŘEVED JEDNOTLIVÁ PÍSMENA NA ČESKÁ, TAK ZÍSKÁŠ TAJENKU.

ATRIBUT JE ZNAK, SE KTERÝM JE BŮH ZOBRAZOVÁN.

BŮH	SFÉRA VLIVU	ATRIBUT	ŘECKÉ PÍSMENO	ČESKÉ PÍSMENO
AFRODITÉ	<i>krása, láska</i>			
ARTEMIS	<i>lov</i>			
ATHÉNA	<i>moudrost, spravedlnost a bojovnost</i>			
ÁRES	<i>válka</i>			
HÁDES	<i>podsvětí</i>			
HÉRA	<i>manželství</i>			
POSEIDON	<i>moře a oceány</i>			
ZEUS	<i>vládce všech bohů</i>			

*místo, kde leží významná řecká památka
z předchozí tajenky*

NAPIŠ JMÉNA DALŠÍCH POSTAV ANTICKÉ MYTOLOGIE, KTERÉ ZNÁŠ.

ANOTAČNÍ LIST

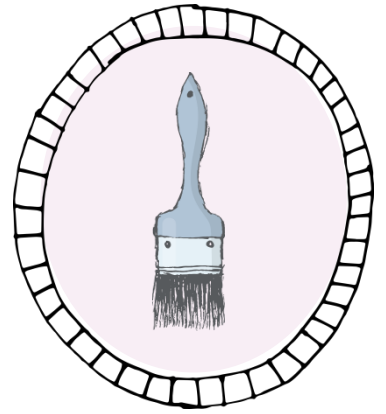
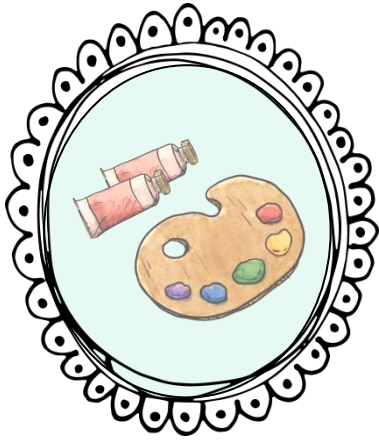
NÁZEV:	ANTICKÉ ŘECKO
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Člověk a jeho svět (ČaJS) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, slovník cizích slov, kartičky s atributy (viz příloha), slovník řecké abecedy (viz příloha) Podmínky pro organizaci: běžná třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • V prvním úkolu žáci vybarvují políčka s pravdivým tvrzením. Písmena, která se u těchto tvrzení nacházejí, přepisují do bublin níže. Tajenka je přesmyčkou. V úkolu navíc žáci hledají ve slovníku cizích slov význam termínu filozof. V případě znalosti doplňují konkrétní jména antických filozofů. • Ve druhém úkolu žáci hledají po třídě atributy bohů. Řecká písmena převádí na česká a doplňují jejich názvy do tajenky. Spojují tajenku z prvního úkolu s tajenkou z úkolu druhého. V druhém úkolu navíc žáci vypisují jména postav antické mytologie, se kterými se již setkali. Možno využít knihy. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Úkol 1: PARTHENON • Úkol navíc: MYSLITEL, PLATÓN, SOKRATES, ARISTOTELES • Úkol 2: AKROPOLI • Úkol navíc: EURIDIKA, ORFEUS, DANAE, IÓ, AKTAION, MEDEA, ARIADNA, HERKULES
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Svět abeced</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: http://www.svetabeced.cz/abecedy/recka-abeceda/

REXLEXE

Jak už se stalo tradicí a nutno podotknout, že děti se na ni každou hodinu velmi těšily, bylo vyučování započato promítáním Kompasů času. Tentokrát bylo předmětem zájmu antické Řecko. Žáci byli během deseti minut seznámeni se základními informacemi. Následně postupovali v plnění pracovního listu.

V prvním úkolu kriticky posuzovali, která tvrzení jsou pravdivá. Jejich okénka vybarvovali pastelkami. Z písmen u vybarvených políček poskládali tajenku, která jim prozradila název významné řecké památky. V úkolu navíc zjišťovali význam slova filozof, a pokud některého z antických myslitelů znali, doplňovali také jména. Aby děti zjistily, kde se stavba z prvního úkolu nachází, vydaly se pátrat po attributech bohů. Na druhé straně pracovního listu na ně čekala tabulka, ve které našly názvy jednotlivých bohů, jejich sféru vlivu a volná pole pro atributy, řecká a česká písmena. Bylo zapotřebí vysvětlit význam sféry vlivu. Dětem bylo řečeno, že antičtí bohové rádi zasahovali do životů lidí a to, v jaké oblasti působili, právě označovala sféra vlivu. Po třídě byly rozmístěny kartičky s atributy a řeckými písmeny. Rovněž slovo atribut žádný z žáků neznal, proto bylo definováno jako určitý předmět, symbol nebo také živočich, se kterým byl bůh spojován a zobrazován v umění. Žáci obdrželi také kartičku s řeckou abecedou, aby mohli řecká písmena rovnou převádět na česká a získali tak tajenku druhého úkolu.

Pohybovali se po třídě a přiřazovali atributy k bohům. V některých případech se úkol jevil jako vcelku obtížný, nakonec si s ním však poradili všichni. Výsledkem tajenky byla řecká akropole. Vyučující ji se slovním popisem demonstroval na interaktivní tabuli. V této hodině se vyučující s dětmi domluvil, aby přinesly fotky starověkých památek. V úkolu navíc žáci doplňovali jméno dalších postav antické mytologie. Nemuselo se jednat pouze o bohy. Tento úkol byl dětem velice blízký, jelikož mytologické postavy znají z mnohým novodobých zpracování, taktéž ve školní družině se v předchozím ročníku setkali s paní vychovatelkou, která s nimi četla Staré řecké báje a pověsti od Eduarda Petišky. Cíle hodiny byly naplněny.

VEPIŠ JMÉNA POSTAV Z ANTICKÉ MYTOLOGIE DO KŘÍŽOVKY. JMÉNA TVOŘÍ MYTOLOGICKÉ DVOJICE, VYBARVI JE STEJNOU PASTELKOU.

*Artemis, Apolon,
Aklaion, Dafne,
Euridika, Orfeus*

	<input type="text"/>				
	<input type="text"/>				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
					
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
				<input type="text"/>	
				<input type="text"/>	

lajenka

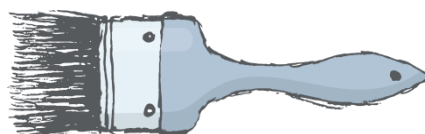
NACHYSTEJ SI:

- tužku
- tuš, kalíšek
- voskovky
- škrabátko

DNES

BUDEME

TVORIT

prostor pro tvj nákr

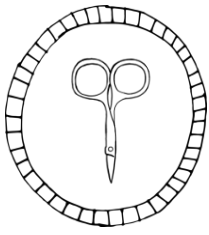
ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	ŘECKÉ UMĚNÍ
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Výtvarná výchova (VV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, kreslicí karton formátu A3, voskovky, tuš, kalíšek, kulatý štětec, ostrý nožik či jiné škrabátko Podmínky pro organizaci: běžná třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci doplňují jména postav z fialového rámečku do křížovky. Existuje jen jeden způsob, jak doplnit všechna jména tak, aby se do políček vešla. • Postavy tvoří v antické mytologii milostné dvojice, proto následující úkol spočívá ve vybarvení jednotlivých dvojic vždy stejnou pastelkou. • V tajence se děti seznamují s názvem typické řecké vázy – amfory. Vyučující promítá na interaktivní tabuli její tvar. Přidává další druhy váz včetně názvů. • V praktické části děti vytváří vázu pomocí proškrabávané techniky. Nejprve si nakreslí tvar vázy. Poté nanesou podklad barevnou voskovou. Nakonec přetřou celou vázu černou tuší. Po zaschnutí žáci proškrabávají do vázy motivy. Vyučující žáky upozorní na specifickou barevnost řeckých váz. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • AMFORA
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wikipedia</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Amfora

REXLEXE

Na začátku hodiny děti obdržely pracovní listy, ve kterých samostatně doplňovaly jména jednotlivých postav řecké mytologie. Bylo jim doporučeno pracovat tužkou, neexistoval totiž racionální postup při této práci. Žáci úkol plnili metodou pokus – omyl. Během krátkého časového úseku se podařilo splnit úkol všem žákům. Čekal na ně druhý úkol, spojování milostných dvojic z antických bájí. I v tomto cvičení se dětem dařilo. Nejprve doplnili postavy, které pro ně byly známé, poté spojily zbylé z nich. Po dotázání dětí, zda se v listu objevily postavy, jejichž jména neznaly, u většiny z nich se jednalo právě o jednu dvojici jmen.

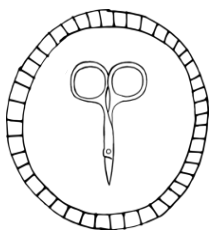
Vyučující dětem promítl obrazy, na kterých byly tyto dvojice znázorněny. Jako dobrovolný domácí úkol měly děti možnost zaměřit svou pozornost na jednu z bájí o dvojici z prvního cvičení. Následně se diskutovalo o významu slova amfora. Děti o tomto pojmu nikdy neslyšely. Amfora a další druhy řeckých váz byly proto promítány na interaktivní tabuli. Dětem byl sdělen úkol pro dnešní hodinu. Mohly si vybrat tvar jakékoli řecké vázy a nakreslit její obrys na tvrdý karton. Poté nanášely na povrch papíru příslušné barvy voskovek tak, aby barevnost odpovídala druhu vázy. V závěru celou plochu nádoby potřely černou tuší. Po zaschnutí si připravily škrabátko a pustily se do vyrývání jednotlivých motivů. Činnost byla pro děti poutavá především proto, že se s ní prozatím ve školních lavicích nesetkaly. Většina z nich zvolila pro práci amforu, některé Lékythos. Na konci hodiny proběhla reflexe, při které děti přiznaly, že jim činilo problémy proškrabávat pozadí a ponechávat motiv. Většinou byly zvyklé pracovat přesně naopak. V závěru hodiny zbyl prostor pro promítání druhého dílu ze série Kompas času o antickém Řecku. Cíle hodiny byly naplněny.

PŘÍLOHA

STR.
135

<p><i>Přilba, kopí, sova</i></p> <p>RÓ</p>	<p><i>Venuše</i></p> <p>OMIKRON</p>
<p><i>Orel, blesky, kromy</i></p> <p>IÓTA</p>	<p><i>Rok hojnosti</i></p> <p>PÍ</p>
<p><i>Riše, lastura</i></p> <p>ALFA</p>	<p><i>Šíp, svět</i></p> <p>KAPPA</p>
<p><i>Trojzubec</i></p> <p>LAMBDA</p>	<p><i>Granátové jablko, páv</i></p> <p>OMIKRON</p>

PŘÍLOHA

STR.

135

ČESKÉ PÍSMENO DOSTANEŠ POUŽITÍM POČÁTEČNÍHO PÍSMENA ŘECKÉHO NÁZVU

A α	alfa	N ν	ný
B β	béta	Ξ ξ	ksi
Γ γ	gamma	Ο ο	omikron
Δ δ	delta	Π π	pí
Ε ε	epsilon	Ρ ρ	ró
Ζ ζ	dzéta	Σ σ	sigma
Η η	éta	Τ τ	tau
Θ θ	théta	Υ υ	ypsilon
Ι ι	ióta	Φ φ	fi
Κ κ	kappa	Χ χ	chi
Λ λ	lambda	Ψ ψ	psi
Μ μ	mý	Ω ω	ómega

ČESKÉ PÍSMENO DOSTANEŠ POUŽITÍM POČÁTEČNÍHO PÍSMENA ŘECKÉHO NÁZVU

A α	alfa	N ν	ný
B β	béta	Ξ ξ	ksi
Γ γ	gamma	Ο ο	omikron
Δ δ	delta	Π π	pí
Ε ε	epsilon	Ρ ρ	ró
Ζ ζ	dzéta	Σ σ	sigma
Η η	éta	Τ τ	tau
Θ θ	théta	Υ υ	ypsilon
Ι ι	ióta	Φ φ	fi
Κ κ	kappa	Χ χ	chi
Λ λ	lambda	Ψ ψ	psi
Μ μ	mý	Ω ω	ómega

ČESKÉ PÍSMENO DOSTANEŠ POUŽITÍM POČÁTEČNÍHO PÍSMENA ŘECKÉHO NÁZVU

A α	alfa	N ν	ný
B β	béta	Ξ ξ	ksi
Γ γ	gamma	Ο ο	omikron
Δ δ	delta	Π π	pí
Ε ε	epsilon	Ρ ρ	ró
Ζ ζ	dzéta	Σ σ	sigma
Η η	éta	Τ τ	tau
Θ θ	théta	Υ υ	ypsilon
Ι ι	ióta	Φ φ	fi
Κ κ	kappa	Χ χ	chi
Λ λ	lambda	Ψ ψ	psi
Μ μ	mý	Ω ω	ómega

ČESKÉ PÍSMENO DOSTANEŠ POUŽITÍM POČÁTEČNÍHO PÍSMENA ŘECKÉHO NÁZVU

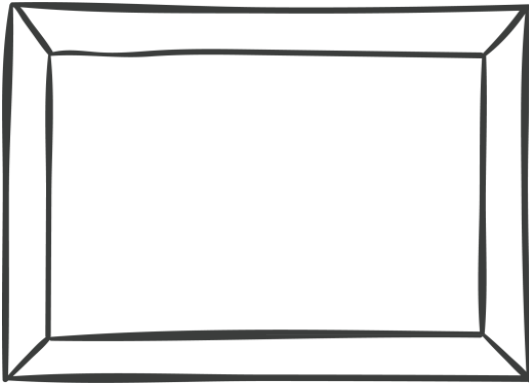
A α	alfa	N ν	ný
B β	béta	Ξ ξ	ksi
Γ γ	gamma	Ο ο	omikron
Δ δ	delta	Π π	pí
Ε ε	epsilon	Ρ ρ	ró
Ζ ζ	dzéta	Σ σ	sigma
Η η	éta	Τ τ	tau
Θ θ	théta	Υ υ	ypsilon
Ι ι	ióta	Φ φ	fi
Κ κ	kappa	Χ χ	chi
Λ λ	lambda	Ψ ψ	psi
Μ μ	mý	Ω ω	ómega

JMÉNO: _____

STAROVĚKÝ ŘÍM

PV

KOLOSEUM

CO:

KDO:

KDY:

ZAJÍMAVOST:

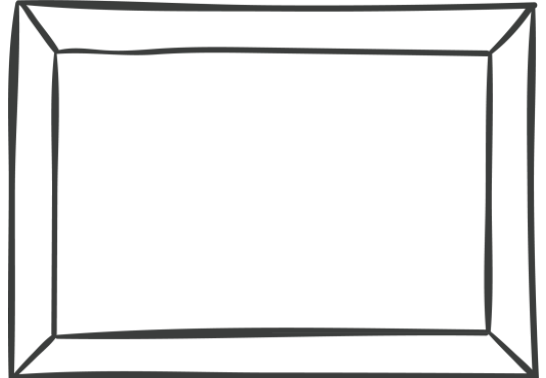
CO:

KDO:

KDY:

ZAJÍMAVOST:

FORUM ROMANUM

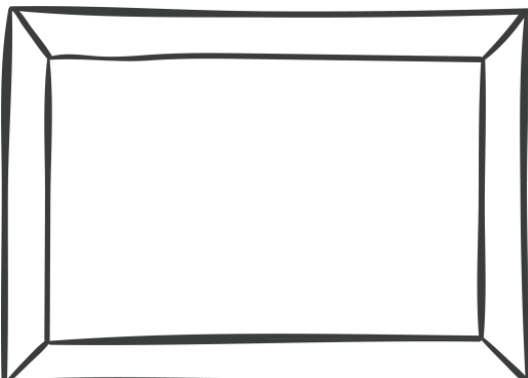
CO:

KDO:

KDY:

ZAJÍMAVOST:

PANTENON

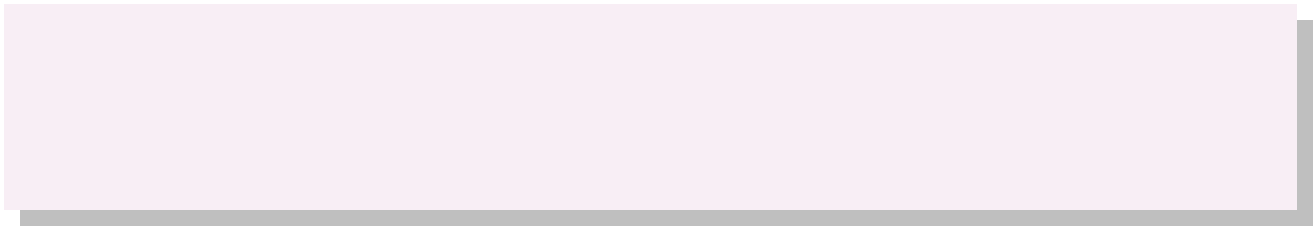

CO:

KDO:

KDY:

ZAJÍMAVOST:

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	ŘÍMSKÉ PAMÁTKY
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Projektové vyučování (PV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, encyklopedie s římskými starověkými památkami Podmínky pro organizaci: venkovní prostředí (školní zahrada, přilehlý park)
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	Popis aktivity: <ul style="list-style-type: none"> • Žáci doplňuje do pracovního listu požadované informace o Koloseu, Foru Romanu a Pantheonu. Postupují dle této indicie: • CO = druh stavby • KDO = architekt, projektant stavby • KDY = doba vzniku • ZAJÍMAVOST = libovolná informace o stavbě, která žáka zaujala • Na následující straně si žáci volí další římskou stavbu a popisují ji do volného prostoru v rámečku. Popis mohou doplnit kresbou.
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • ANGELICO, Michele. <i>Historie starověkých civilizací: pravěk, první civilizace, starověký Egypt, starověké Řecko, Řím</i>. Přeložil Hana JOVANOVIČOVÁ. Říčany: Sun, 2016. ISBN 978-80-7371-947-0. • HRBKOVÁ, Kateřina. <i>Starověký Řím</i>. Ilustroval Jan HORA. Prostějov: Computer Media, [2015]. Naučné karty. ISBN 978-80-7402-183-1. • KOOPMANN, Dagmar. <i>Starověký Řím: vojáci, bohové, hry</i>. Ilustroval Frithjof SPANGENBERG. Uherský Brod: Ditipo, 2011. Benny Blu. ISBN 978-80-87223-57-4.

REXLEXE

V projektovém vyučování pozvala Alma děti na okružní jízdu po starověkém Římu. Jelikož okružní jízda se lépe simuluje ve venkovním prostředí, proběhla vyučovací hodina opět ve školní zahradě. Žáci projevili velké nadšení.

Dostali za úkol zaměřit svou pozornost na tři antické památky, které se podařilo až do dnešní doby zachovat. Opět se našel ve třídě žák, který navštívil s rodinou město Řím a viděl stavby na vlastní oči. Vyučující žákům vysvětlil, jaké informace mají doplňovat za dvojtečky. V případě „CO“ žáci vepisovali druh stavby jako například chrám, amfiteátr atd. U „KDO“ doplňovali autora stavby, za „KDY“ vyhledávali stáří památky a dobu, kdy byla postavena. V posledním případě u „ZAJÍMAVOSTI“ si mohli zvolit libovolnou informaci, která je při vyhledávání zaujala. Při této činnosti bylo zapotřebí disponovat dostatečným množstvím encyklopedií a knih, aby žáci nebyli zdržováni čekáním na volnou encyklopedii.

Po splnění úkolu na první straně se jejich pozornost přesunula na stranu druhou. Zde se zaměřili na libovolnou římskou antickou památku, která je při vyhledávání předchozích informací zaujala. Do volného čtverce doplňovali informace o vybrané stavbě. Své popisky mohli doplnit kresbou. Na konci hodiny vznikla přehlídka zajímavých projektů. Mezi památkami, o kterých se žáci rozhodli pojednávat ve volném prostoru, se objevil Circus Maximus, Diokleciánovy lázně či Andělský hrad. Cíle hodiny byly naplněny.

1.

U KAŽDÉHO ÚKOLU ZAKROUŽKUJ SPRÁVNOU ODPOVĚD.

ČÍSLO V ZÁVORCE ZNAMENÁ POŘADÍ PÍSMENA, KTERÉ POUŽIJEŠ V TAJENCE.

JAKÝ BYL STRÝC ROMULA A
RÉMA? (1)

- A) CTIŽÁDOSTIVÝ
- B) ČESTNÝ
- C) MOCNÝ

JAK SE JMENOVALO RÉMOVO
DVOJČE? (7)

- A) ROMULUS
- B) KLAUDIUS
- C) AUGUSTIANUS

JAK SE JMENOVALA VLČIČE,
KTERÁ SE DVOJČAT UJALA? (4)

- A) AKÉLA
- B) LUPA
- C) LUNA

JAK SE JMENOVAL TRÓJSKÝ
VÁLEČNÝ HRDINA? (1)

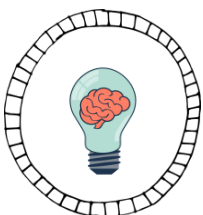
- A) HEKTOR
- B) ACHILES
- C) AINEAS

JAK SE NAZÝVÁ ŘEKA
PROTÉKAJÍCÍ ŘÍMEM? (4)

- A) TIGRIS
- B) TEMŽE
- C) TIBERA

V JAKÉM VZTAHU BYLI ROMULUS A
RÉMUS? (2)

- A) BRATRANCI
- B) KAMARÁDI
- C) BRATŘI

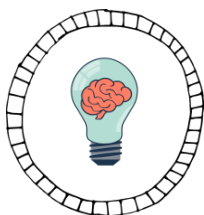
VYLUŠTI PŘESMYČKU.

L K A P T R E O A

lajenka z kvízu na předchozí straně

A large rectangular area with a dashed border, containing a writing template. On the left side, there are ten horizontal lines for writing. On the right side, there is a circular frame with a decorative scalloped border. Below the frame, the text "PODOBIZNA VLÁDCE" is printed.

ZAPÁTREJ V PAMĚTI A VZPOMEŇ SI, CO SES JIŽ V ÚPLNĚ PRVNÍM PRACOVNÍM LISTU DOZVĚDĚL O TÉTO OSOBNOSTI.

ANOTAČNÍ LIST

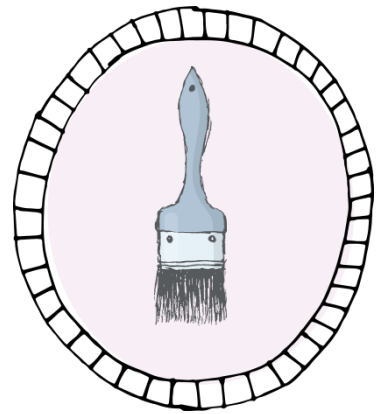
NÁZEV:	ANTICKÝ ŘÍM
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Člověk a jeho svět (ČaJS) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, bájná pověst o Romulovi a Rémovi, knihy o Caesarovi a Kleopatře Podmínky pro organizaci: běžná třída s interaktivní tabulí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	<p>Popis aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vyučující dětem přečte bájnou pověst o založení Říma. Následně děti odpovídají na otázky ve cvičení jedna pracovního listu. V úkolu navíc řeší přesmyčku. • Na druhé straně zjišťují z knih informace o Caesarovi nebo Kleopatře. Případně o obou dvou. V úkolu navíc pátrají v paměti po informacích, které se v úvodním pracovním listu dozvěděli o tomto vládcí. <p>Řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Úkol 1: CAESAR • Úkol navíc: KLEOPATRA • Úkol navíc: TVŮRCE JULIÁNSKÉHO KALENDÁŘE Z ROKU 46 PŘ. N. L.
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • JAEKEL, Franziska. <i>Caesar a zrada na Kapitolu</i>. Ilustroval Karl KNOSPE. Praha: Olympia, 2010. Detektivní příběh pro děti školou povinné. ISBN 978-80-7376-244-5. • HAMMELMANN, Iris. <i>Kleopatra a tajemná mumie</i>. Ilustroval Bettina WEISL. Praha: Olympia, 2010. Detektivní příběh pro děti školou povinné. ISBN 978-80-7376-212-4.

REXLEXE

V úvodu hodiny žáci vyslechli pověst o založení Říma. Poté doplňovali do pracovního listu správné odpovědi v kvízu. Tajenku získali pomocí čísla v závorce. U správné odpovědi použili v pořadí to písmeno, které udávalo číslo. Zjistili, že tajenka jim prozradila jméno římského vládce Caesara. Svižněji pracující žáci řešili přesmyčku, ze které vzešla Kleopatra.

Na druhé straně pracovního listu dostaly děti na výběr mezi pojednáním o Caesarovi, Kleopatře nebo o obou vládcích. K dispozici měly knihy a periodika Časostroj a ABC. Děti si velmi oblíbily časopis Časostroj pro poutavost článků a obsah zajímavých informací. Jeden žák se pochlubil, že začal toto periodikum dokonce odebírat. Do kruhového rámu děti doplňovali kresbu Kleopatry či Caesara. Mohly zde však také nakreslit dvojportrét.

V úkolu navíc děti vzpomínaly na informace z prvního pracovního listu v kapitole o čase. V tajence tamního pracovního listu se totiž objevil Caesar. Téměř všichni žáci si uvědomili a vzpomenuli na Juliánský kalendář. Což posloužilo jako zpětná vazba pro délku uchování informací u dětí v rámci tohoto projektu. Cíle hodiny byly naplněny.

PO TŘÍDĚ NAJDEŠ ROZMÍSTĚNÁ ČTYŘI DÍLA, KTERÁ ZOBRAZUJÍ NĚKTERÉHO Z ANTICKÝCH BOHŮ. U KAŽDÉHO Z NICH NAJDEŠ TAKÉ PÍSMENO. VEPIŠ PÍSMENA KE ŠTÍTKŮM S NÁZVY OBRAZŮ A JEJICH AUTORY. POTÉ TATO PÍSMENA DOPLŇ DO TAJENKY.

ANTIKA JE SOUHRNNÉ OZNAČENÍ PRO KULTURY STAROVĚKÉHO ŘECKA A ŘÍMA.

NEPTUNOVA KAŠNA

MICHAEL MANDÍK, VÁCLAV SCHÜLLER

ZROZENÍ VENUŠE

SANDRO BOTICELLI

ARTEMIS A AKTEON

LUCAS CRANACH STARŠÍ

HÉRA

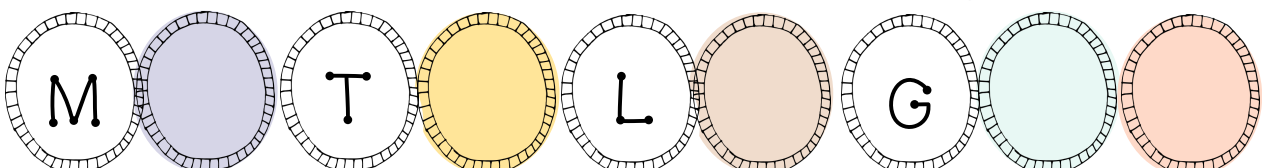
JOSEPH PAELINCK

písmeno použij

dvakrát

Antická

NACHYSTEJ SI:

- *tužku*
- *černý fix*
- *štetce, kalíšek*
- *anilinky*

DNES

BUDEME

TVORIT

prostor pro tvj nákras

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV:	ANTICKÁ MYTOLOGIE
ZAMĚŘENÍ:	Předmět: Výtvarná výchova (VV) Ročník: 4. ročník
ČASOVÁ DOTACE:	Řešení: vyučovací hodina (45 minut)
POMŮCKY, PODMÍNKY PRO ORGANIZACI:	Pomůcky: kopie pracovního listu pro každého žáka, psací podložka pro každého žáka, karty s obrazy a písmeny, rýsovačky, anilínové barvy, kalíšek, kulaté štětce, kreslicí karton formátu A4, černý fix, dopis pro každého žáka (viz úvodní PL starověku) Podmínky pro organizaci: venkovní prostředí
POPIS AKTIVITY, ŘEŠENÍ:	Popis aktivity: <ul style="list-style-type: none"> • Žáci hledají obrázky, na kterých jsou znázorněny malby a sochy antických bohů. Děti identifikují jednotlivé postavy podle atributů, se kterými jsou znázorněny. Písmena u obrazů zaznamenávají do pracovního listu, následně je doplňují do tajenky. • V praktické části hodiny si zvolí mytologický výjev a kreslí jej černým fixem na výkres. Kresbu následně kolorují anilínovými barvami. Řešení: <ul style="list-style-type: none"> • MYTOLOGIE
ZDROJ, CITACE:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Turistika</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.turistika.cz/mista/olomouc-kasny-fontany-a-gejziry/foto?id=277668 • <i>Wikipedia</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sandro_Botticelli • <i>Wikipedia</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://ia.wikipedia.org/wiki/Hera • <i>Wikipedia</i> [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lucas_Cranach_d.%C3%84._-_Diana_und_Akt%C3%A4on_(Fr%C3%A4nkische_Galerie).jpg

REXLEXE

Na závěr celého projektu byla zařazena hodina výtvarné výchovy v přírodě. Vyučující rozmístil pomocí rýsováček jednotlivé karty s obrazy na různá místa v areálu školního pozemku. Děti dostaly společně s pracovním listem také podložku na psaní. Hledaly jednotlivá díla a písmena, která jim náležela, zaznamenávaly do pracovního listu ke správným názvům obrazů. Poté písmena doplnily do tajenky. Ta prozradila téma praktické části výtvarné výchovy.

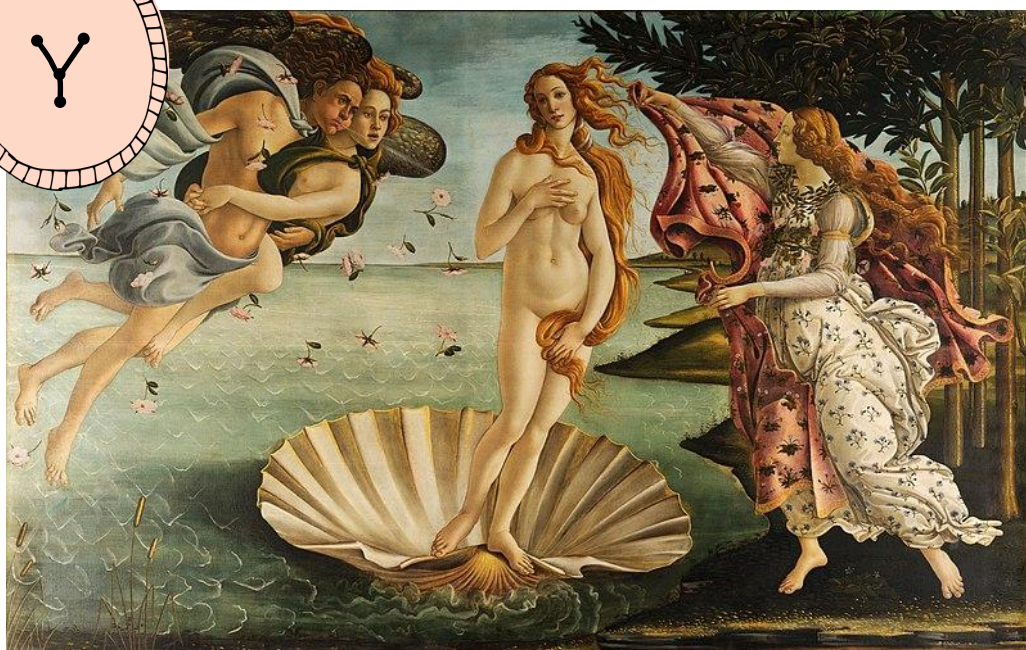
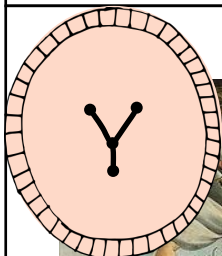
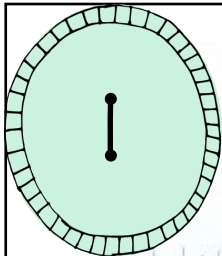
Žáci si zvolili mytologické postavy, které pomocí černého fixu kreslili na výkres. Inspirací jim mohly být obrazy, které hledali v úvodu hodiny. Mohli si zvolit postavy z řad bohů, ale také kterékoli jiné, pro ně známé. Po dokončení kresby žáci své obrazy kolorovali anilinovými barvami. V rámci venkovní práce se osvědčilo používat místo obyčejných kalíšků na vodu, uzavíratelné skleničky. Ty zabránily vylévání vody při transportu ze třídy. Jakmile byli žáci s prací hotovi, vytvořili kruh a proběhla identifikace jednotlivých děl. Spolužáci se snažili správně pojmenovat postavy v jednotlivých obrazech, a to na základě kreslených atributů.

Tato hodina byla závěrečnou etapou v celém projektu. Proto bylo v závěru zařazeno loučení s lamou Almou. Dětem bylo líto, že s nimi nebude pokračovat na cestě po středověku. Který na ně již čekal. V rámci reflexe dostaly děti dopisy, aby mohly Almě napsat, jak se jim společná cesta za dobrodružstvím líbila. Všichni žáci si přáli, aby s nimi Alma pokračovala v historii i nadále. Velice pozitivně hodnotili venkovní aktivity a také úkoly navíc. Byli rádi, že mohli plnit bonusové domácí úkoly. Líbilo se jim, že získali zajímavé informace o historii nejen v hodinách člověk a jeho svět a projektové vyučování, ale také ve výtvarné výchově. Cíle hodiny byly naplněny.

PŘÍLOHA

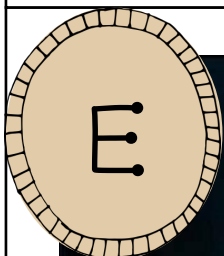
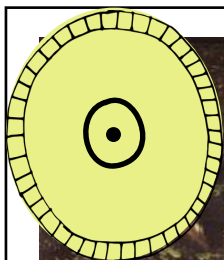
STR.
152

PŘÍLOHA

STR.
152

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo vytvořit soubor pracovních listů, které měly sloužit pro realizaci projektu s názvem „Cesta do historie s lamou Almou. Akcent byl kladen na využití pracovních listů v hodinách výtvarné výchovy u dětí mimořádně nadaných s přesahem do dalších předmětů v rámci mezipředmětových vztahů. Konkrétně se jednalo o předměty Projektové vyučování a Člověk a jeho svět. Projekt byl realizován na základní škole s rozšířenou výukou předmětů.

Jak bylo již nastíněno v teoretické části této práce, vzhledem k charakteristickým vlastnostem nadaných žáků, mezi kterými dominuje zvědavost, touha po získávání nových poznatků a vědomostí, schopnost syntézy a spojování informací do souvislostí, bylo obohacení výtvarné výchovy o teoretickou pasáž přínosem. Pracovní listy použité v předmětech Projektové vyučování a Člověk a jeho svět prohlubovaly učivo, se kterým se žáci setkávají v učebnicích a pracovních sešitech. Obohacování a akcelerace jsou metody, které neodmyslitelně patří ke vzdělávání nadaných jedinců. V rámci tvorby i realizace projektu na ně byl proto kladen důraz.

Projekt se setkal s pozitivním ohlasem, což je nastíněno v jednotlivých reflexích, které jsou nedílnou součástí každého pracovního listu, stejně jako anotační listy, které zajistí možnost využít výukový materiál pro individuální potřeby.

POUŽITÉ ZDROJE

Literatura

- CIHELKOVÁ, Jana. *Nadané dítě ve škole: náměty do výuky pro celou třídu*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1248-5.
- DOČKAL, V. *Zaměřeno na talenty, aneb, Nadání má každý*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 248 s. ISBN 80-710-6840-3.
- FOŘTÍK, Václav a FOŘTÍKOVÁ, Jitka. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 126 s. ISBN 978-80-7367-297-3.
- FREEMAN, Joan. *Gifted lives. What Happens when Gifted Children Grow Up*. Velká Británie, 2010. ISBN 978-04-1547-009-4.
- GARDNER, H. *Dimenze myšlení*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 398 s. ISBN 80-717-8279-3.
- HAVIGEROVÁ, J. M. a kol. *Co bychom měli vědět o nadání*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. 45 s. ISBN 978-80-7435-092-4.
- HAVIGEROVÁ, J., M. *Pět pohledů na nadání*. 1. vyd. Praha: GradaPublishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3857-4.
- HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 255 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1998-6.
- HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Základní témata problematiky nadaných*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN 978-80-86723-25-9.
- JANDA, Miroslav, Jan ŠTÁVA a Gabriela VĚCHTOVÁ. *Výchova a vzdělávání nadaných žáků*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6552-9.
- JURÁŠKOVÁ, Jana. *Základy pedagogiky nadaných*. Vyd. 1. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2006. 131 s. ISBN 80-86856-19-4.
- KOVÁŘOVÁ, Renata a KLUGOVÁ, Iva. *Edukace nadaných dětí a žáků*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. 88 s. ISBN 978-80-7368-430-3.

- KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 978-802-1041-424.
- LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dieťa: jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. Bratislava: Iris, 2001. 394 s., ISBN 80-88778-32-8.
- MACHŮ, Eva. *Nadaný žák*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010. 124 s. ISBN 978-80-7315-197-3.
- MACHŮ, Eva. *Rozpoznávání a vzdělávání rozumově nadaných dětí v běžné třídě základní školy: příručka pro učitele a studenty učitelství*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3979-5.
- MANĚNOVÁ, Martina (2014). *Pracovní listy v mateřské škole na 1. stupni základní školy*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-499-1.
- MÖNKS, F. J., YPENBURG, I. H. *Nadané dítě*. Praha: GradaPublishing, 2002, s. 16.
- MUSIL, Miroslav. *Cesty k nadaniu*. 1. vyd. Bratislava, 1985.
- PETROVSKÁ, K. *Projekt jako součást výuky*. Praha: Sdružení TEREZA, 2010.
- RENZULLI, Joseph S, FOŘTÍKOVÁ, Jitka, ed. *Úspěšná výuka mimořádně nadaných dětí*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-254-3705-6.
- REZKOVÁ, Vlasta a Lucie TUMPACHOVÁ. *Rozvoj inteligence: soubor pracovních listů pro nadané děti*. Praha: Pražská pedagogicko-psychologická poradna, 2009. ISBN 978-80-254-9065-5.
- SEJVALOVÁ, J. *Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase*. Praha: IDMMŠMT, 2004, ISBN 80-86784-03-7
- STEHLÍKOVÁ, Monika. *Nadané dítě: jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0512-0.
- STEHLÍKOVÁ, Monika. *Život s vysokou inteligencí: průvodce pro nadané dospělé a nadané děti*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0101-6.
- ŠIMONÍK, Oldřich a Barbora BAZALOVÁ. *Vzdělávání nadaných žáků*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5349-6.
- ŠKRABÁNKOVÁ, Jana. *Žijeme s nadáním*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7464-137-4.
- THOROVÁ, Kateřina. *Výjimečné děti: Aspergerův syndrom: [informační příručka]*. 2. vyd. Praha: APLA, ©2007. 46 s. ISBN 978-80-254-6341-3.

Internetové zdroje

- BLUMENSTEIN, Tomáš. *Pregraduální příprava budoucích učitelů v oblasti vzdělávání nadaných dětí: přehled stavu na jednotlivých pedagogických fakultách v ČR*. Deti.mensa.cz [online]. 2013, 22. 10. 2013 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://deti.mensa.cz/index.php?pg=aktuality&aid=310>.
- Kluby nadaných dětí. Mensa ČR: *Pro nadané děti* [online]. 2014 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: <http://deti.mensa.cz/index.php?pg=knd>.
- PORTEŠOVÁ, Šárka. *Dvojí výjimečnost*. Nadanedeti.cz [online]. 2013 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.nadanedeti.cz/pro-psychology-dvojivyjimecnost>.
- PORTEŠOVÁ, Š. *Typologie nadaných dětí*. In: BETTS, G. T. a M. NEIHART. Profiles of gifted and talented: GiftedChildQuarterly, 32 (2), s. 248 – 253, [online]. 1988 [cit. 2012-12-03]. Dostupné z: <http://www.nadanedeti.cz/pro-ucitele-typologie-deti>.
- Představujeme Centrum nadání. Centrum nadání [online]. 2014 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: <http://www.centrumnadani.cz/centrum-nadani/o-nas.htm>.

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulky

1. Rozličné chápání pojmů s. 11
2. Bystré dítě versus mimořádně nadané dítě s. 12-13
3. Možné disproporce ve vývoji nadaných dětí s. 17
4. Rozdíly mezi výtvarnou prací dětí z běžné třídy a dětí mimořádně nadaných s. 25

Obrázky

- Slepá mapa [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <http://www.zaskolou.cz/app/mSlepeMapy/zkousek.asp?polozkaID=339&urovenSluzeb=1&sekceID=NaN&strankaID=1&ukazkoveCviceni=ano>
- Lascaux [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://simple.wikipedia.org/wiki/Lascaux>
- *Obtisk ruky* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <http://vytvarna-ychova.cz/tag/pravek/>
- *Stonehenge* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-zabava/11704/nove-objevy-ze-stonehenge-tajemstvi-odhaleno.html>
- *Venuše s rohem* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <http://dejiny-umeni.blog.cz/en/1303>
- *Šipka* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jeskynn%C3%AD_mal%C3%AD%C5%99stv%C3%AD
- *Věstonická venuše* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C4%Bstonick%C3%A1_venu%C5%A1e
- *Pěstní klín* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.dobakamenna.cz/inpage/nastroje-doby-kammene/>
- *Zemědělci* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://starovekyegypt.jex.cz/menu/uvodni-strana/egyptsti-bohove>

- *Otroci* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <http://masch.blog.cz/0609/stavba-velke-pyramidy-2>
- *Tutanchamon* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <http://www.starovekyegypt.net/jak-zemrel-tutanchamon/prubeh-pohrbu-faraona-tutanchamona.php>
- *Sociální pyramida* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://scratchbook.ch/2017/11/die-unsichtbare-hackordnung/>
- *Truhla* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/568438784187014668/?lp=true>
- *Hieroglyfy* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <http://mcegypto.blogspot.com/p/staroegyptsky-jazyk-literatura.html>
- *Babylonsá věž* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Stavba_babylonsk%C3%A9_v%C4%9B%C5%B4
- *Neptunova kašna* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/olomouc-kasny-fontany-a-gejziry/foto?id=277668>
- *Zrození venuše* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sandro_Botticelli
- *Hera* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://ia.wikipedia.org/wiki/Hera>
- *Arteis a Akteon* [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lucas_Cranach_d.%C3%84._-_Diana_und_Akt%C3%A4on_\(Fr%C3%A4nkische_Galerie\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lucas_Cranach_d.%C3%84._-_Diana_und_Akt%C3%A4on_(Fr%C3%A4nkische_Galerie).jpg)

Průvodní dopisy lamy Almy

AHOJ DĚTI!

Před tím, než se pustíme na dalekou cestu do minulosti, musíme zjistit, zda se orientujete v určování času.

Nemám na mysli jen to, že dokážete kolemjdoucímu na ulici odpovědět na otázku kolik je hodin."

Nás bude také zajímat, proč vlastně čas plyne a jak to příroda zařídila, že se tomu tak děje.

Podíváme se na roubek pojmem jako století či tisíciletí. A co to znamená, když se řekne před naším letopočtem nebo našeho letopočtu.

Zkrátka a dobře, čas je velku složitá, avšak nesmírně důležitá věc.

Někdy ho máme málo a pospícháme. Jindy vůbec neuniká, to se zase stává, když se na něco moc těšíme.

A já už se teď moc těším, až vyrazíme na cestu.

Proto ...

VZHŮRU DO TOHO!

PRAVĚK!

Jste připraveni na cestu? V čase se nám podařilo zorientovat bez větších obtíží, a nyní už nic nebrání naší cestě do minulosti.

A co nás vlastně v pravěku čeká?

Navštívíme dobu kamennou, nejstarší a nejdélejší období v dějinách lidstva. Představte si, že trvala několik miliónů let! Po tuto dobu se člověk vyvíjel a postupně přetvářel způsob života, až se začal malíčko podobat tomu, jakým žijeme dnes. Ale pozor! Žádné mobily ani tablety tam nečekají.

Z doby kamenné přejdeme do doby bronzové a následně doby železné. Návrat těchto období nejsou ani zdaleka náhodné. Vychází z materiálu, který se v daném čase využíval pro výrobu.

Tak na co ještě čekat! Pojďme si ten start do minulosti společně odpočítat:

5 - 4 - 3 - 2 - 1 - 0

STAROVĚK!

Na malý okamžik se vypravíme na druhou část naší dobrodružné výpravy. Ponoříme se do klubín starověkých říší. Které se rozprostíraly na mnohých kontinentech.

Nejprve se podíváme do Mezopotámie. Kdybyste se podívaly do atlasu světa, těžko byste při hledání uspěly. Je to totiž říše, která se před kdysi rozprostírala na území Asie, ale před mnoha a mnoha lety zanikla.

Poté navštívíme říši, kterou dnes mnozí z vás znají jako místo letní dovolené u moře. Pochopitelně mám na mysli Egypt, ležící v Africe.

Následně se pomalinku začneme vracet zpět. Do třetice všeho dobrého totiž zamíříme do Evropy - a to konkrétně do světa antiky. Antická kultura se projevila na území Řecka a Říma. Je to období, které se stalo inspirací pro umělce v následujících stoletích.

A nyní se už nemá cenu více zdržovat.

HISTORIE ČEKÁ!

Anotace

Jméno a příjmení:	Veronika Pospíšilíková
Katedra:	Katedra výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Monika Dokoupilová
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Využití pracovních listů ve výtvarné výchově žáků mimořádně nadaných
Název práce v angličtině:	Use the worksheets in art education of exceptionally gifted pupils
Anotace práce	<p>Práce se zabývá využitím pracovních listů v hodinách výtvarné výchovy u dětí mimořádně nadaných. Vzhledem k charakteristickým vlastnostem nadaných žáků je obohacení výtvarné výchovy o teoretickou pasáž přínosem. Výtvarné činnosti a soubor pracovních listů byl zařazen do projektu „Cestování s lamou Almou do pravěku a starověku“. Jelikož pracovní listy jsou jeho nedílnou součástí, praktickým výstupem je projekt s využitím pracovních listů. V rámci mezipředmětových vztahů jsou listy do hodin výtvarné výchovy rozšířeny o další, využitelné v předmětech Člověk a jeho svět a Projektové vyučování. Práce je rozdělena na dvě části. První, teoretická, se věnuje problematice mimořádného nadání. Je zaměřena na osobnost těchto žáků a charakteristiku jednotlivých složek jejich osobnosti. Popisuje jejich charakteristické rysy a specifika v oblasti výtvarného projevu. Dále se věnuje možnostem vzdělávání nadaných a přístupům, které jsou realizovány v České republice. Neopomenuty jsou specifika, která edukace přináší. Jedním z nich je právě využití a tvorba pracovních listů, což je poslední úsek teoretické části této práce. Praktická část se pak věnuje využití pracovních listů v rámci projektu pod názvem "Cestování s lamou Almou do pravěku a starověku". Je obohacena o vlastní zkušenosti s edukací mimořádně nadaných žáků nejen ve výtvarné výchově.</p>
Klíčová slova	Nadání, talent, nadaný žák, potenciál, tvořivost, výchova a vzdělávání, pracovní list, výtvarná výchova.
Anotace v angličtině	The thesis present how to use worksheets in art lessons for special gifted children. The paper is

	<p>based on a typical features of these children. The files of art lessons worksheets has named „Traveling with lama Alma to prehistoric time and to antic“. All worksheets are included as a part of this project. Important part of the worksheets is cross-curricular context – worksheets can be used at several school subject, for example Man and his world or Project teaching. The theoretical part of the thesis is based on texts on special gifted children, specifics of their personality and specifics in art lessons for special gifted children. It is also deals with the possibilities of gifted education and approaches implemented in the Czech Republic. The second part of the thesis is about using worksheets in the framework of the project „Traveling with Lama Alma to prehistoric time and to antic“. Own experience using these worksheets in art lessons for special gifted children is added.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Gifted, talent, gifted pupil, potential, creativity, education, worksheet, art education.
Přílohy vázané v práci:	CD
Rozsah práce:	168 s.
Jazyk práce:	český